

11226

PRACE PRZYGOTOWAWCZE DO
USTAWODAWSTWA SKARBOWEGO

SERJA I

BUDŻET
I RACHUNKOWOŚĆ
PUBLICZNA

ZESZYT DRUGI

WARSZAWA 1925

WYDAWNICTWO MINISTERSTWA SKARBU

PRACE PRZYGOTOWAWCZE DO
USTAWODAWSTWA SKARBOWEGO

SERJA I

BUDŻET
I RACHUNKOWOŚĆ
PUBLICZNA

ZESZYT DRUGI

WARSZAWA 1925

WYDAWNICTWO MINISTERSTWA SKARBU

85126

PRZEDMOWA.

Niniejszy drugi zeszyt I serii prac przygotowawczych do ustawodawstwa skarbowego, poświęconej budżetowi i rachunkowości publicznej mieści w sobie:

1) przekład ordynacji budżetowej Rzeszy Niemieckiej (Reichshaushaltsordnung) z 31 grudnia 1922 r.

2) obszernie streszczenie części ustawy francuskiej o rachunkowości publicznej z 31 maja 1862 r. (Règlement général sur la comptabilité publique) wraz z jej zmianami i uzupełnieniami prawie po koniec 1923 r.

Przekład ordynacji budżetowej niemieckiej został dokonany na podstawie tekstu ustawy, wydanego wraz z objaśnieniami przez R. Szulc'ego i dr Wagnera w r. 1924 (Stilke's Rechtsbibliothek Nr. 20. Berlin); streszczenie przepisów francuskich — na podstawie opracowania pp. G. Voguet, J. F. Aris i I. Palant, wydanego również w r. 1924 p. t. Règlement général sur la comptabilité publique. Décret du 31 mai 1862 et actes modificatifs intervenus jusqu'au 30 septembre 1923. Paris Librairie administrative Berger-Levrault.

Bolesław Markowski
podsekretarz stanu.

---

*) Zeszyt pierwszy, wydany we wrześniu 1924 r., zawiera przekład dzieła Otto Szwarcza p. t. Zasady budżetowania, kasowości i rachunkowości państwowej

ORDYNACJA BUDŻETOWA RZESZY NIEMIECKIEJ

Z 21 GRUDNIA 1922 R.

NA JĘZYK POLSKI PRZEŁOZYLI

J. GUZKOWSKI I B. MARKOWSKI

WSTĘP.

Rzesza Niemiecka nie posiadała aż do roku 1922 ustawy, regulującej zasady budżetowania i rachunkowości państwowej. Pomędzy r. 1872 i 1877 były wprowadzane robione usiłowania w tym kierunku, ale wnoszone przez rząd projekty¹⁾ nie uzyskały zgody parlamentu z powodu znacznych różnic w poglądach między władzą ustawodawczą i wykonawczą.

Przygotowany w roku 1914 nowy projekt ordynacji budżetowej nie dostał się już pod obrady parlamentu wskutek wybuchu wojny. Za pierwowzór późniejszych ustaw o budżecie i rachunkowości, wprowadzonych w poszczególnych krajach Rzeszy, należy uważać pruską instrukcję dla Najwyższej Izby Obrachunkowej z 18 grudnia 1824 roku, zawierającą dość ściśle przepisy o wykonaniu budżetu i o kontrolowaniu rachunków.

Obecnie z pomiędzy państw związkowych niemieckich posiadają już przepisy budżetowe i rachunkowe, uchwalone w drodze ustawodawczej:

1. Prusy—ustawę o organizacji i kompetencji Najwyższej Izby Obrachunkowej z 27 marca 1872 r. i ustawę o budżecie z 11 maja 1898 r., obie uzupełnione przez ustawę z 22 marca 1912 r.

2. Saksonja — ustawę o gospodarce państwowej (Staatswirtschaftsgesetz) z 31 maja 1922 r. i ustawę o izbie obrachunkowej z 4 lipca 1922 r.

3. Badenia — ustawę o organizacji i kompetencji izby obrachunkowej z 25 sierpnia 1876 r. ze zmianami, wprowadzonymi przez ustawy z 29 stycznia 1884 r., i 24 lipca 1888 r., i ustawę o budżecie państwowym i o administrowaniu dochodami i wydatkami państwowymi z 22 maja 1882 r. w brzmieniu nadanem jej przez nowelę z 24 lipca 1888 r.

4. Hesja — ustawy o organizacji i kompetencji izby obrachunkowej i o administrowaniu dochodami i wydatkami państwowymi w brzmieniu nadanem im przez ustawę z 29 czerwca 1900 r.

5. Turyngja — ustawę o administrowaniu dochodami i wydatkami księstwa Sachsen-Meiningen i o uprawnieniach urzędu kontroli z 3 lipca 1879 r., i rozporządzenie z 4 kwietnia 1881 r. o sporządzaniu budżetu.

---

¹⁾ W roku 1872 został złożony parlamentowi projekt ustawy o organizacji i kompetencji Izby Obrachunkowej (Druk sejmowy Nr. 10), w r. 1873 projekt ustawy o administrowaniu dochodów i wydatków Rzeszy (Druk sejmowy Nr. 116); także projekty po ich częściowej przeróbce były wnoszone w r. 1874/1875 (Druki sejmowe Nr. Nr. 12 i 13), w r. 1875/76 (Druki sejmowe Nr. Nr. 100 i 101) wreszcie w r. 1877 (Druki Nr. Nr. 15 i 16).

6. Brunświk — ustawę z 29 grudnia 1919 r. o ustanowieniu urzędu budżetowego i izby obrachunkowej.

7. Lubeką — ustawy z 1908, 1910 i 1915 r.

Bawaria zadawalnia się dotychczas tylko dekretem z 11 stycznia 1826 r. o rachunkowości skarbowej i obwieszczeniem o sporządzaniu i wykonaniu budżetu państwowego z 23 czerwca 1907 r.

Ordynacja budżetowa Rzeszy Niemieckiej, uchwalona przez parlament 31 grudnia 1922 r. jest najnowszym w Niemczech tworem prawodawczym w dziedzinie prawa budżetowego i rachunkowości państwowej.

Punkt wyjścia dla ordynacji budżetowej stanowią przepisy artykułów 85, 86 i 87 ustawy konstytucyjnej z 11 sierpnia 1919 r. (Dz. Ust. Rz. str. 1383.²⁾

Oparty na zasadach, przewidzianych w konstytucji i na długoletnim doświadczeniu, poczerpniętem z praktyki, projekt ordynacji budżetowej Rzeszy Niemieckiej został wniesiony do Sejmu 9 czerwca 1922 r. (Druk sejmowy Nr. 4510) i po sześciodniowych obradach komisji głównej był przyjęty przez Sejm bez rozpraw w drugim i trzecim czytaniu 13 i 14 grudnia 1922 r.³⁾

Jak widać z motywów, ordynacja budżetowa miała na celu nie tylko skodyfikowanie poprzednio już istniejących przepisów, ale także stworzenie nowych postanowień, odpowiadających potrzebom skarbowym i gospodarczym Rzeszy Niemieckiej. W uchwale Rządu z 9 października 1921 roku, ustalającej linje wytyczne dla przyszłej ordynacji, wskazano na konieczność przeprowadzenia w przepisach budżetowych zasady jak najdalej posuniętej oszczędności w wydatkach.

Przestrzeganie tej zasady znalazło wyraz między innymi w zastrzeżeniu odpowiedzialności urzędników za przekroczenia kredytów, w ustano-

---

²⁾ Art. 85. Wszystkie dochody i wydatki Rzeszy powinny być corocznie zaprojektowane i umieszczone w budżecie.

Budżet ma być zatwierdzony drogą ustawodawczą przed rozpoczęciem roku obrachunkowego. Wydatki będą w zasadzie przyzwalane na rok jeden; w poszczególnych przypadkach wolno je przyzwalać na dłuższy okres. Ustawa o budżecie nie może zawierać przepisów, mających moc obowiązującą dłużej jak przez rok jeden, jako też postanowień nie dotyczących się dochodów i wydatków Rzeszy i zarządzania nimi.

Sejm niema prawa ani podwyższać wydatków, przewidzianych w preliminarzu, ani uchwalać nowych rozchodów bez zgody Rady Państwa.

Art. 86. Minister skarbu składa w następnym roku budżetowym rachunek z użycia wszelkich dochodów państwowych — Sejmowi i Radzie Państwa celem uzyskania dla Rządu absolutorjum. Kontrola rachunków ma być uregulowana przez ustawę.

Art. 87. Dozwala się zaciągać pożyczki jedynie w razie nadzwyczajnej potrzeby i wydatkować je tylko na przyzwolone cele. Zaciągnięcie pożyczki i udzielenie przez państwo gwarancji może mieć miejsce jedynie na mocy ustawy.

³⁾ Nazwę ordynacji budżetowej (Reichshaushaltsordnung) a nie ustawy o budżecie (Reichshaushaltsgesetz) otrzymał ten twór prawodawczy dlatego, iż ustawą budżetową (Reichshaushaltsgesetz) nazywa się w Niemczech ustawa, zatwierdzająca roczny preliminarz budżetowy (w Polsce ustawa skarbową).

wieniu ścisłego nadzoru nad działalnością przedsiębiorstw państwowych i tych, w których państwo przyjmuje udział w charakterze spółnika lub akcjonariusza, nad udzielaniem przez skarb państwa gwarancji i t. p.

Ordynacja budżetowa niemiecka zawiera nie tylko przepisy ściśle budżetowe, podaje ona również ogólne zasady kasowości, obszernie traktuje dział sporządzania zamknięć rachunkowych oraz kontrolę rachunkowości, jako też organizację i kompetencję izby obrachunkowej. Słusznie zatem można ją uważać za ustawę, normującą całość rachunkowości państwowej.

Pod względem redakcyjnym tekst ustawy jest ujęty w następujące rozdziały:

- I. Sporządzanie preliminarza budżetowego §§ 2—23.
- II. Wykonanie budżetu §§ 24—54.
- III. Prowadzenie kasy i ksiąg, oraz składanie rachunków §§ 55—86.
- IV. Badanie rachunków §§ 87 — 109.
- IVa. Kontrola przedsiębiorstw o własnej osobowości prawnej §§ 110 — 117.
- V. Izba Obrachunkowa §§ 118 — 126.
- VI. Przepisy końcowe §§ 127 — 132.

Truskawiec w sierpniu 1925 r.

Bolesław Markowski
podsekretarz stanu.

=====

ORDYNACJA BUDŻETOWA

Z DN. 31 GRUDNIA 1922 R. (DZ. U. D. II 1923 S.--17).

Sejm uchwalił następującą ustawę, którą za zgodą Rady Państwa podaje się do wiadomości:

§ 1.

Przepisy niniejszej ustawy zawierają normy sporządzania budżetu, jego wykonania i kontrolowania tej czynności.

I SPORZĄDZENIE BUDŻETU.

§ 2.

Rok obrachunkowy zaczyna się z dniem 1 kwietnia, kończy się z dn. 31 marca i oznacza się według tego roku kalendarzowego, w którym się zaczyna.

§ 3.

Budżet dzieli się na zwyczajny i nadzwyczajny.

Do budżetu zwyczajnego należą regularne dochody Państwa i te rozchody, które mają być pokryte z dochodów zwyczajnych. Do budżetu nadzwyczajnego należą wpływy z pożyczek oraz te wydatki, które mają być z nich pokryte. Do dochodów nadzwyczajnych należy również zaliczać dopłaty¹⁾ na umorzenie długów, dochody ze sprzedaży obiektów państwowych, nabytych z funduszków zapożyczonych, oraz inne dochody, mające charakter wpływów nadzwyczajnych ze względu na ich wysokość i źródło pochodzenia.

§ 4.

Rozchody na pokrycie bieżących potrzeb administracji (rozchody stałe) należy umieszczać w preliminarzu budżetu zwyczajnego oddzielnie od tych rozchodów, które bądź wcale się nie powtarzają, bądź też powtarzają się tylko w dłuższych odstępach czasu, lub których powtarzanie się w latach najbliższych nie jest przewidywane (rozchody jednorazowe).

---

¹⁾ Państw związkowych.

§ 5.

Preliminarz budżetowy składa się z preliminarza ogólnego i z preliminarzów szczegółowych.

Preliminarze szczegółowe obejmują dochody i rozchody jednej gałęzi zarządu albo pewnej grupy dochodów i rozchodów, podczas gdy preliminarz ogólny zawiera sumaryczne zestawienie preliminarzów szczegółowych.

§ 6.

Preliminarz ogólny i preliminarze szczegółowe należy podzielić tak w dochodach jak i w rozchodach na działy i poddziały (rozdziały i tytuły) stosownie do potrzeby. Do rozdziałów nie podzielonych na tytuły stosować należy odpowiednie przepisy niniejszej ustawy, dotyczące tytułów.

Cel i zasada każdego tytułu powinny być określone w preliminarzu.

§ 7.

Z wyjątkiem wypadków, przewidzianych w § 69 ustępie 2, należy dochody i rozchody umieszczać w preliminarzu budżetowym oddzielnie i w pełnej wysokości. Odstąpienie od tej zasady jest tylko wyjątkowo dopuszczalne i powinno być w preliminarzu uzasadnione oraz poparte przytoczeniem przewidywanego dochodu i rozchodu.

§ 8.

Wszystkie dochody przyjęte w innej wysokości jak w roku poprzednim, wszystkie stałe rozchody, które w budżecie roku poprzedniego nie były przyzwolone co najmniej w równej wysokości, i wszystkie jednorazowe i nadzwyczajne rozchody powinny być poparte wyjaśnieniami.

Rozchody, wynikające z takich umów, które zobowiązują państwo do uiszczeń, sięgających poza rok obrachunkowy, należy — przy preliminowaniu ich po raz pierwszy — objaśnić podaniem treści umowy i czasu jej trwania. Umowy powinny być przygotowane celem ich przedstawienia podczas obrad ciałom prawodawczym.

Postanowień ustępu drugiego nie stosuje się do umów, tyczących się zarządu bieżącego i regularnie powtarzających się.

§ 9.

W preliminarzu budżetowym należy umieszczać w szczególności:

1) dochody ze sprzedaży przedmiotów nieruchomości i ruchomych, będących własnością państwa;

2) dopłaty osób trzecich do rozchodów przewidzianych w preliminarzu budżetowym, o ile z samego układu preliminarza nie jest to widoczne;

3) dochody ze specjalnych funduszków, nieposiadających własnej osobowości prawnej, jeżeli do państwa należy wyłączne i swobodne prawo rozporządzania tymi funduszami na rzecz ogólnych lub szczegółowo określonych zadań państwowych;

4) przypadające na rok obrachunkowy kwoty wpływów i wydatków z tych pożyczek, które zgodnie ze swym przeznaczeniem mają być zużyte w ciągu kilku lat;

5) rozchody na dostarczenie środków obrotowych lub na przygotowanie zapasów w takiej ilości, jaką stale powinno posiadać przedsiębiorstwo, wykonywane na rachunek państwa.

§ 10.

Dochody i rozchody regularnie powtarzające się lecz zmienne co do wysokości, której się nie da zgóry obliczyć, powinny być preliminowane albo według przeciętnej dochodów i rozchodów z pewnych okresów czasu bezpośrednio poprzedzających sporządzenie preliminarza budżetowego, albo według innych zasad, które mają być podane w objaśnieniach do preliminarza.

§ 11.

Kredyty, przeznaczone na pokrycie płac i wynagrodzeń dodatkowych, pobieranych przez urzędników i personel nieurzędniczy, należy umieszczać każdy osobno i wyodrębnić od innych kredytów. Odstępstwa od tej zasady wolno czynić tylko w stosunku do personelu nieurzędniczego; należy je wszelako odpowiednio objaśnić.

Ilość stanowisk etatowych, miarodajną dla ustalenia wysokości wydatków na uposażenia, powinna być podana w preliminarzu budżetowym według oddzielnych grup.

§ 12.

Preliminując kredyty na płace urzędnicze i na wynagrodzenia za świadczenia pomocnicze, należy w objaśnieniach podawać wynagrodzenia urzędników za uboczne zajęcia urzędowe lub za inne uboczne czynności związane z otrzymywaniem przez dłuższy czas wynagrodzenia z funduszków państwowych; należy również podawać wynagrodzenie z innych nie państwowych funduszków, przez urzędników pobierane za czynności, wchodzące w zakres ich działalności służbowej lub z nią w związku pozostające. Przepis ten dotyczy również dodatków do płac, o ile nie są one objęte wydatkami osobowymi w tym samym preliminarzu szczegółowym.

§ 13.

Przy preliminowaniu po raz pierwszy rozchodów jednorazowych i nadzwyczajnych, niezbędnych dla wykonania zamierzenia jednolitego ale rozciągającego się na lat kilka, należy podać przypuszczalną łączną kwotę kosztów oraz ewentualne dopłaty osób trzecich.

§ 14.

Jednorazowe i nadzwyczajne rozchody na państwowe przedsiębiorstwa budowy należy umieszczać w preliminarzu dopiero po sporządzeniu planów i kosztorysów, na zasadzie których można dostatecznie ocenić sposób wykonania i koszty budowy. Wyjątek od tej zasady jest dopuszczalny tylko wówczas, gdy sporządzenie na czas planów i obliczeń jest niemożliwe, a opóźnienie w uzyskaniu kredytu naraziłoby państwo na szkodę.

Plany, kosztorysy lub projekty robót winny być przygotowane dla przedstawienia ich Radzie Państwa i Sejmowi podczas obrad.

§ 15.

Dla tych przedsiębiorstw państwowych lub ich działów, które ze względu na ich cel gospodarczy i na rozmiar są prowadzone po kupiecku, mogą być przyjmowane do preliminarza przewidywane wyniki końcowe, jeżeli rodzaj przedsiębiorstwa nie pozwala na prowadzenie gospodarki według planu ułożonego na podstawie przychodów i rozchodów. Wyjątek powyższy powinien być uzasadniony przez podanie przypuszczalnych kwot dochodów i rozchodów. O ile w takich przedsiębiorstwach zajęci są urzędnicy etatowi, to należy podać w preliminarzu ich stanowiska służbowe.

§ 16.

Kredyty osobowe mogą być zapreliminowane w ogólnej kwocie, która ma być użyta tylko na określone cele, lecz składanie rachunków Izbie Obrachunkowej z takich kredytów powinno odpowiadać przepisom § 95 (kredyty otwarte dla samodzielnej gospodarki).

§ 17.

W preliminarzu budżetowym mogą być umieszczane tylko wydatki, niezbędne dla utrzymania administracji państwowej i dla wykonania zadań i zobowiązań Państwa.

§ 18.

Kredyty przeznaczone na jeden i ten sam cel nie powinny być umieszczone¹⁾ w różnych pozycjach preliminarza budżetowego.

§ 19.

Podstawy dla sporządzenia preliminarza budżetowego na nadchodzący rok obrachunkowy winny być przygotowane przez poszczególne urzędy w formie preliminarzy szczegółowych, a następnie zatwierdzone przez właściwych ministrów pod ich własną odpowiedzialnością i przesłane ministrowi Skarbu w terminie przez niego wyznaczonym.

§ 20.

Minister skarbu sprawdza pod własną odpowiedzialnością projekty poszczególnych gałęzi zarządu i sporządza ogólny projekt preliminarza budżetowego. Może przytem zmieniać lub odrzucać żądania, które uzna za nieuzasadnione. Sprawy zasadnicze lub mające doniosłe znaczenie mogą poszczególni ministrowie jeszcze przed sporządzeniem preliminarza budżetowego poddawać pod decyzję Rządu. Do uchwały Rządu stosować należy postanowienia § 21 ustęp 3.

Spóźnione zapotrzebowania kredytów tylko wyjątkowo mogą być uwzględnione w preliminarzu budżetowym.

§ 21.

Projekt preliminarza budżetowego ustala Rząd.

O odrzuceniu lub nieprzyjęciu odrzuconych przez ministra Skarbu żądań i uwag decyduje Rząd na wniosek właściwego ministra, jednak tylko w tych wypadkach, gdy chodzi o sprawę zasadniczego lub szczególnie doniosłego znaczenia.

Minister Skarbu może się sprzeciwić uchwale Rządu, zezwalającej na umieszczenie w preliminarzu budżetowym pewnego żądania lub pewnej uwagi. Takie żądanie lub uwaga mogą być umieszczone w preliminarzu w tym wypadku, gdy uchwała zostanie powzięta w ponownym głosowaniu przez większość wszystkich ministrów, a kanclerz Państwa będzie głosował z większością.

Gdy preliminarz budżetu Sejmu nie odpowiada wnioskowi jego prezydenta, a ten się nie zgadza na przyjęcie zmian, to należy do preliminarza dołączyć projekt sporządzony według wniosku prezydenta.

§ 22.

Preliminarz budżetowy winien być przedstawiony Radzie Państwa najpóźniej 1 listopada, a Sejmowi — najpóźniej 5 stycznia przed początkiem roku obrachunkowego.

---

¹⁾ częściowo.

§ 23.

Po uchwaleniu budżetu w drodze ustawodawczej, minister Skarbu winien udzielić go do wiadomości Izbie Obrachunkowej.

II. WYKONANIE BUDŻETU.

§ 24.

Budżet nie uzasadnia ani nie uchyla praw względnie zobowiązań osób trzecich.

Umowy, określone w § 8 ustęp 2, winny być dopiero wówczas ostatecznie zawierane, gdy w budżecie przyznane już zostały kredyty na pokrycie wydatków, wynikających z powyższych umów. Wyjątki od tej reguły wymagają zgody ministra Skarbu.

Postanowienie ustępu 2 nie dotyczy umów, zawieranych celem prowadzenia bieżącej administracji i ze swego charakteru regularnie powtarzających się.

§ 25.

Administrowanie dochodami i rozchodami Państwa winno się odbywać zgodnie z budżetem. Ustawy zmieniające i uzupełniające budżet lub wprowadzające obok niego jakikolwiek nowy dochód lub rozchód są równoznaczne z budżetem.

§ 26.

Kredytami budżetowymi należy szafować gospodarnie i oszczędnie.

§ 27.

Zaliczka na wydatki jest dopuszczalna tylko wówczas, gdy zobowiązanie do świadczenia jest już wprawdzie ustalone, ostateczny jednak obrachunek nie może być jeszcze uskuteczniiony. Gdy w budżecie wcale nie jest przewidziany kredyt na pokrycie pewnych rozchodów albo też jest przewidziany w niedostatecznej kwocie, należy stosować postanowienia § 33.

§ 28.

Świadczenia ze strony Państwa mogą być umówione lub dokonane przed otrzymaniem świadczenia ze strony kontrahenta tylko wtedy, gdy postępowanie takie jest wogóle praktykowane przy wymianie usług lub usprawiedliwione szczególnymi okolicznościami. Minister Skarbu może pod tym względem ustalić jednolite zasady postępowania.

§ 29.

O ile w budżecie lub w specjalnych ustawach nie postanowiono inaczej,—suma wszystkich dochodów służy jako pokrycie łącznej sumy rozchodów Państwa. Kwoty osiągnięte ze sprzedaży gruntów państwowych mogą być zarachowane jako dochody zwyczajne tylko na mocy wyraźnego zezwolenia, zawartego w budżecie lub w specjalnej ustawie. O ile niema takiego zezwolenia, należy je umieścić w najbliższym preliminarzu budżetowym jako dochody nadzwyczajne.

§ 30.

Przyznany kredyt może być użyty tylko na cel, oznaczony w budżecie, o ile cel ten trwa jeszcze w dalszym ciągu, i tylko w okresie roku obrachunkowego. Kredyty oznaczone wyraźnie jako przenośne, oraz kredyty przyznane na jednorazowe i nadzwyczajne rozchody (przenośne przyzwolenia rozchodów) i nie wydane na oznaczone cele, mogą być użyte po upływie roku obrachunkowego.

O ile budżet nie postanawia inaczej, kredyty na jednorazowe i nadzwyczajne rozchody są ważne tylko do czasu zamknięcia rachunków za trzeci z kolei rok obrachunkowy. Kredyty budowlane wygasają w tym roku obrachunkowym, w którym zaczęto użytkować budowlę w istotnych jej częściach.

Kwoty rozchodów, przekraczające kredyt przyzwolony, należy potrącić przy kredytach przenośnych z najbliższego następnego kredytu na ten sam cel udzielonego. Wyjątki są dopuszczalne w budżecie kolei, poczt i drukarni państwowych.

§ 31.

Jeżeli w budżecie oznaczono kilka kredytów, wzajemnie uzupełniać się mających, to kwoty zaoszczędzone w jednym z nich—o ile są jeszcze rozporządzalne—mogą być użyte na wyrównanie niedoboru w innym z tych kredytów. Kredyty przenośne mogą być używane w celu wzajemnego uzupełniania się aż do tego terminu, w którym wygasa ostatni z przenośnych kredytów.

§ 32.

Przyzwolonymi w budżecie kredytami należy tak gospodarować aby wystarczyły na pokrycie wszystkich rozchodów, niezbędnych dla osiągnięcia zamierzonego celu. Jeżeli urzędnik zarządzi wypłatę wbrew temu postanowieniu, albo spełni czyn, który spowoduje tego rodzaju wypłatę, i jeżeli zdaje sobie sprawę lub powinien zdawać sobie sprawę z tego, że na skutek jego postąpienia stanie się w przyszłości nieuniknionem

powiększenie kredytu, to urzędnik ten odpowiada za wypłatę tak, jak za przekroczenie budżetu. Postanowienie to nie odnosi się do wypadków, w których stan sprawy bezwarunkowo wymaga zarządzenia wypłaty.

§ 33.

Przekroczenia budżetu i rozchody pozabudżetowe oraz przekroczenia kredytów przenośnych (§ 30, ustęp 2), jako też czynności, z których dla Państwa mogą powstać zobowiązania, na które nie przewidziano kredytów w budżecie, wymagają uprzedniego zezwolenia ministra Skarbu. Zezwolenie może być udzielone tylko wyjątkowo w razie nieuniknionej potrzeby.

Przekraczanie kredytów, przyzwolonych dla pewnego urzędu bez bliższego określenia celu ich użycia, kredytów na nadzwyczajne wynagrodzenia i zapomogi, jak również kredytów, przewidzianych w budżecie nadzwyczajnym jest niedopuszczalne.

Urzednicy, którzy wbrew przepisom ustępów 1 i 2 wydadzą zarządzenie lub asygnują wypłatę, do której Państwo nie jest prawnie obowiązane, powinni zapłacić odszkodowanie kasie państwowej. Nie istnieje obowiązek odszkodowania, gdy urzędnik musiał niezwłocznie działać celem odwrócenia grożącego Państwu a poprzednio nieprzewidzianego niebezpieczeństwa, nie wychodząc przy tem poza miarę wynikłą z przymusowego położenia. Odpowiedzialność nie istnieje również, gdy minister Skarbu, któremu bezzwłocznie doniesiono o wydanem zarządzeniu lub zarządzonej wypłacie, zgodził się na przekroczenie.

§ 34.

Gdy w określeniu celu kredytu lub w wyjaśnieniu pewnego tytułu w budżecie wymieniono poszczególne czynności, na które kredyt jest przeznaczony, wówczas kwoty, zaoszczędzone przez zaniechanie lub planowe ograniczenie takich czynności, nie mogą być użyte na inny cel, lecz należy je uważać za redukcję przyzwolonego kredytu.

Przepis ten nie odnosi się do wypadków, w których przytoczenie w budżecie poszczególnych czynności ma służyć tylko do ocenienia łącznego nakładu.

§ 35.

Prawo rozporządzania tymi kredytami, które według postanowień budżetu mają wygasnąć w przyszłości, ustaje z tą chwilą, gdy się spełni przewidywany warunek wygaśnięcia kredytu. Warunek powinien być podany w budżecie przy pierwszym preeliminowaniu kredytu, mającego istnieć tylko czasowo.

Gdy w budżecie bez żadnego bliższego wyjaśnienia oznaczono etatowe stanowiska jako podlegające zwinięciu w przyszłości, to opróżnionych tego rodzaju stanowisk nie należy ponownie obsadzać. Adnotację: „podlega w przyszłości zwinięciu” należy powtarzać w preliminarzach budżetowych aż do czasu zupełnego zwinięcia opróżniających się posad. Wydatki rzeczowe i mieszane, oznaczone w preliminarzu budżetowym bez żadnych uwag jako czasowe, nie mogą być przyjęte ponownie do preliminarza następnego roku. Odstąpienia od tej reguły należy uzasadnić w objaśnieniach.

§ 36

Uposażenia i inne pobory służbowe mogą być wypłacane tylko w zakresie obowiązujących ustaw i w granicach kredytów na ten cel w budżecie przyznanych. Etyaty przewidziane w budżecie można obsadzać urzędnikami, należącymi do niższej kategorii poborów, o ile da się to pogodzić z interesem służbowym. Zaoszczędzonych w ten sposób kredytów nie wolno wydawać na inne cele.

§ 37.

Z kredytów na zapomogi nie można wydawać remuneracji urzędnikom tego samego działu służby, zajmującym posady etatowe lub stale zajętych i pobierającym uposażenie z innych kredytów.

§ 38.

Remuneracje i zapomogi można udzielać urzędnikom tylko z kredytów przeznaczonych na ten cel w budżecie

Jeżeli kredytów nie przyznano wyłącznie na nadzwyczajne remuneracje i zapomogi, należy o tem uczynić wzmiankę w tytule lub w objaśnieniach budżetu.

Urzędnikom kontraktowym wolno przyznać nadzwyczajne remuneracje tylko w tym wypadku, gdy kredyty na ten cel zostały wyraźnie przewidziane w budżecie lub w dołączonych do niego (§ 14) uzasadnieniach.

§ 39

Kwartalne zapomogi pośmiertne należy wydatkować z tej samej pozycji, co pobory służbowe. Dotyczy to również darów z łaski, udzielanych emerytom, i wsparć.

§ 40.

Udzielanie mieszkań służbowych powinno następować zgodnie z budżetem i z ustawą o uposażeniach.

§ 41.

O ile budżet lub ustawa nie zawierają odmiennych postanowień, przyznawanie urzędnikom mieszkań, nieodpowiadających postanowieniom § 40, oraz innych użytków i świadczeń rzeczowych, może mieć miejsce tylko za stosowną zapłatą.

§ 42.

Tych wydatków, na które w budżecie są przyznane ściśle pod względem przeznaczenia określone kredyty, nie można zarachowywać ani na sumy pozabudżetowe, ani na kredyty przeznaczone w budżecie do dyspozycji Rządu bez bliższego podania celu ich użycia. (§ 33).

Wydatki, dla których w budżecie nie przewidziano kredytów, ściśle pod względem przeznaczenia określonych, i które nie znajdują całkowitego pokrycia w kredytach wspomnianych w ustępie 1, należy uważać jako całkowicie pozabudżetowe (§ 74).

§ 43.

O ile budżet nie postanawia inaczej, nie można kredytów na jeden i ten sam cel wydatkować z różnych pozycji budżetu.

§ 44.

Poza wypadkiem, przewidzianym w § 50, nie dozwala się czynić bonifikacji, nawet podyktowanych względami słuszności, z kredytów na wydatki rzeczowe. Wyjątki od tej zasady mogą być przewidziane w budżecie.

§ 45.

Za podstawę wykonania budowli należy przyjmować szczegółowe plany i obliczenia kosztów, o ile nie chodzi o mniejsze budowle, dokonywane z bieżących środków. Dozwolone jest odstępowanie w planach i obliczeniach od zasad, podanych w § 14 bez zgody Sejmu i Rady Państwa, lecz tylko wówczas, gdy zmiana i spowodowane przez nią przekroczenie kredytu są małoznaczne.

§ 46.

Zawieranie umów na rachunek Państwa winno być poprzedzone przez publiczne obwieszczenie, o ile charakter umowy lub szczególne okoliczności nie uzasadniają wyjątku z tej reguły. Będą ustanowione przez Rząd jednolite zasady zawierania umów.

§ 47.

Cena sprzedażna przedmiotów, stanowiących własność Państwa, powinna odpowiadać ich pełnej wartości. Wyjątki od tej zasady wymagają przyzwolenia w budżecie.

Parcele gruntowe lub ich części mogą być sprzedawane tylko za zgodą ministra Skarbu. Sprzedaż gruntów o wysokiej wartości lub o szczególnem znaczeniu wymaga zgody Rady Państwa i Sejmu, o ile odstąpienie od tej zasady nie jest podyktowane koniecznością gospodarczą. W tym wypadku należy niezwłocznie zawiadomić Sejm i Radę Państwa o dokonanej sprzedaży. Sprzedaż nieruchomości, mających szczególną wartość artystyczną, historyczną lub kulturalną, nie może w żadnym przypadku nastąpić bez zgody Sejmu i Rady Państwa.

Zamiana przedmiotów majątkowych jest dopuszczalna tylko wówczas, gdy ją uzasadniają względy gospodarcze, i wymaga zgody ministra Skarbu. Postanowienia ustępu 2, 3 i 4 należy stosować odpowiednio także do zamiany.

§ 48

Z wyjątkiem wypadków, przewidzianych w części 4 § niniejszego, Państwo może uczestniczyć w założeniu przedsiębiorstwa, posiadającego osobowość prawną, które ma na celu utworzenie wielkiego zakładu przemysłowego lub innej jednostki gospodarczej, tylko pod tym warunkiem, że przedsiębiorstwo będzie posiadało formę towarzystwa akcyjnego, spółki komandytowo-akcyjnej albo towarzystwa z ograniczoną odpowiedzialnością, którego statut przewiduje ustanowienie rady nadzorczej. Udział Państwa wymaga zgody ministra Skarbu. O przyjęciu udziału należy zawiadomić Sejm i Radę Państwa, które jednak mogą zrzec się całkowicie lub częściowo takiego zawiadomienia.

Przy zakładaniu wspomnianych przedsiębiorstw powinno Państwo zapewnić sobie odpowiedni wpływ na nie za pomocą stosownych umów. W szczególności, — jeżeli to odpowiada celom uczestniczenia Państwa w przedsiębiorstwie, — należy zapewnić Państwu jedno lub kilka miejsc w radzie nadzorczej, o ile udział Państwa wynosi co najmniej jedną trzecią część kapitału zakładowego, lub gdy tego wymaga interes Państwa. Powinno przytem przedsiębiorstwo przyjąć w statucie obowiązek poddania się kontroli organu rewizyjnego ustanowionego przez radę nadzorczą i posiadającego zaufanie właściwego ministra. Zachowania postanowień ustępu poprzedniego należy wymagać również w tych wypadkach, gdy Państwo posiada lub nabywa udziały już istniejących towarzystw, o ile jest to niezbędne ze względu na znaczenie udziału Państwa w przedsiębiorstwie.

Państwo powinno przyjąć udział w stowarzyszeniu, założonem na zasadach ustawy o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych

z dnia 1 maja 1889 roku, (Dz. p. p. str. 55) tylko wówczas, gdy odpowiedzialność członków za zobowiązania stowarzyszenia jest ograniczona do wysokości określonej kwoty. Uczestnictwo w stowarzyszeniu wymaga zgody ministra Skarbu.

§ 49.

Umowy z urzędnikami lub funkcjonariuszami państwowymi wolno zawierać zarządowi, do którego osoby te należą, tylko za zezwoleniem właściwego ministra, który może kompetencje swoją przekazać podległym mu urzędom. Ograniczenie powyższe nie stosuje się do urzędników zarządu komunikacji co do korzystania przez nich z urzędzeń komunikacyjnych za uiszczeniem ogólnie obowiązujących taks i opłat.

§ 50.

Zawarte przez Państwo umowy nie mogą być w drodze ugody zniesione lub zmienione na niekorzyść Państwa; właściwy minister w porozumieniu z ministrem Skarbu może jednak zezwalać na wyjątki z tej zasady. Kompetencją ta może być przekazana władzom niższych instancji, o ile chodzi o sprawy małego znaczenia.

Jeżeli umowa podlega zatwierdzeniu Rady Państwa albo Wydziału związkowego lub Rady związkowej i Sejmu, to wyjątki wymagają zgody Sejmu i Rady Państwa.

§ 51.

Wypływający z umowy obowiązek dokonania wypłaty na rzecz Państwa może być odroczone tylko wyjątkowo, wobec szczególnych okoliczności, o ile odraczanie płatności przy pewnych umowach nie jest ogólnie praktykowane. Odroczenie jest dopuszczalne tylko w tym przypadku, gdy nie zagraża wykonaniu umowy.

Odroczenia, sięgające poza termin rocznego zamknięcia rachunków kasy, właściwej do przyjęcia wpływu, mogą być udzielane w przypadkach wyjątkowych i tylko na podstawie upoważnienia właściwego ministra, który za zgodą ministra Skarbu może przekazać swe pełnomocnictwo władzom mu podległym.

Postanowienia § niniejszego nie naruszają innych ustawowych przepisów o odraczaniu lub udzielaniu zwłoki dla wierzytelności skarbu.

§ 52.

Kary umowne,—w szczególności, gdy niedotrzymanie kontraktu spowodowało szkodę dla skarbu Państwa — może właściwy minister doro-

wywać ze względów słuszności lub zwracać całkowicie albo częściowo tylko w porozumieniu z ministrem Skarbu. Upoważnienie to może być przekazane władzom podległym.

§ 53.

Roszczenia względem urzędników i funkcjonariuszy z powodu omyłek kasowych lub rachunkowych, jak również roszczenia względem urzędników, funkcjonariuszy i robotników z tytułu odszkodowania za straty wynikłe z karygodnego zachowania się w służbie, może umarzać tylko Prezydent Państwa lub osoba przez niego upoważniona. Zarządzenie takie powinno być kontrasygnowane przez właściwego ministra i przez ministra Skarbu.

§ 54.

Poza przypadkami przewidzianymi w § 52 i 53, do umorzenia pretensji — o ile prawo nie stanowi inaczej — niezbędną jest w każdym po szczególnym wypadku decyzja Rządu.

III PROWADZENIE KASY I KSIĄG ORAZ SKŁADANIE RACHUNKÓW.

§ 55.

Ogólne zasady kasowości i księgowości mają być uregulowane jednolicie dla całej administracji państwowej drogą rozporządzenia Rządu.

§ 56.

Podstawę księgowości stanowi etat kasowy albo uwierzytelniony odpis szczegółowego preliminarza lub jego części w postaci, przyjętej przez ustawę skarbową.

Przekazanie przyzwolonych budżetem kredytów podległym władzom i nadanie im uprawnienia do samodzielnego asygnowania skutecznia się przez udzielenie im uwierzytelnionego odpisu budżetu szczegółowego albo etatu kasowego, lub też przez wydanie specjalnego zarządzenia.

O potrzebie sporządzenia etatów kasowych na podstawie budżetu decyduje właściwy minister: do niego należy też sporządzenie etatu kasowego i uwierzytelnienie odpisu budżetu szczegółowego.

§ 57.

Etaty kasowe powinny być dostarczane Izbie Obrachunkowej; obowiązek ten nie istnieje, gdy objęte etatem pozycje nie podlegają kontroli Izby Obrachunkowej.

§ 58.

Kasy uskuteczniają wypłaty tylko za asygnacjami właściwego ministra lub urzędów, upoważnionych przez niego do samodzielnego asygnowania. Urzędy te mogą za zadzać wypłaty, przekraczające przekazane im kredyty, wyłącznie za zezwoleniem właściwego ministra.

§ 59.

Minister Skarbu może wydać przepisy o zaokrągłaniu wpływów i wydatków kasowych.

§ 60.

W kasach przynajmniej raz na rok, a w składach (magazynach) przynajmniej raz na dwa lata należy dokonywać niespodziewanej rewizji. Odstąpienie od tej zasady wymaga zezwolenia ministra Skarbu. Ponadto — decyzje co do rewizji należą do właściwych ministrów.

§ 61.

Księgi kasowe zamyka się corocznie. Termin zamknięcia dla poszczególnych kas ustanawia minister Skarbu.

Po zamknięciu ksiąg nie można już księgować dochodów i rozchodów na rachunek roku ubiegłego.

§ 62.

Zaliczki, które nie mogły być wyrównane przed zamknięciem ksiąg, należy wykazać w dodatku do zamknięć rachunkowych (§ 66), każdą oddzielnie według tych rozdziałów i tytułów, które przypuszczalnie będą nimi obciążone przy ostatecznym rozrachunku.

Z zaliczek należy się wyliczować przed upływem drugiego roku obrachunkowego od czasu ich pobrania. Wyjątki mogą zachodzić tylko za zgodą ministra Skarbu.

§ 63.

Dochody państwowe należy księgować jako depozyty do czasu, póki nie stanie się możliwym ostateczne ustalenie ich kwotowej wysokości. Rozchody państwowe mogą być pokrywane z sum depozytowych o tyle, o ile pozostają w związku z temi sumami. Przy ostatecznym obrachunku należy wykazać osobno dochody, a osobno poczynione z nich rozchody.

§ 64.

Wszystkie rozchody powinny być poparte dowodami. Przepis ten tyczy się również dochodów, o ile da się pogodzić z naturą poszczególnych wpływów.

§ 65.

Wszystkie przedmioty, nabyte na rachunek Państwa, należy wykazać w osobnym rachunku przedmiotowym bądź jako całkowicie zużyte, bądź jako stanowiące przyrost majątku; należy również podać usprawiedliwione dowodami ceny ich nabycia. Nieruchomości, przedmioty użytkowe, sprzęty jako też przedmioty muzealne winny być za wiedzą Izby Obrachunkowej wykazane w inwentarzu majątku państwowego.

Przedmioty, stanowiące część majątku państwowego, mogą być oddane na cele, przewidziane w innej pozycji budżetu, ale tylko za zwrotem ich wartości, ustalonej według czasu oddania, o ile w budżecie nie jest przewidziany odmienny sposób zarachowania.

Właściwy minister może w poszczególnych przypadkach zezwolić na bezpłatne oddanie tych przedmiotów, których wartość nie przekracza 3,000 mk. Pojedyncze przedmioty, należące do pewnego zbioru państwowego, mogą być oddane do innego zbioru państwowego bez obowiązku wyrównania ich wartości.

§ 66.

Kasy są obowiązane składać rachunek za każdy rok obrachunkowy. O ile chodzi o rozchody niestałe, to od tej reguły są dopuszczalne wyjątki za zgodą Izby Obrachunkowej.

Składanie rachunków odbywa się albo w formie sprawozdania kasowego, albo—za zgodą Izby Obrachunkowej — (§ 81) przez przedstawienie ksiąg kasowych. W rachunku kasowym zestawień należy dochody i rozchody w takim samym porządku, w jakim są one zestawione w budżecie.

Tak w poszczególnych zestawieniach jak i w ogólnym rezultacie sprawozdania kasowe powinny zgadzać się z wynikami rachunków w księgach kasowych, ustalonymi przy zamknięciu rocznem. Izba Obrachunkowa w porozumieniu z właściwymi ministrami wyda przepisy dotyczące formy sporządzania sprawozdań rachunkowych i ich załączników.

§ 67.

Jeżeli dochód lub rozchód zarachowano na niewłaściwy tytuł, należy księgowanie sprostować, o ile księgi za rok obrachunkowy nie zostały jeszcze zamknięte.

Po zamknięciu ksiąg sprostowanie może nastąpić tylko wówczas, gdy chodzi o kredyty przenośne (§ 30) lub przekazane dla samodzielnej gospodarki (§ 16), o dochody, które mogą być użyte tylko na oznaczone cele (§ 29), wreszcie o te daniny państwowe, które wpływają także na rzecz innych związków publiczno-prawnych, i gdy sprostowanie zamknięcia ma istotny wpływ na odnośne tytuły budżetowe.

§ 68.

Wszystkie dochody i rozchody należy wykazywać w rachunku za ten rok, w którym zostały zrealizowane. Odrębne gospodarowanie resztą dochodów i rozchodów pozostałych po zamknięciu roku obrachunkowego jest niedopuszczalne. Dochody i rozchody, odnoszące się do minionego roku obrachunkowego, które stały się płatnymi w roku ubiegłym lub w pierwszych dniach nowego roku obrachunkowego, należy wykazać w rachunku za ubiegły rok obrachunkowy, o ile jeszcze ksiąg nie zamknięto (§ 61). Dotyczy to również tych dochodów i rozchodów bez oznaczonego terminu płatności, które opierają się na tytułach prawnych, mających początek jeszcze w ubiegłym roku obrachunkowym.

Wpływ, otrzymany przed 1 kwietnia, a przypadający za czas po 31 marca z terminem płatności również po 31 marca, należy przyjąć na sumy obrotowe z zastrzeżeniem ostatecznego zarachowania na następny rok obrachunkowy. Postanowienie to nie stosuje się do wpływów niepłatnych jeszcze podatków, ceł i danin. Wypłaty pośmiertnego na rachunek poborów urzędnika, przypadających za pierwsze miesiące następnego roku obrachunkowego, należy księgować jako zaliczki. Wyjątki od tej reguły mogą być przewidziane w budżecie.

§ 69.

Wszystkie dochody i rozchody winny być wykazane w rachunku w pełnej kwocie i we właściwych pozycjach. Od dochodów nie można zgóry potrącać rozchodów, ani też zgóry zarachowywać dochodów na rozchody.

Koszty licytacji, pomiarów i oszacowania, opłaty za pośrednictwo, podatki od przejścia własności, koszty publikacji, wydatki na przygotowanie i naprawę przedmiotów, wystawionych na sprzedaż, można potrącać zgóry od sumy wpływu. W tych wypadkach należy podać w rachunku pełne kwoty wpływu i dokonanego potrącenia.

§ 70.

Kwoty wpływów kasowych, podlegające zwrotowi, należy zarachowywać jako rozchody. Jeżeli zwrot nastąpi jeszcze przed zamknięciem ksiąg, można go wprost potrącić od dochodu.

Kwoty wydatkowane i z powrotem do kasy państwowej zwrócone należy zarachowywać jako dochody. Jeżeli jednak zwrot nastąpi jeszcze przed zamknięciem ksiąg, albo jeżeli zwrot dotyczy kredytów przenośnych, to można go potrącić od rozchodów. Nadpłacone uposażenia i zaopatrzenia, nie wyłączając wynagrodzeń ubocznych i nadpłaconych za usług, winny być w każdym razie potrącone od rozchodów.

Dopłaty i wyrównania danin państwowych należy zawsze zarachowywać do odpowiednich danin, a dodatkowo wypłacone oraz potrącone udziały w dochodach z danin należy zarachować przy odnośnych kredytach. Wypłacone kwoty i bonifikacje winny być zarachowane przez potrącenie od dochodu, a wypłacone z powrotem bonifikacje należy zarachować jako dochody. Przepisy tego ustępu mają być odpowiednio stosowane także do opłat konsularnych. W rachunkach zarządu poczt i telegrafów można zarachowywać pobrane a następnie zwrócone kwoty opłat za porto, telegramy i t. d. jako rozchód, nawet gdy zwrot następuje przed zamknięciem ksiąg.

W rachunkach kolei państwowych można od dochodów roku bieżącego potrącać kwoty dochodów z ruchu osobowego, bagażowego i towarowego oraz z wypożyczania wagonów, zawysoko prowizorycznie obliczone, w rachunku za rok poprzedni przy zamknięciu ksiąg.

§ 71-

Z wyjątkiem przypadków, wymienionych w § 70, dozwala się używać poszczególnych dochodów jako kredytów rozchodowych tylko na mocy specjalnego upoważnienia pomieszczonego w budżecie.

Dochody uzyskane z odprzedaży takich ruchomości, które zostały nabyte albo wytworzone ponad potrzebę lub ponad miarę kosztorysu, należy zarachować na wznowienie jednorazowego albo nadzwyczajnego kredytu, przeznaczanego na wykonanie budowy lub na kupno nieruchomości, o ile nie zamknięto jeszcze ostatecznie rachunków budowy; ew. nadwyżki wpływów z tego źródła należy zarachować jako dochody budżetu nadzwyczajnego. Wszelkie inne dochody, otrzymane przy wykonaniu budowy, należy użyć na koszty tej budowy, o ile były one przewidziane w planach i kosztorysach, wymienionych w § 14 ustęp 1, i o ile zostały uwzględnione przy obliczeniu kosztów budowy.

§ 72.

Dochody i rozchody należy wykazywać w rocznym zamknięciu rachunkowym (w rachunku budżetowym) w tych działach i poddziałach, w których zostały przewidziane w preliminarzu budżetowym. Dochody i ich pozostałości, niepobrane w roku poprzednim, i rozchody poczynione na rachunek budżetu roku poprzedniego, o ile niema dla nich odpowiednich

pozycji w preliminarzu nowego roku obrachunkowego, należy umieszczać na właściwym miejscu poza prelimitowanymi dochodami i rozchodami.

§ 73.

Wpływy, przekraczające kwoty dochodów przewidzianych w preliminarzu budżetowym, i reszty dochodów z roku poprzedniego, jak również rozchody, przekraczające kwoty kredytów przewidzianych w preliminarzu budżetowym, i rozchody, poczynione na rachunek budżetu roku poprzedniego, należy wykazywać oddzielnie. Przekroczenia nie ulegających zamknięciu kredytów przenośnych, należy wykazywać jako zaliczki, o ile w budżecie nie postanowiono inaczej (§ 30 ustęp 2).

Jeżeli kredyt nie został wyczerpany, należy kwotę nieużyta umorzyć lub wykazać jako pozostałość, jeżeli chodzi o kredyt przenośny, nieulegający zamknięciu.

§ 74.

Dochody i rozchody, nie odpowiadające przeznaczeniu, określone w budżecie, ani nie nadające się do zarachowania jako pozostałość dochodów i rozchodów z roku poprzedniego, należy wykazać odrebnie od innych dochodów i rozchodów jako pozabudżetowe.

§ 75.

Jeżeli okaże się, iż łączna suma dochodów zwyczajnych w roku obrachunkowym jest mniejszą od sumy rozchodów, należy deficyt wykazać jako rozchód zwyczajny w preliminarzu budżetowym na najbliższy z kolei rok obrachunkowy. Nadwyżkę dochodów zwyczajnych ponad rozchody zwyczajne należy użyć na zmniejszenie zapotrzebowania pożyczkowego lub na umorzenie długu.

§ 76.

Za przekroczenia uważa się wszystkie rozchody, przewyższające kwoty, przewidziane w poszczególnych tytułach budżetu, z uwzględnieniem ewentualnych pozostałości z roku poprzedniego. Wypadek przekroczenia nie zachodzi, gdy nadwyżka rozchodów w jednym tytule budżetu została pokryta przez zmniejszenie rozchodów w innym tytule, o ile zostało przewidziane w budżecie, iż te tytuły mają się wzajemnie wyrównywać.

§ 77.

W zamknięciu rachunkowym należy podać przy poszczególnych tytułach i przy sumach końcowych w osobnych przedziałkach:

a) co do dochodów:

- 1) rzeczywiście osiągnięte dochody;
- 2) niedobory t. j. różnice między dochodami preliminowanymi i rzeczywiście otrzymanymi, o ile nie chodzi o dochody, które winny być zaksięgowane w dziale dochodów następnego roku obrachunkowego;
- 3) łączną sumę rzeczywiście osiągniętych (istotnych) dochodów i niedoborów;
- 4) kwotę dochodów przewidzianych w budżecie (dochód preliminowany);
- 5) reszty dochodów przejęte z roku poprzedniego;
- 6) łączną sumę dochodów preliminowanych i przejętej reszty dochodów;
- 7) nadwyżkę albo niedobór sumy ad 3) w porównaniu z sumą ad 6);

b) co do rozchodów:

- 1) rozchody rzeczywiście poczynione (istotne rozchody);
- 2) niewykonane rozchody, przeniesione na rok następny na zasadzie postanowień § 30;
- 3) sumę istotnych i niewykonanych rozchodów.
- 4) kwotę rozchodów przewidzianych w budżecie;
- 5) niewykonane rozchody przejęte z roku poprzedniego;
- 6) sumę rozchodów preliminowanych i przyjętych;
- 7) nadwyżkę albo niedobór sumy ad 3) w porównaniu z sumą ad 6);
- 8) kwotę przekroczenia budżetu, na którą ma być uzyskane zezwolenie, albo kwotę rozchodów pozabudżetowych.

§ 78.

W zamknięciu rachunkowym należy również wykazać pozostałości, przejęte z poprzedniego rachunku jako też podlegające przeniesieniu na rachunek roku następnego, oraz zapasy pieniężne, pozostające w kasach jako środki obrotowe.

§ 79.

Do zamknięcia rachunkowego należy dołączyć:

1) wykaz kwot, posiadanych przez poszczególne zarządy na zasadzie ustawowego zezwolenia, lub upoważnienia albo na podstawie uchwały Rządu (§ 53, 54);

2) wykaz nieprzewidzianych w budżecie dochodów ze zbycia przedmiotów lub praw, stanowiących własność Państwa.

Dołączanie wykazu ad 1) może być zaniechane za zgodą Sejmu i Rady Państwa.

§ 80.

Ponad — i poza — budżetowe rozchody (§§ 73, 74) należy uzasadnić w załączniku do zamknięcia rachunkowego.

§ 81.

Izba Obrachunkowa w porozumieniu z właściwym ministrem i z ministrem Skarbu, może zarządzić pewne ułatwienia w składaniu rachunków a nawet zupełnie zwolnić od niego.

§ 82.

O zmianach, zaszłych w stanie posiadania nieruchomości państwowych, należy corocznie zdać sprawę Sejmowi i Radzie Państwa.

§ 83.

Na podstawie zamknięcia rachunkowego decyduje Sejm i Rada Państwa co do udzielenia dodatkowego zezwolenia na rozchody ponad i poza — budżetowe. Zezwolenie zostaje udzielone z zastrzeżeniem późniejszej decyzji co do uwag Izby Obrachunkowej (§§ 107 i 108).

Zezwolenie nie narusza prawa Izby Obrachunkowej do poczynienia uwag przy sprawdzaniu rachunków.

§ 84.

Jeżeli ponad — i poza — budżetowe rozchody nie zostaną zaakceptowane, to należy je ściągnąć od odpowiedzialnych za nie osób, o ile to jest dozwolone przepisami prawa.

O wydaniu zarządzenia pod tym względem należy zawiadomić Sejm i Radę Państwa.

§ 85.

Jeżeli księgi przedsiębiorstw, określonych w § 15, nie mogą być prowadzone na zasadach przewidzianych w § 55, to należy je prowadzić według reguł podwójnej kupieckiej księgowości. Obok podwójnej kupieckiej księgowości powinna być prowadzona rachunkowość obrotów, o ile to odpowiada rodzajowi przedsiębiorstwa. Wyjątki od tej reguły są dopuszczalne za zgodą Izby Obrachunkowej.

Rok gospodarczy powinien się zgadzać z rokiem obrachunkowym.

Niezachowanie tego przepisu zależy od uzyskania zgody ministra Skarbu.

Za prowadzenie kasowości i rachunkowości odpowiadają osoby, którym powierzono zarząd przedsiębiorstwa.

§ 86.

W przedsiębiorstwach, posiadających podwójną księgowość, zamiast rachunkowości, określonej w § 16, prowadzi się inwentarz i bilans oraz rachunek zysków i strat i księgi handlowe.

Postanowienia §§ 55 do 84 stosują się do przedsiębiorstw określonych w części I niniejszego §, gdy rodzaj przedsiębiorstwa na to pozwala.

IV. BADANIE RACHUNKÓW.

§ 87.

Nadzór nad całą rachunkowością państwową oraz badanie poszczególnych rachunków, o których mowa w § 88 ustęp 4, należy do Izby Obrachunkowej Rzeszy Niemieckiej i ma być wykonane zgodnie z postanowieniami poniższych §§-ów.

§ 88.

Badaniu Izby Obrachunkowej podlegają:

- 1) rachunki, stwierdzające wykonanie budżetu, jako też dochody i rozchody pozabudżetowe;
- 2) rachunki, dotyczące wszelkich niepieniężnych majątków państwowych;
- 3) księgi i dokumenty rachunkowe (§ 85) przedsiębiorstw państwowych;
- 4) rachunki, dotyczące zakładów, funduszów i obiektów majątkowych, którymi administrują władze państwowe lub osoby przez Państwo powołane bez udziału osób prywatnych, jak również inne rachunki, których badanie jest ustawą budżetową nakazane.

Rachunki Izby Obrachunkowej sprawdza jej Prezydent.

§ 89.

Te kredyty, które ze względu na swoje przeznaczenie nie mają podlegać badaniu Izby Obrachunkowej, powinny być w budżecie specjalnie oznaczone.

Ustawa budżetowa może polecić badanie rachunków innemu urzędowi.

§ 90.

Izba Obrachunkowa dokonywa kontroli w swojej siedzibie, może jednak zarządzić zbadanie wątpliwości i poczynionych spostrzeżeń na miejscu przez swych delegatów. Może też, o ile uzna za wskazane, dokonać badania przez delegatów lub przez jednego ze swych członków w siedzibie urzędu, podległego kontroli, lub w siedzibie władzy nad' nim przełożonej, albo za zgodą właściwego ministra również i w innym miejscu.

Kontrola na miejscu może być dokonana i w ten sposób, że, zamiast odrębnych badań przez władzę administracyjną (§ 92) i przez Izbę Obrachunkową, odbędzie się jedno wspólne badanie przy udziale władzy administracyjnej i Izby Obrachunkowej. Sposób przeprowadzania kontroli określa Izba Obrachunkowa.

Delegatów i przedstawicieli Izby Obrachunkowej wyznacza jej Prezydent.

Izba Obrachunkowa może, w porozumieniu z właściwym ministrem i z ministrem Skarbu, ustanowić stałe organa kontroli w siedzibie władz, o ile na ten cel zostaną przyznane w budżecie potrzebne kredyty. Takie organa kontrolne pod względem rzeczowym i osobowym podlegają Izbie Obrachunkowej.

§ 91.

Jeżeli kontrola ma się odbyć w siedzibie Izby Obrachunkowej, to o ile z postanowień §§ 93 i 94 co innego nie wynika, należy rachunki z załącznikami przesłać Izbie Obrachunkowej. Jeżeli Izba Obrachunkowa dokonywa kontroli na podstawie ksiąg kasowych, to księgi te w myśl ustawy niniejszej są równoznaczne z rachunkami.

Przedsiębiorstwa, prowadzące księgowość kupiecką (§ 85), winny dostarczyć dokładny spis inwentarza i bilans, szczegółowy rachunek zysków i strat oraz roczne sprawozdanie.

§ 92.

Jeżeli rodzaj kontroli nie wymaga innego sposobu postępowania, to właściwe władze powinny zbadać rachunki przed ich złożeniem Izbie Obrachunkowej. Należy również, o ile to już uprzednio nie zostało dokonane, sprawdzić pod względem rachunkowym i poświadczyć załączniki oraz zbadać rachunki i załączniki pod względem formalnym i rzeczowym.

Wynik tego wstępnego badania należy podać do wiadomości Izby Obrachunkowej albo jej przedstawiciela lub delegata i dołączyć rachunek, niezbędne wyjaśnienia, uwagi i zaświadczenia.

Izba Obrachunkowa może na stałe lub na pewien czas zrzec się całkowicie lub częściowo wstępnego badania rachunków przez władze administracyjne, albo według własnego uznania ograniczyć zakres tego badania.

§ 93.

Izba Obrachunkowa może wyłączyć ze swej corocznej kontroli i przekazać do zbadania władzom administracyjnym rachunki, posiadające podrzędne znaczenie, jak również takie rachunki, co do których ze względu na rodzaj wpływów i wydatków nie można oczekiwać licznych i istotnych zbieżności od miarodajnych przepisów i postanowień. Izba może też w odpowiednich przypadkach zezwolić na kontrolę uproszczoną lub ograniczoną. Od czasu do czasu Izba powinna się przekonać, czy administrowanie kredytami oraz składanie i badanie rachunków odbywa się zgodnie z przepisami.

Izba Obrachunkowa może w każdym czasie zażądać sprawdzonych przez władze administracyjne rachunków, oceniać poczynione przy sprawdzaniu zarzuty, uzupełniać je i zmieniać oraz zastrzec sobie ostateczną decyzję co do zarzutów.

obrachunkowej. Należy również, o ile to już uprzednio nie zostało do-

Władze administracyjne powinny po sprawdzeniu rachunków udzielać Izbie Obrachunkowej do wiadomości te aprobaty i te dostrzeżone zbroczenia i uchybienia, co do których Izba Obrachunkowa obowiązana jest wydać opinię (§ 107).

Izba Obrachunkowa może zrzec się zawiadamiania jej o przeinaczeniach kredytów, nie posiadających większego znaczenia.

§ 94.

Izba Obrachunkowa ma prawo według własnego uznania ograniczyć badanie rachunków, jak również zrzec się nadsyłania załączników rachunkowych.

§ 95.

Przy kontrolowaniu kredytów, przeznaczonych w budżecie do dowolnego użycia, Izba Obrachunkowa stwierdza tylko ich wydatkowanie z właściwej pozycji; powinna jednak przekonać się od czasu do czasu, czy ich użycie odbywa się według obowiązujących przepisów i czy jest sprawdzane przez właściwe organy; przy tej sposobności ma również prawo dokonania całkowitej kontroli.

§ 96.

Kontrola rachunków przez Izbę Obrachunkową powinna ustalić:

1) czy postanowienia budżetu i załączonych do niego uzasadnień zostały zachowane;

2) czy poszczególne pozycje rachunkowe są pod względem rzeczowym i rachunkowym w przepisany sposób uzasadnione i udowodnione;

3) czy przy eksploataowaniu i poborze dochodów oraz przy użyciu i wydatkowaniu funduszy państwowych, jako też przy nabyciu, użyciu i sprzedaży dobra państwowego postępowano zgodnie z obowiązującymi ustawami i innymi przepisami, zachowując przy tem zasady dobrej administracji i gospodarczości;

4) czy nie utrzymywano zbędnych urządzeń i stanowisk, oraz czy w inny niewłaściwy sposób nie wydawano funduszy państwowych, które można było ograniczyć lub zaoszczędzić bez uszczerbku dla dobra administracji.

§ 97.

Izba Obrachunkowa może dla własnej orientacji zarządzić badanie na miejscu administracji kas i prowadzenia ksiąg kasowych oraz szczegółów tej administracji. O ile to leży w interesie nadzoru nad gospodarką, Izba ma także prawo zarządzać nadzwyczajne rewizje kas i zapasów. W tym wypadku należy przed tem zawiadomić właściwego ministra, aby mu umożliwić wydanie zarządzeń co do uczestnictwa w rewizji władz admi-

nistracyjnych. W sprawie wysłania na rewizję delegatów obowiązują postanowienia § 90 ustęp 3.

Przepisy niniejszego § stosują się odpowiednio także do kontroli zastrzeżonej Izbie Obrachunkowej w § 95.

§ 98.

Izba Obrachunkowa może żądać od władz wszelkich informacji, potrzebnych dla kontroli rachunków i wykazów i wogóle niezbędnych dla nadzoru nad prowadzeniem gospodarki, oraz może żądać nadesłania ksiąg i pism, jak również aktów, z wyjątkiem ministerjalnych.

§ 99.

Termin nadsyłania rachunków i załatwiania monitów wyznacza Izba Obrachunkowa.

§ 100.

Wszelkie zarządzenia władz centralnych, wprowadzające nowe przepisy co do dochodów i rozchodów państwowych, albo zmieniające lub objaśniające przepisy już istniejące, jako też zarządzenia, wprowadzające lub zmieniające organizację urzędów lub przedsiębiorstw, a dotyczące dochodów i rozchodów państwowych, powinny być bezzwłocznie komunikowane Izbie Obrachunkowej.

Przed wydaniem instrukcji co do prowadzenia ksiąg, jako też administrowania kas i magazynów, należy wysłuchać opinii Izby Obrachunkowej. Jeżeli Izba Obrachunkowa w myśl § 81 zezwoliła na składanie zamiast rachunków — ksiąg kasowych z dokumentami, to przepisy co do prowadzenia tych ksiąg kasowych wymagają uprzedniej zgody Izby Obrachunkowej.

Izba Obrachunkowa może w każdym czasie poczynić uwagi, jakie jej się następują co do wspomnianych zarządzeń.

Izba Obrachunkowa winna być powiadomiona o wszystkich uchwałach Sejmu i Rady Państwa, dotyczących się składania rachunków, jako też o porozumieniach między ministrem Skarbu a innymi ministrami w kwestji gospodarowania kredytami budżetowymi, jeżeli te porozumienia mają znaczenie dla kontroli rachunków albo zawierają ogólne zasady, ustanowione przez ministrów co do gospodarowania kredytami

§ 101.

Izba Obrachunkowa winna na prośbę ministrów albo Sejmu wydać swą opinię w kwestjach, które wymagają wyjaśnienia celem prawidłowego gospodarowania przez władze kredytami budżetowymi.

§ 102.

Wyższe władze państwowe i inne urzędy, podlegające tym władzom albo bezpośrednio od władz najwyższych zależne, a mające do czynienia z wykonaniem budżetu państwowego, są uzależnione od Izby Obrachunkowej we wszystkich sprawach, należących do jej kompetencji na zasadzie ustawy niniejszej. Izba Obrachunkowa może w razie potrzeby nakładać kary za niewykonanie jej zarządzeń w granicach przewidzianych w § 74 ustęp 1 lic. 3 ustawy o służbie państwowej, oraz udzielać napomnień w razie nieodpowiedniego wykonania jej zarządzeń. Właściwy minister jest obowiązany na żądanie Izby Obrachunkowej wykonać jej orzeczenie karne.

Władze krajowe i gminne, mające do czynienia z wykonaniem budżetu, powinny stosować się do zarządzeń Izby Obrachunkowej w sprawach, określonych w ustępie 1 § niniejszego. Na żądanie Izby mogą najwyższe władze krajowe nakładać kary w granicach, oznaczonych w ustępie 1 celem zmuszenia do wykonania jej zarządzeń.

§ 103.

Spostrzeżenia, poczynione przy badaniu rachunków, ma Izba Obrachunkowa zakomunikować władzy administracyjnej celem udzielenia odpowiedzi i załatwienia. Braki i uchybienia małej wagi należy monitować tylko wówczas, gdy posiadają zasadnicze znaczenie. Takie monity można zakomunikować władzy administracyjnej, nie żądając odpowiedzi na nie.

§ 104.

Gdy przy sprawdzaniu rachunków ustalono niedobory, a z odpowiedzi nie wypływa, iż zostały pokryte, ma Izba Obrachunkowa wydać zarządzenia celem ściągnięcia niedoborów. Stwierdzone przez Izbę niedobory nie mogą być umorzone bez wysłuchania jej opinii. Izba może się zrzec opinjowania.

§ 105.

Izba Obrachunkowa może poniechać ściągania kwot niedobrych lub nadpłaconych przez kasy publiczne, jako też nie zarządzać zwrotu kwot przez te kasy niedopłaconych lub nadmiernie ściągniętych, gdy chodzi o drobne sumy, albo gdy ściągnięcie lub zwrot tych sum byłby połączony z niewspółmiernymi trudnościami lub kosztami.

§ 106.

Po ukończeniu kontroli Izba Obrachunkowa niezwłocznie zawiadoma o tem władzę, której obrachunku dokonano.

§ 107.

Po zbadaniu zamknięć rachunkowych ma Izba pod własną i bezwarcunkową odpowiedzialnością sporządzić sprawozdanie i w niem stwierdzić w szczególności:

1) czy kwoty dochodów i rozchodów przewidziane w budżecie zgadzają się z kwotami dochodów i rozchodów, wykazanymi w rachunkach kasowych, i czy są odpowiednio udowodnione;

2) czy zaszły i jakie mianowicie zboczenia od budżetu i jego załączników; w jakich przypadkach wykroczone przeciw ustawom, dotyczącym dochodów i rozchodów państwowych lub nabycia i administrowania dóbr państwowych, oraz przeciw rozporządzeniom i zarządzeniom administracyjnym, wydanym na podstawie specjalnego ustawowego upoważnienia, w jakich wreszcie przypadkach nie zastosowano się w należytych stopniu do uwag poczynionych przez Izbę Obrachunkową w myśl § 96 ustęp 3 i 4.

3) na które rozchody ponad — i poza — budżetowe nie dołączono jeszcze zezwolenia izb prawodawczych, i jakie kwoty, wykazane w zamknięciu rachunkowym, są pozabudżetowe.

Do powyższego sprawozdania należy dołączyć wiadomość o tem, jakie najważniejsze zarzuty nastęrcza zbadanie przedsiębiorstw, posiadających własną osobowość prawną.

Uwagi co do przeinaczania kredytów należy czynić w sprawozdaniu o tyle, o ile z powodu tego przeinaczania nastąpiło zaoszczędzenie lub przekroczenie kredytu, albo gdy chodzi o sprawę zasadniczego lub poważniejszego znaczenia.

Podobnie i uchybienia przepisom, dotyczącym wpływów i wydatków państwowych, należy wykazywać tylko wówczas, gdy chodzi o sprawę zasadniczego lub wogóle poważniejszego znaczenia.

Jeżeli Izba Obrachunkowa nie zdążyła jeszcze wydać stanowczego orzeczenia w jakiejś poszczególnej sprawie lub co do pewnego działu rachunków, to może sobie zastrzec wydanie takiego orzeczenia. O ile Izba Obrachunkowa skorzystała z uprawnienia, przysługującego jej — z mocy § 93, to sprawozdanie zestawia się na podstawie dokumentów, dostarczonych przez władze administracyjne.

Do sprawozdań należy dołączyć memoriał, obejmujący najgłówniejsze wyniki dokonanej kontroli.

§ 108.

Sprawozdanie z kontroli zamknięcia rachunkowego ma Izba doręczyć ministrowi Skarbu, który je składa Radzie Państwa i Sejmowi z wnioskiem na udzielenie Rządowi absolutorjum.

O ile izby prawodawcze nie postanowią odmiennie, absolutorjum nie dotyczy tych praw i kwot, co do których Izba obrachunkowa poczyni monity (§ 107 ustęp 4), dotyczy jednak rachunku, co do którego Izba Obrachunkowa cofnie następnie monit lub w miejsce monitu poczyni tylko dodatkowo uwagi.

Rachunki samej Izby Obrachunkowej przedstawia jej Prezydent do zbadania bezpośredniego izbom prawodawczym.

§ 109.

Po ukończeniu kontroli rachunków rocznych powinna Izba Obrachunkowa, o ile wcześniej tego nie uczyniła, zakomunikować Rządowi swoje spostrzeżenia co do wad w administracji i podać projekt ich usunięcia oraz wnioski co do zmiany ustaw i rozporządzeń. Rząd ma powziąć decyzję pod tym względem i zawiadomić o niej Izbę Obrachunkową.

Te ustępy memoriału, które Izba Obrachunkowa przeznaczy na użytek izb prawodawczych, należy wraz z wnioskami Rządu przedstawić Radzie Państwa i Sejmowi do wiadomości.

Kontrola przedsiębiorstw o własnej osobowości prawnej.

§ 110.

Jeżeli Państwo jest akcjonariuszem lub spółnikiem przedsiębiorstwa, posiadającego własną osobowość prawną, to kontrola przedsiębiorstwa ma być dokonywana przez Państwo na zasadzie przepisów § 11 do 15.

Powyższe przepisy stosują się też w razie udziału Państwa w stowarzyszeniu w myśl § 48 ustęp 4.

§ 111.

Właściwy minister bada spółdział Państwa jako akcjonariusza lub spółnika w przedsiębiorstwie na podstawie rozporządzalnych dokumentów i ew. sprawozdań delegowanego członka rady nadzorczej. Do sprawozdań członka rady nadzorczej należy dołączyć materiał, jakim on rozporządza a w wypadkach, przewidzianych w § 48 ustęp 2, zdanie 2, protokoły rewizji, dokonanych przez zwiasek rewizyjny.

Stosownie do upoważnień ustawowych i statutowych minister powinien zarządzić bezzwłoczne usunięcie ewentualnych niedokładności w prowadzeniu przedsiębiorstwa.

§ 112. —

Najpóźniej w trzy miesiące po ostatecznem zestawieniu spisu inwentarza i bilansu przedsiębiorstwa za ubiegły rok gospodarczy, właściwy minister przesyła Izbie Obrachunkowej dokumenty i sprawozdania, o których mowa w § 111, i podaje wyniki swej kontroli.

§ 113.

Izba Obrachunkowa bada udział Państwa jako akcjonariusza lub spółnika przedsiębiorstwa na podstawie dostarczonych jej w myśl § 112 dokumentów.

Badania, przewidziane w § 48 ustęp 2 zdanie 2, przeprowadza Izba Obrachunkowa w porozumieniu ze związkiem rewizyjnym. Wytoczne dla badań winny być ustalone między właściwym ministrem a Izbą Obrachunkową.

O ile to jest przewidziane w statutach towarzystwa lub w specjalnych umowach z niem zawartych, może Izba Obrachunkowa zarządzić kontrolę ksiąg i pism towarzystwa przez swych delegatów w zakresie według własnego uznania. Izba nie dokonywa jednak kontroli, gdy badanie, przewidziane w § 48, ustęp 2, zdanie 2, przeprowadził już uznany przez nią związek rewizyjny w sposób odpowiedni i uwzględnił przytem zapewnienia Izby Obrachunkowej.

§ 114.

Kontrola, obowiązująca Izbę Obrachunkową w myśl § 113 odbywa się zgodnie z zasadami rachunkowości kupieckiej. Przepisy §§ 110 — 114 nie uchylają obowiązku Izby do skontrolowania w myśl postanowień § 96 tych rachunków władz państwowych, które tyczą się dochodów i rozchodów, wynikłych z udziału Państwa w zrzeszeniu, mającym własną osobowość prawną.

§ 115.

Izba Obrachunkowa może się zrzec kontroli, do której ma prawo w myśl § 113, może również nie korzystać z prawa żądania dokumentów, wspomnianych w § 112.

§ 116.

Gdy Państwo udziela umownej poręki za zwrot strat, które mogą wyniknąć dla kontrahenta przy zamknięciu czynności pewnego przedsiębiorstwa, albo przyjmuje gwarancję za spełnienie zobowiązania osoby trzeciej, to, o ile natura interesu nie wymaga wyjątku, należy zastrzec dla

Izby Obrachunkowej prawo kontroli przedsiębiorstwa, korzystającego z poręki lub gwarancji, jeżeli kontrola jest potrzebna dla ustalenia przypuszczalnej odpowiedzialności Państwa. Izba Obrachunkowa może przy wykonaniu tego zadania korzystać z pomocy wybranego przez nią związku rewizyjnego.

§ 117.

Gdy Państwu należy się czysty zysk z przedsiębiorstwa, Izba Obrachunkowa ma prawo zbadać zamknięcie rachunków i prowadzenie przedsiębiorstwa, by ustalić, czy interesy Państwa były dopilnowane zgodnie z obowiązującymi przepisami; w tym przypadku stosuje się postanowienie § 116 zdanie 2.

V. IZBA OBRACHUNKOWA.

§ 118.

Izba Obrachunkowa jest jedną z naczelnych władz państwowych, od Rządu niezależną, a podległą tylko ustawie.

§ 119.

Izba Obrachunkowa ma ustrój kolegjalny. Członkami kolegium są prezes, jego zastępca, którym może być jeden z dyrektorów, dyrektorowie i radcowie.

Prezesa, zastępcę, dyrektorów i radców mianuje Prezydent Państwa za kontrasygnatą ministra Skarbu, a nowych członków za zgodą Rady Państwa; innych urzędników mianuje prezes izby, o ile prawo ich mianowania nie należy do Prezydenta Państwa.

Mianowania następują na wniosek prezesa Izby Obrachunkowej, o ile on sam nie mianuje, i o ile chodzi o obsadzenie posady prezesa.

§ 120.

Członkami Izby Obrachunkowej mogą być mianowane osoby, które przekroczyły 35-ty rok życia. Członkowie Izby Obrachunkowej winni posiadać w zasadzie kwalifikacje na urząd sędziowski albo na wyższe urzędy w służbie administracyjnej lub technicznej. Przynajmniej trzecia część członków powinna posiadać kwalifikacje na urząd sędziowski.

§ 121.

Członkowie Izby Obrachunkowej są—jako tacy—niezawisli i podlegają tylko ustawie. Artykuł 104 ustawy konstytucyjnej ma do nich zastosowanie.

Do ukarania dyscyplinarnego lub przeniesienia w stan spoczynku członków Izby Obrachunkowej stosuje się odpowiednie przepisy §§ 128, 129, 130 ustęp 1 i 131 ustawy o ustroju sądownictwa z 27 stycznia 1877 r., dotyczące się członków Sądu Rzeszy. Przedstawiciela prokuratury mianuje Prezydent Państwa.

Do spraw służbowych i karania innych urzędników Izby Obrachunkowej stosują się postanowienia ustawy o urzędnikach państwowych z tem, że najwyższą instancją w rozumieniu tej ustawy jest prezes Izby.

§ 122.

Członek Izby Obrachunkowej spokrewniony lub powinowacony w prostej linii lub w drugim stopniu bocznej linii z którymkolwiek ministrem lub podsekretarzem stanu, nie może przyjmować udziału w decydowaniu spraw, wchodzących w zakres działania owego ministra lub podsekretarza stanu. Członek, pozostający w określonym powyżej związku pokrewieństwa lub powinowactwa z innym urzędnikiem państwowym lub krajowym, nie może przyjmować udziału w decydowaniu spraw, dotyczących tego urzędnika.

§ 123.

Członkowie Izby Obrachunkowej nie mogą być posłami sejmowymi.

§ 124.

Izba Obrachunkowa normuje własnym regulaminem tok swego urzędowania.

Regulamin należy podać do wiadomości Sejmu i Rady Państwa.

§ 125.

W przypadkach, przepisanych ustawą, we wszystkich sprawach zasadniczego i większego znaczenia jak również w sprawach, poddanych do decyzji kolegium Izby Obrachunk. przez jednego z członków, decyduje się większością głosów. Wrazie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego. W posiedzeniach kolegjalnych musi uczestniczyć przynajmniej połowa członków Izby.

Sprawy, dotyczące poszczególnego działu administracyjnego, z wyjątkiem spraw ogólnego znaczenia, mogą być decydowane uchwałami kolegijów wydziałowych i nie wymagają uchwały ogólnego zebrania.

Kolegja wydziałowe powinny składać się przynajmniej z trzech członków. Postanowienia dotyczące ogólnego zebrania kolegium sto-

sują się również do kolegów wydziałowych. Każdy członek kolegium wydziałowego może odwołać się do uchwały ogólnego zebrania przed lub po powzięciu uchwały przez kolegium wydziałowe.

§ 126.

Za sprawy zasadniczego lub wogóle doniosłego znaczenia w rozumieniu § 125 należy uważać:

- 1) sprawozdania z wyników rewizji rocznych;
- 2) zawiadamiania Rządu, przewidziane w § 109;
- 3) wydawanie nowych i zmiany istniejących już zasadniczych przepisów i zarządzeń;
- 4) udzielanie pełnomocnictw delegatom lub przedstawicielom Izby;
- 5) orzeczenia karne w myśl § 102.

VI. POSTANOWIENIA KOŃCOWE.

§ 127.

Przewidziane w ustawie niniejszej przepisy dla urzędników, należy stosować również do osób wojskowych.

§ 128.

Wrazie różnicy zdań między którymkolwiek z ministrów a ministrem Skarbu, którego ustawa niniejsza uprawnia do wyznaczenia terminów i do wydawania zasadniczych zarządzeń, i od którego zgody zależą inne zarządzenia, należy stosować przepisy art. 57 i 58 ustawy konstytucyjnej. Wrazie różnicy zdań w sprawach, określonych w §§ 28, 47 i 53, oraz w przypadkach, przewidzianych w § 33, o ile chodzi o sprawy zasadniczego lub wogóle doniosłego znaczenia, należy — przy decydowaniu spraw przez Rząd — stosować przepis § 21. W sprawach, omówionych w § 19, 24 ustęp 2, w §§ 59, 61, 81, 85 i 90, decyduje ostatecznie minister Skarbu. Toż samo ma miejsce w wypadkach, przewidzianych w § 20, o ile w myśl ustępu 1 tegoż § nie odwołano się od decyzji, oraz w przypadkach, przewidzianych w § 33, o ile nie chodzi o sprawy zasadniczego lub wogóle doniosłego znaczenia.

§ 129.

Wydatki jednorazowe, przyzwolone w budżetach na rok 1919 i na lata poprzednie, uważa się za przyzwolone w rozumieniu § 30 na rok obrachunkowy 1921.

§ 130.

Przepisy ustawy niniejszej nie naruszają postanowień, zawartych w uchwalonych już budżetach, a dotyczących się zarządzania przewidzianymi w nich dochodami i rozchodami.

§ 131.

Co do rachunków Banku Rzeszy pozostają w mocy postanowienia § 29 ustawy bankowej z dn. 14 marca 1875 r. (dz. u. p. s. 177).

§ 132.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1923 r. z tem, że przepisy o kontroli rachunków stosują się także do zamknięć rachunkowych za lata 1920 i 1921.

Równocześnie tracą moc obowiązującą: ustawa o okresie budżetowym z 29 lutego 1876 r. (dz. u. p. s. 121), §§ 10 do 12 ustawy o stanie prawnym przedmiotów przeznaczonych do użytku służbowego pewnej gałęzi administracji państwowej z 25 maja 1873 r. (dz. u. p. s. 113), ustawy o kontroli państwowej z 21 marca 1910 r. (dz. u. p. s. 521) i z 4 kwietnia 1925 r. (dz. u. p. s. 215) oraz §§ 10 i 11 ustawy o budżecie na rok obrotowy 1922 z 9 czerwca 1922 r. (dz. u. p. II s. 587).

Berlin, 31 grudnia 1922 r.

Prezydent Rzeszy Ebert.

Minister skarbu **Dr. Hermes.**

II.

PRZEPISY O RACHUNKOWOŚCI PAŃSTWOWEJ WE FRANCJI

DEKRET Z DN. 31 MAJA 1862 R. I UZUPEŁNIAJĄCE
GO POSTANOWIENIA AŻ DO 30 WRZEŚNIA 1923 R.

WEDŁUG WYDANIA G. VOGUET, I. F. ARIS i I. PALANT

NA JĘZYK POLSKI PRZEŁOŻYŁ
STEFAN ŚWIESZEWSKI
RADCA MINISTERJALNY

Z PRZEDMOWĄ B. MARKOWSKIEGO — PODSEKRETARZA STANU

PRZEDMOWA.

Przepisy o rachunkowości państwowej we Francji stanowią, tak pod względem treści jak i co do formy, twór prawodawczy najzupełniej odmienny od przepisów rachunkowych Rzeszy niemieckiej, podanych w części pierwszej niniejszego zeszytu. Ordynacja budżetowa niemiecka jest aktem prawodawczym, wydanym przed kilku laty i dostosowanym do społecznego układu stosunków i potrzeb Rzeszy; pod względem zaś redakcyjnym stanowi prawidłowo zbudowaną i w systematyczny układ ujętą całość, obejmującą wyłącznie przepisy o rachunkowości państwowej.

Francuski dekret z 1862 r. już w chwili wydania był dziełem, obejmującym znacznie szerszy zakres, a mianowicie całą rachunkowość publiczną, a od owej chwili uległ bardzo licznym zmianom i uzupełnieniom. Kodyfikacja, dokonana przez wydawców (pp. Voguet, Aris i Palant), usunęła z dekretu te przepisy, które już przestały obowiązywać, i wprowadziła we właściwe miejsca bardzo liczne nowopowstałe normy prawne, niekiedy stanowiące dość obszerne nowele.

Nie wływa to dodatnio ani na jasność ani na przejrzystość układu. Tem niemniej struktura rachunkowości francuskiej jest tak ciekawa i tak pouczająca, że poznanie jej przepisów w możliwie dokładnym brzmieniu urzędowym — zdaje się być ze wszech miar pożądanem.

Przekład nie obejmuje jednak całości przepisów rachunkowych francuskich, lecz tylko cztery pierwsze części, tyżące się rachunkowości państwowej;¹⁾ następne części, zawierające przepisy o rachunkowości związków samorządnych, departamentów, komun, instytucji dobroczynnych i t. p.), o rachunkowości Algieru i Kolonji francuskich, o rachunkowości ambasad, poselstw i konsulatów oraz niektórych zakładów państwowych, nie są objęte przekładem.

Bolesław Markowski.

Truskawiec w Sierpniu 1925 r.

---

¹⁾ Całość według wydania p. Voguet i C-o liczy 883 pozycyi, przekład obejmuje 447 pierwszych z kolei pozycyi.

CZĘŚĆ PIERWSZA.

POSTANOWIENIA OGÓLNE.

1. **Skarbem Publicznym** — ściślej biorąc funduszami publicznymi — są pieniądze, należące do Państwa, do poszczególnych departamentów (okręgów), gmin, zakładów państwowych i dobroczynnych. (art. 1).

2. Wszelkie czynności skarbowe i związana z nimi rachunkowość są wykonywane bądź przedmiotowo (*comptes de gestion*), bądź w okresie trwania budżetu, uchwalonego na dany rok (*comptes d'exercice*).¹⁾ Czynnością przedmiotową jest działalność urzędnika rachuby, bądź w zakresie czysto skarbowym, bądź w działach specjalnych, związanych z wydatkami lub dochodami Skarbu Państwa, — trwająca w ciągu roku kalendarzowego lub w czasie pełnienia obowiązków, o ile pełni je krócej niż rok. (art. 2—4).

3. **Budżetem** nazywa się ustawa (akt), przewidująca i zatwierdzająca dochody i wydatki roczne Państwa lub innych związków, które prawo podporządkowuje tym samym przepisom.

4. Budżet obejmuje wyłącznie i jedynie dochody, względnie nabyte do nich prawa, które mają być zrealizowane w czasie od 1 stycznia do 31 grudnia danego roku, oraz wydatki, które mają być dokonane w tymże czasie. (art. 5—6).

4. Władza administracyjna ma jednak prawo dysponować kredytami, przeznaczonemi na wykonanie w przeciągu roku zamierzonych świadczeń rzeczowych, do 31 stycznia następnego roku, o ile te świadczenia nie mogły być zakończone przed 31 grudnia z powodu siły wyższej lub z innych powodów o charakterze ogólnopaństwowym. Władze dysponujące kredytami powinny powody te wskazać i wyjaśnić. Okres budżetowy zawiera oprócz roku kalendarzowego t. zw. *okresy ulgowe*²⁾ w roku następnym, przeznaczone dla wyegzekwowania należności, zatwierdzenia praw nabytych, zlikwidowania, wyasygnowania i wypłacenia wydatków. O ile chodzi o budżet państwa, okresy te są następujące:

---

¹⁾ „Gestion“ i „exercice“ — wyrażenia użyte i określone w art. 2—4, są najróżnorodniej tłumaczone i komentowane, a nawet uważane za dwa odienne systemy rachunkowości. Zdaniem tłumacza „gestion“ jest tylko częścią składową *exercice* — czyli budżetu. Jakaś czynność może trwać np. parę tygodni, jako czynność specjalna lub wyjątkowa; może trwać ciągle i bez przerwy — a wtedy rachunki zamykają się corocznie i do sprawozdania budżetowego przechodzą bądź jako saldo, bądź jako pretensja czynna lub bierna. Tak, czy owak, zawsze *gestion* znajduje się w sprawozdaniu budżetowym.

²⁾ *les délais complémentaires accordés.*

- a) do 31 marca — likwidacja i asygnowanie wierzycielom Państwa sum dłużnych;
- b) do 30 kwietnia—wyплаты sum dłużnych oraz likwidacja i realizacja wierzytelności na rzecz Państwa z ubiegłego roku;
- c) do 30 czerwca — przedłożenie parlamentowi wniosku o zatwierdzenie przekroczeń kredytów na przewidziane w budżecie wydatki, które nie mogły być ściśle określone zgóry, oraz o przyznanie kredytów dodatkowych;
- d) do 31 lipca — ostateczne uregulowanie wszelkich rachunków, poprawienie omyłek, wyrównanie wzajemnych należności ministerstw, zamknięcie ksiąg i przelanie do Skarbu Państwa ewentualnych pozostałości gotówkowych z budżetów uzupełniających ¹⁾).

Z dniem 31 lipca okres budżetowy roku ubiegłego zamyka się, i wszelkie niezrealizowane dochody i wydatki muszą być zaliczane do odpowiednich pozycji budżetu na rok następny. Kredyty, otwarte na pokrycie wydatku danego okresu budżetowego, nie mogą być użyte na pokrycie wydatków innego okresu. (art. 6, 7, 33, 8).

5. Rachunkowość poszczególnych działów i czynności powinna wyraźnie i ściśle rozgraniczać wydatki osobowe i wydatki rzeczowe. (art. 9).

6. Wyplata należności może nastąpić — tylko po dokonaniu już świadczenia na rzecz Państwa — wierzycielowi, który w zupełności udowodni swe prawa. Wrazie wykonywania danej czynności sposobem gospodarczym urzędnicy odnośnego działu mogą otrzymywać zaliczki do wysokości ogólnej 40,000 franków z obowiązkiem złożenia udokumentowanych rachunków w przeciągu miesiąca. Przed złożeniem rachunków nie może być otrzymana nowa zaliczka, nawet jeżeli łącznie z otrzymaną poprzednio nie przewyższyłaby wskazanej sumy. Wyjątek stanowią wypadki, kiedy od daty otrzymania poprzednio wydanej zaliczki jeszcze nie upłynął miesiąc. (art. 10 i 94).

7. Każda asygnacja lub zlecenie wypłaty powinny wskazywać okres budżetowy, odnośny kredyt oraz rozdział i paragraf, w którym dany wydatek jest przewidziany (art. 11).

8. Jeżeli przedsiębiorca, dostawca, lub prowadzący roboty publiczne udzieli z własnych funduszy zaliczkę lub pożyczkę tymczasową — niema prawa żądać za to żadnych procentów ani wynagrodzenia komisyjnego. Przy wszelkiego rodzaju transakcjach i umowach zaliczka może być wypłacona tylko po wykonaniu umowy w całości lub części — w wysokości $\frac{5}{6}$ udokumentowanej wartości już dostarczonych rzeczy lub wykonanych robót. Roboty i dostawy w Algierze, w armji czynnej, będącej na stopie wojennej, oraz roboty inżynieryjne wyjątkowego i nagłego charakteru mogą być opłacane zaliczkowo w $\frac{11}{12}$, prace artystów i uczonych — w $\frac{9}{10}$ — z zachowaniem głównego warunku — t. j. częściowego wykonania. (art. 12 — 19).

---

¹⁾ Budgets annexes. Patrz niżej str. 81.

9. Konstatowanie praw i należności państwowych, likwidacja i asygnowanie wydatków należy do kompetencji władz administracyjnych (administrateurs et ordonnateurs). Ściąganie należności i dokonywanie wypłat — należą do kompetencji urzędników rachuby (comptables¹⁾). Ta sama osoba nie może być jednocześnie asygnującym i wypłacającym. Urzędnik rachuby (comptable) nie może zajmować się rzemiosłem, pracą zawodową lub handlem, nie może również uczestniczyć pośrednio ani bezpośrednio w licytacjach, dostawach i przedsiębiorstwach, mających związek z jego działem służby.

10. **Rachunkowość** zarówno urzędów, jak i zakładów państwowych powinna być prowadzona według systemu *brutto* — t. j. wszelkiego rodzaju wpływy i dochody należy zaliczać w pełnej wysokości bez żadnych potrąceń; koszta egzekwowania, administracji i t. p. wykazuje się osobno w rubryce wydatków. (art. 14 — 19).

11. Żaden z urzędników, którym powierzono zarząd funduszem publicznym, (*comptable de deniers publics*) nie może objąć urzędowania inaczej, jak po uprzednim wykazaniu się w przepisanej formie i przed władzami, wyznaczonemi przez prawo lub rozporządzenie, z aktu nominacji, złożenia przysięgi i zdeponowania kaucji. Urzędnik taki, chociażby zarządzał funduszami, należącymi do różnych działów służby państwowej, winien posiadać tylko jedną kasę i jedną rachunkowość. Za całość powierzonych mu funduszy urzędnik jest odpowiedzialnym. Wrazie kradzieży lub straty, spowodowanej przez siłę wyższą, zwolnienie od odpowiedzialności może nastąpić na skutek prośby urzędnika przez decyzję ministra, przeciwko której służy rekurs do Rady Stanu. (art. 20—21).

Rachunki i księgi urzędników rachuby są zamykane corocznie w dniu 31 grudnia lub z chwilą zaprzestania urzędowych czynności — przez specjalnie delegowanych w tym celu agentów administracyjnych. Równocześnie odbywa się sprawdzenie kasy — gotowizny i papierów wartościowych — i sporządza się odpowiedni protokół.

Niezależnie od tego stan kasy i rachunków kasjerów zakładów i przedsiębiorstw państwowych oraz poborców podatków bezpośrednich, ustalony na dzień 31 grudnia, podlega w możliwie najkrótszym czasie sprawdzeniu i zatwierdzeniu przez władze bezpośrednio przełożone. (art. 22).

13. **Rachunki są zdawane i sprawdzane** przedmiotowo ze wskazaniem odnośnego okręsu budżetowego. Powinny zawierać:

- 1) stan kasy w chwili objęcia urzędowania, względnie z początkiem roku kalendarzowego,
- 2) wpływy i wydatki wszelkiego rodzaju podczas trwania urzędowania, wzgl. roku kalendarzowego,
- 3) stan kasy po ukończeniu urzędowania lub czynności specjalnej —

---

¹⁾ Niepodobna ściśle oddać w naszym języku słowa „comptable“. W szerszym znaczeniu słowo to oznacza urzędnika, posiadającego w ręku fundusze publiczne i obowiązany do zdawania rachunku z ich użycia. W tłumaczeniu użyto słów: „urzędnik rachuby“, czego nie należy brać literalnie.

względnie w dniu 31 grudnia z dokładnym wykazem gotówki i papierów wartościowych.

Jeżeli rachunki przedmiotowe są składane częściowo — ostatnia część powinna zawierać rachunek ogólny. (art. 23).

14. Każdy **urzędnik zasadniczo odpowiada** tylko za swoją osobistą działalność. Wrazie zmiany na stanowisku służbowym w ciągu roku, rachunki winny być podzielone, i każdy z urzędników składa kompetentnej władzy osobne sprawozdanie.

Jeżeli jednak urzędnik jest obowiązany składać rachunki władzy bezpośrednio przełożonej, lub też pełni czynność prowizorycznie — wówczas odpowiedzialną jest ta władza, której rachunki zostały przedłożone. (art. 24).

15. Każda **osoba, nie będąca urzędnikiem**, która bez należytego upoważnienia weźmie udział w dysponowaniu skarbem publicznym, staje się *via facti* odpowiedzialnym urzędnikiem i ponosi odpowiedzialność służbową niezależnie od odpowiedzialności z art. 258 Kodeksu Karnego za nieprawny udział w czynnościach państwowych.

16. **Czynności poufne i sekretne** podlegają tym samym prawidłom i pociągają za sobą takąż samą odpowiedzialność, jak czynności jawne i zwykłe. Władze kontrolujące mogą jednak uwzględnić brak niektórych dowodów, o ile są przekonane, że urzędnik nie popełnił żadnego nadużycia. (art. 25).

17. Nie można składać rachunków i sprawozdań za inną osobę, w jakimszy wypadki dziedziczenia lub czasowego zastępstwa prawnego; i w tedy jednak rachunki składa się w imieniu funkcjonariusza nominalnego.

18. **Rachunki i sprawozdania** po stwierdzeniu ich rzetelności i zgodności pod odpowiedzialnością z prawa, datowane i podpisane przez urzędnika rachuby, są przedkładane władzy kontrolującej w przepisanej formie w terminach, oznaczonych specjalnymi rozporządzeniami.

Do rachunków należy dołączać dowody, ułożone rzeczowo i systematycznie. Po przedłożeniu sprawozdania to ostatnie nie może ulegać żadnym zmianom. (art. 27).

Urzędnicy rachuby, którzy nie złożyli sprawozdań rachunkowych w przepisany terminie lub nie przedstawili w wyznaczonym przez władzę kontrolującą czasie uzupełniających wyjaśnień lub dowodów, podlegają karom, przewidzianym w ustawach i rozporządzeniach. Władza, powołana do sprawdzania rachunków, może bezpośrednio ukarać winnych grzywną od 10 do 50 franków za każde niedotrzymanie wyznaczonego terminu. Państwo, gminy i zakłady państwowe, będące odrębnymi osobami prawnymi, posiadają hipotekę prawną na majątkach urzędników. (art. 28 i 29).

CZĘŚĆ DRUGA.

RACHUNKOWOŚĆ KONSTYTUCYJNA.

ROZDZIAŁ I.

BUDŻET PAŃSTWA.

Dochody i wydatki państwowe na czas trwania każdego okresu budżetowego są corocznie zatwierdzane przez ustawy skarbowe, które powinny być przedłożone przedewszystkiem Izbie Deputowanych i przez nią uchwalone. (art. 30).

Poszczególni ministrowie corocznie sporządzają preliminarz¹⁾ wydatków swych działów. Minister Skarbu zestawia wszystkie preliminarze i dodaje preliminarz dochodów, formując tym sposobem preliminarz budżetowy, z uwzględnieniem przyjętego podziału na a) budżet zwyczajny i b) specjalny budżet wydatków zwrotnych.

Preliminarz ten przedkłada się Izbie Deputowanych przed początkiem okresu budżetowego.

Żądane przez dane ministerstwo kredyty należy przedkładać osobno dla każdego Departamentu lub Dyrekcji oraz w podziale na rozdziały, artykuły i—wrazie potrzeby—na paragrafy. Uchwalane są podług rozdziałów.

Przedłożenie preliminarza budżetowego oraz wzajemne przesyłania sobie tegoż przez obydwie zgromadzenia ustawodawcze²⁾ następuje na mocy dekretu Prezydenta, kontrasygnowanego przez ministra Skarbu.

Sprawozdawcy komisji finansowych obydwóch zgromadzeń są obowiązani stale śledzić i sprawdzać dysponowanie kredytami, przyznaniem dla poszczególnych departamentów ministerjalnych. Sprawozdawcom tym należy dla ułatwienia ich zadania udzielać wszelkich odnośnych wyjaśnień³⁾.

Uchwalony już budżet może ulegać zmianom i poprawkom z zachowaniem warunków, przewidzianych ustawą z dn. 14 grudnia 1879 r. Po zamknięciu okresu budżetowego uregulowanie zaległości następuje drogą uchwalenia specjalnej ustawy. (art. 32).

---

¹⁾ W oryginale „budget“ Słowo „preliminarz“ wogóle nie jest w prawodawstwie francuskim używane

²⁾ Izba Deputowanych i Senat.

³⁾ Nie należy utożsamiać komisji finansowych, o których mowa, z komisjami budżetowymi.

ROZDZIAŁ II.

BUDŻET DOCHODÓW.

Żaden podatek nie może być wprowadzony i pobierany inaczej, jak na mocy ustawy. (art. 34).

Podatki kontyngentowe (repartycyjne) są uchwalane na przeciąg jednego roku. Inne podatki mogą być uchwalane na wiele lat, corocznie jednak ustawa skarbowa upoważnia do ich pobierania. (art. 35).

Pobieranie podatków i wogóle wszelkich należności państwowych może się odbywać tylko przez należycie upoważnionych urzędników skarbowych. Sposób pobierania i środki przymusowe określają odnośne ustawy i rozporządzenia.

Jeżeli ustawa nie zawiera specjalnych wskazówek co do sposobu ściągania i egzekwowania należności, to wydane w tym względzie rozporządzenia ministrów posiadają siłę wykonawczą dotąd, dopóki strona zainteresowana nie założy sprzeciwu w drodze sądowej.

Sprzeciwu tego rodzaju w orzecznictwie sądów powszechnych powinny być traktowane sumarycznie — t. j. wyrok w jednej sprawie decyduje o wszystkich sprawach danego rodzaju. (art. 36—37).

Zabrania się wprowadzania i pobierania w jakiejby formie i z jakiegobądź tytułu podatków pośrednich i bezpośrednich, nie opartych na obowiązującej ustawie.

Władze, któreby taki podatek zarządziły, urzędnicy, którzyby sporządzali wykazy i rejestry biercze oraz którzyby podatek ściągali—podlegają odpowiedzialności karnej za wyłudzenie; niezależnie od tego w przeciągu trzech lat może im być wytoczone powództwo o zwrot pobranych pieniędzy. Takiej samej odpowiedzialności podlega każdy urzędnik państwowy, któryby jakimby sposobem i z jakichkolwiek powodów udzielił nieprzewidzianych przez prawo zwolnień lub ulg podatkowych, lub też bezpłatnie oddał wyroby fabryk i zakładów państwowych. Korzystający z tego rodzaju przysług ponoszą karę za współudział. (art. 38).

ROZDZIAŁ III.

BUDŻET WYDATKÓW.

§ 1 Postanowienia ogólne.

Dekret zatwierdzający lub polecający wykonanie robót albo jakichkolwiek czynności, które pociągają za sobą wydatki ze Skarbu Państwa, przedkłada się do podpisu Prezydentowi Rzeczypospolitej nie inaczej, jak z odpowiednią opinią Ministra Skarbu. (art. 39).

Każde rozporządzenie, dotyczące powiększenia ilości urzędników i funkcjonariuszów państwowych lub podwyższenia uposażeń — powinno być wydane w formie dekretu, kontrasygnowanego

przez Ministra Skarbu. Przepis ten dotyczy również urzędników i pracowników, zatrudnionych w działach, posiadających osobne, poboczne budżety. W urzędach i instytucjach centralnych ilość urzędników, zajmujących stanowiska kierownicze, może być powiększona tylko w drodze ustawy; wyłącznie w tejże drodze mogą być dokonywane zmiany w wysokości uposażenia urzędników i w warunkach nabycia praw do emerytury (art. 39/2).

Żadne roboty publiczne, obciążające w całości lub w części Skarb Państwa, nie mogą być dokonywane inaczej, jak na mocy ustawy, wskazującej środki i sposoby pokrycia wydatków, lub na zasadzie umieszczenia specjalnych kredytów w odpowiednim rozdziale budżetu. Roboty na szerszą skalę przy drogach państwowych, kanałach, liniach kolejowych, regulacji rzek, portach i stoczniach — bez względu na to czy mają być wykonywane przez Państwo, z pobieraniem lub bez pobierania specjalnych podatków, czy zachodzi czy nie zachodzi potrzeba wyłączenia majątku publicznego — mogą być zatwierdzone tylko w drodze ustawodawczej po uprzednim ustaleniu niezbędności tych robót przez władze rządowe. Roboty mniejszej wagi — w szczególności kanały i linie kolejowe długości nie więcej 20 kilometrów, poprawa dróg istniejących, mostów i wyrw — mogą być zarządzane dekretem Prezydenta w formie rozporządzenia administracyjnego po uprzednim zbadaniu sprawy.

Ustawy skarbowe określają corocznie: a) maximum wydatków na roboty kolejowe, które mają być wykonane bądź przez kolejowe kompanie, bądź przez Państwo z funduszków, dostarczonych mu przez kompanie stosownie do umów, zawartych na zasadzie ustawy z dn. 20 listopada 1883 r., b) na jakich liniach roboty mają być wykonywane, c) ogólną sumę obligacji, które może wypuścić każda sieć kolejowa, wreszcie d) maximum wydatków na roboty przy rzekach, kanałach, portach morskich i kolejach państwowych, dokonywane ze środków, dostarczanych przez izby handlowe, miasta, departamenty i wogóle przez strony zainteresowane. Punkt b nie dotyczy bieżącego remontu linii już oddanych do użytku i studjów nad linjami projektowanymi. (art. 40).

Zabrania się ministrom pod osobistą odpowiedzialnością dokonywać wydatków w kwocie, przewyższającej przyznane do ich dyspozycji kredyty, jako też zobowiązywać się do takich wydatków bez zapewnienia sobie dodatkowego kredytu.

Zabrania się również ministrom przedsięwzięcia czynności, nieprzewidzianych w ustawie skarbowej na rok bieżący, ani w ustawach z lat poprzednich, a pociągających za sobą wydatki w większej wysokości, niż przyznane kredyty. Oprócz właściwego ministra odpowiedzialność osobistą w tym wypadku ponosi również minister Skarbu, który nie może zezwalać na wypłaty, przewyższające otwarte dla każdego ministerstwa kredyty. (art. 41—42).

Ministrowie nie mają prawa powiększać jakimikolwiek sposobami ogólnej cyfry kredytów, przeznaczonych na wydatki odnośnych ministerstw. W szczególności: o ile jakibądź ruchomy lub nieruchomy

my majątek, znajdujący się w ich zarządzie, nie nadaje się do użytku i ma ulec sprzedaży—ta ostatnia powinna się odbywać z zachowaniem wszelkich formalności, a otrzymana ze sprzedaży gotówka ma być zapisana jako pozycja przychodowa bieżącego okresu budżetowego. Postanowienie to nie dotyczy materiałów, o ile za osiągnięte z ich sprzedaży pieniądze nabywa się nowe materiały tego samego rodzaju do użytku w tym samym dziale gospodarki państwowej (zwłaszcza zaś w ministerstwach Spraw Wojskowych i Marynarki zapasów na wypadek wojny). Ministerstwa te mogą przenosić sumy, osiągnięte ze sprzedaży, do następnego okresu budżetowego (report), jeżeli przed zamknięciem okresu bieżącego nie zdażyły nabyć nowych materiałów.

O ile jeden dział gospodarki państwowej nabywa jakiś przedmiot od drugiego działu, lub czyni zamówienie w państwowych zakładach przemysłowych, transakcja może być uskuteczniiona dopiero po przekazaniu całkowitej należności, albo—jeżeli wartość zamówienia przewyższa kwotę 50,000 franków, — $\frac{11}{12}$ tej należności. Wartość zamówienia oblicza się na podstawie cen materiałów i wykonania. (art. 43).

Jako pozycje przychodowe budżetu zapisuje się wszelkie zwroty sum niezależnie lub omyłkowo wypłaconych na podstawie rozporządzeń ministerjalnych, uskutecznione po zamknięciu okresu budżetowego, i wogóle wszelkie kwoty, wpływające do Skarbu ze źródeł, nieprzewidzianych przez ustawy skarbowe. Wyjątki są wymienione w specjalnych rozporządzeniach.

Zwroty, dokonane w ciągu okresu budżetowego, mogą być z zachowaniem niezbędnych formalności użyte na wznowienie danego kredytu za zezwoleniem ministra Skarbu. Odnosne żądania należy wносить nie później, jak w trzy miesiące po wpłaceniu zwrotu. Po dniu 31 lipca następnego roku (ostateczne zamknięcie okresu budżetowego) żądania wznowienia kredytu nie mogą być uwzględniane. Poza wskazane wyżej wypadkami wznowienia kredytu, jako anulacji nienależnej wypłaty, żadne sumy, wpływające do Skarbu, nie mogą być ponownie podjęte przez ministerstwa, o ile w dokumencie przychodowym nie zaznaczono, że suma wpłaca się tytułem zwrotu sum poprzednio otrzymanych. (art. 44—47).

Wpłaty, uznane w ciągu roku za omyłkowe, mogą być w księgach sprostowane przy załączeniu dowodów, stwierdzających omyłkę: wpłata może być zwrócona rozporządzeniem tej władzy, która popełniła omyłkę. Po zamknięciu ksiąg—31 grudnia—żadne zmiany w księgach nie są dopuszczalne i mogą być dokonane tylko przez Główną Dyрекcję Rachunkowości Publicznej. Odnosne podania należy składać nie później jak do dnia 31 lipca następnego roku. (art. 48).

Minister przekazuje ze swego kredytu na dochód Skarbu wartość przedmiotów, dostarczonych jego ministerstwu przez inne ministerstwo dla celów służbowych. (art. 49).

Udzielanie zaliczek pomiędzy ministerstwami następuje w drodze asygnowania, dokonywanego przez ministerstwo, które wypłaca zaliczkę.

na korzyść tego, które wykonało świadczenie i powinno otrzymać wznowienie odnośnych kredytów. Wystawianie asygnacji następuje w miarę wykonywania świadczeń. Jednakże ministerstwo, które wykonywa świadczenia, może otrzymać od ministerstwa zamawiającego zaliczkę zgóry w wysokości $\frac{11}{12}$ wartości świadczenia, mającego być wykonanem w przeciągu bieżącego okresu budżetowego. Pozostała $\frac{1}{12}$ wypłaca się po wykonaniu świadczenia i przedłożeniu ogólnego rachunku.

Jeżeli udowodnione koszty świadczenia są niższe od otrzymanej zaliczki, następuje przerachowanie zwrotne na korzyść ministerstwa, które udzieliło zaliczki, o ile zaś to jest niemożliwem z powodu zamknięcia okresu budżetowego — na korzyść Skarbu Państwa z wykazaniem pod pozycją „różne wpływy“ bieżącego budżetu. (art. 50).

Koszty produktów, przeznaczonych do spożycia w naturze w państwowych zakładach hodowli inwentarza — owczarniach, stadninach, punktach postoju ogierów-reproduktorów i t. p. oblicza się w gotówce przed otwarciem okresu budżetowego. Otwarty na te cele kredyt wyrównywa się następnie zakupami produktów. (art. 51).

Fundusze, składane przez departamenty, gminy lub osoby prywatne, współdziałające ze Skarbem Państwa w wydatkach, mających na celu dobro publiczne, zalicza się pod pozycją „różne wpływy“. Właściwe ministerstwo otrzymuje w odpowiedniej wysokości kredyt na mocy dekretu, niezależnie od kredytu, przyznanego w budżecie na ten sam cel. O ile tego rodzaju fundusze nie są w całości wydatkowane w danym okresie budżetowym, mogą być przeniesione do okresu następnego również na mocy dekretu, który jednocześnie umarza ich pozostałości w rachunkach okresu ubiegłego. Ta sama procedura ma zastosowanie do:

1) pozostałości rachunku specjalnego, założonego w księgach Skarbu Państwa dla corocznych wpłat Banku Francuskiego i przyznanej przez ten bank zaliczki w wysokości 40 milionów fr. na kredyt rolny w myśl ustawy z dnia 31 marca 1899 r.;

2) środków, powstałych z potrąceń od obrotu totalizatora na cele hodowlane;

3) zaliczek, udzielanych przez miasta, zakłady publiczne lub syndykaty na urządzenie i eksploatację sieci telefonicznych oraz specjalnych linii telefonicznych.

Do subsydjów, udzielanych przez izby handlowe, miasta, departamenty i osoby zainteresowane, na prowadzenie robót przy rzekach, kanałach, portach i kolejach państwowych, oraz do zaliczek, udzielanych przez kompanie kolejowe na mocy konwencji z r. 1883, niewydatkowanych w całości w przeciągu okresu budżetowego, wyżej wskazana procedura ma zastosowanie z tą różnicą, że przeniesienie pozostałości do następnego okresu budżetowego następuje nie na mocy dekretu, a na mocy ustawy. (art. 52).

§ 2. Kredyty.

Corocznie ustawa skarbowa przyznaje kredyty niezbędne na pokrycie wydatków okresu budżetowego. Pokrycie następuje środkami i sposobami, wymienionymi w budżecie dochodów. Nie dozwala się przeniesienia (virament) kredytów z jednego rozdziału do innego. Każdy rozdział winien zawierać wydatki jednego rodzaju lub będące ze sobą w ścisłym związku. Uposażenia i dodatki zwyczajne i nadzwyczajne dla personelu stale lub tymczasowo zatrudnionego we władzach centralnych, nie mogą być wstawiane do innych rozdziałów, niż te które zawierają wydatki osobowe władz centralnych każdego ministerstwa.

W rozdziałach, dotyczących uposażenia, pensji i t. p. osób, otrzymujących wynagrodzenie ze Skarbu Państwa, nie może być zamieszczony żaden wydatek na zwyczajne lub nadzwyczajne dodatki, odszkodowania, zapomogi i gratyfikacje. Przepis powyższy niema zastosowania do odszkodowań i dodatków, wypłacanych z kredytów na stałe pensje w wypadkach wyjątkowych i w wysokości, określonej w taryfie, zatwierdzonej przez Ministra Skarbu. (art. 53—56).

Kredyty dodatkowe i nadzwyczajne mogą być przyznane tylko w drodze ustawodawczej. Dodatkowym nazywa się kredyt, żądany wobec niemożności wykonania danej czynności w granicach przyznaczonych kredytów, przyczem sama czynność jest wymieniona w budżecie i pozostaje bez zmiany. Kredytem nadzwyczajnym nazywa się kredyt, wywołany nagłemi i nieprzewidzianemi okolicznościami, powodującemi czynności niewskazane w budżecie, lub przekroczenie granic, zakreślonych przez ustawę skarbową dla samej czynności, jako takiej, o ile jest w budżecie wymieniona.

Każdy kredyt nadzwyczajny stanowi osobny rozdział budżetu tego okresu, dla którego został otwarty. W ministerstwach Woyny i Marynarki taki kredyt może być dołączony do kredytów zamieszczonych już w danym rozdziale, o ile przedmiot wydatku zbytnio się nie wyodrębnia.

Wrazie rozwiązania zgromadzeń ustawodawczych, przewidzianego w § 1 art. 2 ustawy konstytucyjnej z dnia 16 lipca 1875 r., dodatkowe i nadzwyczajne kredyty mogą być otwierane prowizorycznie dekretemi Rady Stanu po uprzednim rozpatrzeniu i zatwierdzeniu przez Radę Ministrów; dekrety powinny zawierać wskazanie sposobów pokrycia tych kredytów i powinny być przedłożone zgromadzeniom ustawodawczym do zatwierdzenia w przeciągu piętnastu dni od pierwszego zebra-
nia się.

Kredyty dodatkowe mogą być przyznane tylko dla tych działów administracji państwowej, które są wymienione w uchwalonym już budżecie; spis tych działów dołączany jest corocznie do ustawy skarbowej. Kredyty nadzwyczajne nie mogą być otwierane dekretemi, jeżeli są przeznaczone na utworzenie nowego działu administracji lub nowego urzędu. (art. 57).

Jeżeli w czasie bieżącego okresu budżetowego zajdzie potrzeba dodatkowych kredytów z powodu obniżenia wpływów podatków bezpo-

średnich i opłat skarbowych lub z powodu nieściągalności w znacznie-szych rozmiarach — kredyty mogą być otwarte dekrétami, kontrasy-gnowanemi przez Ministra Skarbu; dekreta muszą jednak uzyskać san-kcję władzy ustawodawczej w przeciągu miesiąca w czasie kadencji lub w ciągu dni piętnastu od dnia otwarcia takowej. (art. 57/2).

Żądania dodatkowych i nadzwyczajnych kredytów, których potrze-ba dała się odczuć w różnych działach administracji w przeciągu nie-mniej niż miesiąca, są przez ministra Skarbu łączone w jeden ogólny pre-liminarz. Preliminarze specjalne dla jednego działu mogą być przedkła-dane tylko w wypadkach nagłych i niecierpiących zwłoki. W myśl usta-wy z dn. 12 sierpnia 1876 r. kredyty, odnoszące się do okresów budże-towych zamkniętych oraz przedawnionych,¹⁾ nie powinny być umiesz-czane w preliminarzach dodatkowych i nadzwyczajnych kredytów okre-su bieżącego.

Przedkładane ministrowi Skarbu żądania dodatkowych kredytów powinny posiadać w załączeniu opinie specjalnego „kontrolera zamie-rzonych wydatków²⁾). Opinia ta jest również konieczną przy żądaniu specjalnych kredytów na pokrycie należności, skonstatowanych przy likwidowaniu pozostałości biernych, płatnych w ciągu okresu budżeto-wego; w szczególności kontroler sprawdza prawidłowość zarachowa-nia danego wydatku. (art. 57/3).

Regulowanie pozostałości do spłacenia z okresu ubiegłego przez de-partamenty, gminy i inne instytucje lokalne odbywa się z zachowaniem przepisów wyżej wymienionych i wogóle w myśl obowiązujących ustaw. (art. 58).

ROZDZIAŁ IV.

PODZIAŁ KREDYTÓW I DYSPONOWANIE NIMI.

Jak powiedziano wyżej, kredyty dla poszczególnych ministerstw są uchwalane na każdy okres budżetowy p o d ł u g r o z d z i a ł ó w. Mini-strowie dzielą te kredyty podług artykułów i dopiero po dokonaniu po-działu mają prawo dysponowania takowemi. (art. 60).

Na podstawie zapotrzebowań poszczególnych ministerstw przedkła-da minister Skarbu co miesiąc Prezydentowi Rzeczypospolitej wyszcze-gólnienie kwot, oddanych do dyspozycji ministerstw n a o k r e s nastę-pnego m i e s i a c a.

Ministrowie Spraw Wojskowych i Marynarki w czasie czterech mie-sięcy, poprzedzających otwarcie nowego okresu budżetowego, mają pra-wo we wskazanych powyżej zapotrzebowaniach comiesięcznych żądać jednocześnie oddania do ich dyspozycji kwot z kredytów następnego okresu, przeznaczonych na zakupy zapasów i artykułów żywności, wy-kazując te kwoty oddzielnie od zapotrzebowań bieżących. (art. 61).

¹⁾ Patrz mżej str. 73 (art. 134)

²⁾ Controleur des dépenses engagées.

ROZDZIAŁ V.

WYDATKI OSOBOWE.

Wszelkie należności mogą regulować ze Skarbu Państwa tylko ministrowie lub osoby przez nich upoważnione. (art. 62).

Każda wypłata powinna być usprawiedliwiona dowodami praw, nabytych przez wierzyciela Państwa, zredagowanemi według ustalonych dla każdego działu administracji przepisów.

Na koszty urządzenia początkowego może być przyznana ministrom pewna kwota tylko w drodze wyjątku na podstawie imiennego i umotywowanego dekretu.

Żaden z urzędników państwowych nie może otrzymywać wynagrodzenia w innej wysokości, jak w określonej ustawą skarbową. (art. 63—64).

Zabrania się łączyć wynagrodzenia za kilka wykonywanych jednocześnie urzędów, czynności lub zleceń. Jeżeli urzędnik otrzymuje wynagrodzenie z dwóch tytułów, — wysokość mniejszego wynagrodzenia ogranicza się do $\frac{1}{4}$, jeżeli z trzech — wysokość trzeciego ogranicza się do $\frac{1}{8}$ i t. d. z wyjątkiem wypadków, gdy ogólna kwota wynagrodzeń nie przekracza 5000 fr., oraz wypadków, przewidzianych przez specjalne ustawy. (art. 65).

Przepis powyższy nie stosuje się do profesorów,¹⁾ literatów, uczonych i artystów, pełniących kilka czynności i zajmujących kilka katedr, opłacanych przez Państwo; ogólna jednak wysokość ich wynagrodzeń zarówno stałych, jak i dorywczych, nie może przewyższać 30,000 fr. (art. 66).

O ile czynności, urzędy i katedry są opłacane nie tylko przez Państwo, ale również przez departamenty, gminy, zakłady użyteczności publicznej i t. p.—ogólna wysokość wynagrodzeń może dochodzić do 50,000 fr. Sporadycznych honorarjów, nie przewyższających 5,000 fr. nie włącza się do cyfry ogólnej. Ewentualne potrącenia są dokonywane przede wszystkim z wynagrodzeń, wypłacanych przez Państwo.

Urzędnicy wszystkich dykasterji, wybrani do Izby Deputowanych, oraz deputowani, którzy w czasie pełnienia obowiązków zostali mianowani na stanowiska urzędowe, związane z uposażeniem, otrzymują diety poselskie na zasadach ogólnych, i połączenie tych diet z uposażeniem jest niedopuszczalne. Jeśli diety przewyższają uposażenie — to ostatnie podczas trwania mandatu przypada w całości na korzyść Skarbu; w wypadku odwrotnym urzędnik otrzymuje tylko część uposażenia, która stanowi różnicę między dietami a uposażeniem.

Postanowienie powyższe nie stosuje się do emerytur cywilnych i wojskowych, do uposażenia generałów w rezerwie i oficerów, zwolnionych ze służby czynnej, oraz do uposażeń i rent dożywcotnich, przyznanych za szczególne zasługi lub przywiązanych do odznak Legji honorowej i medali wojskowych. (art. 66/2).

¹⁾ Mowa o profesorach wyłącznie szkół wyższych.

Nie podlegają żadnym ograniczeniom, określającym łączną wysokość kilku wynagrodzeń, uposażenia marszałków i admirałów, wyżej wymienione renty dożywotnie, przywiązane do odznak Legji honorowej i medali wojskowych, emerytury wojskowe, oraz dotacje, przyznane za szczególne zasługi w myśl ustaw z dn. 31 marca 1919 i 24 czerwca 1919 r. (art. 67).

ROZDZIAŁ VI. WYDATKI RZECZOWE.

Wszelkiego rodzaju umowy o roboty, dostawy, transporty i t. p. na rachunek Państwa zawiera się w drodze przetargu publicznego z niżej wskazanymi wyjątkami.

Ogłoszenia o mającym się odbyć przetargu powinny być podane najmniej na dwadzieścia dni przed terminem do wiadomości publicznej przez afisze i inne przyjęte sposoby. W wypadkach, niecierpiących zwłoki, termin ogłoszeń może być krótszy.

W ogłoszeniu należy wskazać:

Urząd, w którym można się zapoznać z warunkami szczegółowemi, władze, powołane do przeprowadzenia przetargu; miejsce, dzień i godzinę.

Przetarg odbywa się publicznie.

Przetargi na roboty, dostawy, transporty, na użytkowanie i wykonanie — w wypadkach szczególnej doniosłości, w których wolna konkurencja mogłaby mieć skutki niepożądane, — odbywają się z zastrzeżeniem, że odnośne władze przed otwarciem ofert mają prawo wyboru i niedopuszczenia do przetargu osób, które uznają za nieodpowiednie lub niezdolne do wykonania warunków.

Szczegółowe warunki przetargu określają wysokość kaucji prowizorycznej, składanej przed dopuszczeniem do przetargu, oraz kaucji definitywnej — jako zabezpieczenia wykonania przyjętych zobowiązań; mogą również zwalniać od kaucji zupełnie, oraz uznawać kaucję prowizoryczną za definitywną. Powinny nadto zawierać klauzulę, obowiązującą przedsiębiorcę do przestrzegania przepisów z dn. 10 sierpnia 1899 roku.

Warunki przetargu mogą określać inne sposoby zabezpieczenia: kaucje osobiste lub solidarne, wpisy hipoteczne, zdeponowanie pewnej ilości towarów w magazynach państwowych i t. p. z wyszczególnieniem praw, przysługujących Państwu na składanem w tej lub innej formie zabezpieczeniu. Kaucje pieniężne mogą być składane w gotówce, w rencie państwowej lub obligacjach skarbowych na okaziciela, w rencie państwowej imiennej lub mieszanej.¹⁾ Obligacje państwowe, które mogą być przenoszone na inną osobę indosowaniem, posiadające indos in blanco — są uważane za obligacje na okaziciela.

Po zdeponowaniu kaucji nie mogą być dokonywane żadne zmiany

---

¹⁾ Obligacja imienna — kupony na okaziciela.

w jej istocie. Wyjątek stanowią obligacje Skarbu Państwa i renta w razie wylosowania do amortyzacji. Osiągniętą gotówkę podejmuje „Kasa wkładów i depozytów“¹⁾ i przechowuje, jako kaucję, lub też wydaje właścicielowi — wzamian za złożone — papiery tego samego rodzaju.

Wartość faktyczna obligacji renty państwowej oblicza się: dla kaucji prowizorycznej wg. kursu przeciętnego w dniu, poprzedzającym dzień zdeponowania; dla kaucji definitywnej — wg. kursu przeciętnego w dniu przyjęcia oferty. Obligacje skarbowe z terminem rocznym lub krótszym są przyjmowane wg. wartości nominalnej z doliczeniem % %.

Inne papiery procentowe są przyjmowane wg. kursu ostatnio notowanego w Dzienniku Urzędowym.

Kaucje, złożone w jakiegobądź formie, są zdeponowane w „Kasie wkładów i depozytów“ lub w jej ekspozyturach i podlegają wszelkim prawidłom i rozporządzeniom, dotyczącym tej instytucji. Zastrzeżenia osób trzecich co do kaucji powinny być składane do tego samego urzędu, który otrzymał kaucję; — inaczej uważają się za niebyłe.

Wrazie złożenia kaucji w imiennych obligacjach renty państwowej, właściciel składa odnośną deklarację i upoważnia Kasę wkładów i depozytów do sprzedaży obligacji w razie potrzeby. Deklarację wpisuje się do głównej księgi długu państwowego.

Kasa wkładów i depozytów zwraca kaucje prowizoryczne za przyzwoleniem urzędnika, prowadzącego przetarg, bezzwłocznie po zdeponowaniu kaucji definitywnej. Kaucja definitywna może być zwrócona tylko za przyzwoleniem ministra lub upoważnionego przez tegoż urzędnika. Kaucje prowizoryczną licytanta, który, utrzymawszy się przy przetargu, nie złożył w oznaczonym terminie kaucji definitywnej, przelewa się na dochód Skarbu Państwa.

O ile przy likwidacji rachunków zachodzi potrzeba przejęcia kaucji definitywnej w całości lub części, to dokonywa tego prokuratorja skarbową na polecenie ministra Skarbu.

Oferty pozostają w zabezpieczonych kopertach do chwili przetargu. Warunki przetargu mogą zezwalać na przesyłanie ofert listami poleconymi, lub na składanie w specjalnych skrzynkach, wskazując termin ostateczny nadsyłania lub składania.

Jeżeli najwyższa cena lub najmniejsze ustępstwo są określone zgóry przez ministra lub delegowanego przez tegoż urzędnika — kwota odnośna powinna być wymieniona w zabezpieczonym pakiecie, składanym na stole, przy którym odbywa się przetarg.

Oferty są otwierane publicznie i głośno odczytywane.

Jeżeli też sama najniższa cena będzie zaofiarowana przez kilku licytantów, następuje ponowny przetarg — bądź ogólny drogą składania nowych ofert, bądź ustny między ofiarującymi tą samą cenę. Jeżeli licytanci odmówią ponownego składania ofert, lub znowu zajdzie wypadek złożenia ofert jednakowych — następuje losowanie.

O wyniku każdego przetargu sporządza się protokół z przytoczeniem wszystkich okoliczności.

---

¹⁾ Caisse des dépôts et consignations — instytucja centralna

Warunki przetargu mogą przewidywać wezwanie do składania w przeciągu najdalej dni 20 propozycji ustępstwa (rabatu) od ceny, podanej w przyjętej ofercie. Wrazie złożenia jednej lub kilku takich propozycji z zaofiarowaniem rabatu nie mniej 10%, następuje przetarg ponowny między właścicielami przyjętej oferty, a proponującym lub proponującymi rabat. Ci ostatni powinni jednak zadośćuczynić poprzednio warunkom wymaganym dla dopuszczenia do przetargu początkowego.

Ostateczny wynik przetargu podlega aprobacie ministra, i odnośna umowa nabiera mocy prawnej dopiero po otrzymaniu tej aprobaty. Wyjatek może nastąpić tylko w drodze rozporządzeń dla danego działu administracji lub też na mocy specjalnego upoważnienia w poszczególnych wypadkach, co powinno być zaznaczone w warunkach przetargu

Bezpośrednio można zawierać w o l n e u m o w y :

1) dostaw, robót i transportów na kwotę nie przewyższającą 40,000 fr., o ile zaś ma trwać kilka lat — jeżeli wartość świadczeń, wykonanych w ciągu jednego roku, nie przewyższa 10,000 fr.;

2) dostaw, robót i transportów bez względu na wartość świadczeń, jeżeli dotyczą tych czynności rządu, które powinny pozostać tajemnicą.

Umowy takie mogą być zawierane po uprzednim zezwoleniu Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanem na skutek wniosku właściwego ministra;

3) nabycia przedmiotów, wytwarzanych wyłącznie przez posiadających patenty i przywileje;

4) nabycia przedmiotów, stanowiących wyłączną własność jednej osoby;

5) wykonania dzieł sztuki i przyrządów precyzyjnych, które może być powierzone tylko artystom i rzemieślnikom wypróbowanym;

6) dostaw, robót i użytkowania tytułem próby lub doświadczenia;

7) robót, za wykonaniem których nie w drodze publicznego przetargu przemawiają względy bezpieczeństwa publicznego;

8) dostarczenia przedmiotów, materiałów oraz artykułów spożywczych, które z powodu specjalnych właściwości powinny być wybrane i nabyte w miejscu produkowania;

9) dostaw, robót i transportów, na których wykonanie nie złożono zupełnie ofert na ogłoszonym przetargu, lub też gdy zaofiarowane przy przetargu ceny nie były możliwe do przyjęcia.

Umówiona dobrowolnie w tych wypadkach cena nie powinna być większą od najwyższych cen rynkowych, które może ustalić kompetentna władza.

10) dostaw, robót i transportów, wymagających natychmiastowego wykonania;

11) dostaw, robót i transportów, niewykonanych w terminie przez przedsiębiorców, którzy utrzymali się przy przetargu, i uskutecznianych przez władze na ryzyko przedsiębiorcy;

12) zafrachtowania okrętów i ubezpieczenia ładunków;

13) transportów, powierzonych dyrekcjom kolejowym;

14) zakupów krajowych tytoni i saletry, regulowanych specjalnemu rozporządzeniami;

15) przewożenia pieniędzy i walorów, należących do Skarbu Państwa.

Wolne umowy są zawierane przez ministrów, lub upoważnionych przez nich urzędników — bądź drogą podpisania zobowiązania, zamieszczonego pod warunkami umowy, bądź drogą złożenia specjalnego zobowiązania za podpisem przedsiębiorcy, wreszcie drogą zwykłej korespondencji handlowej.

Umowy, zawierane przez delegowanych, podlegają aprobacie ministra oprócz umów, wynikających z wypadków, spowodowanych przez siłę wyższą, oraz umów, zawieranych na mocy specjalnych upoważnień i specjalnych rozporządzeń. O powyższem należy uczynić wzmiankę w umowie.

Wykonanie zawartej wolnej umowy zabezpiecza się temi samemi, wyżej wymienionemi gwarancjami, co i wykonanie umowy w drodze przetargu.

W umowach, dotyczących dzieł sztuki i narzędzi precyzyjnych, których cena może być ustalona dopiero po całkowitem wykonaniu, należy wskazywać podstawy i dane, według których będzie obliczona cena ostateczna.

Koszty opłat stemplowych i sporządzania aktu ponosi zawsze i bez wyjątku strona, zawierająca umowę z państwem, rząd natomiast ponosi koszty ogłoszeń.

Zakupy rzeczy gotowych, o ile wartość ich nie przewyższa 3,000 fr., mogą być udokumentowane zwykłym rachunkiem, również transporty i roboty na kwotę nie wyżej 3,000 fr. Oprócz umów dostawy materiałów powyższe postanowienia nie dotyczą wykonywania robót sposobem gospodarczym, zarządzanego przez ministra lub osobę przezeń upoważnioną.

Wznoszenie nowych budynków państwowych przez oddanie robót przedsiębiorcy może nastąpić dopiero po zatwierdzeniu kosztorysów, które określają rodzaj i przeznaczenie budynku. Przy budowaniu sposobem gospodarczym budowniczy, któremu powierzono roboty, nie ma prawa przekraczać sumy zatwierdzonego kosztorysu i, jeżeli zajdzie ten wypadek, nie otrzymuje żadnego wynagrodzenia lub odszkodowania poza sumą kosztorysową.

Sposób zaopatrywania fabryk rządowych w tytoń egzotyczne określa się specjalnym dekretem.

Wszelkie umowy, zobowiązania i t. p. co do świadczeń rzeczowych powinny zobowiązywać przedsiębiorcę lub dostawcę do przedkładania w wyznaczonych terminach dokumentów i dowodów, stwierdzających wykonanie robót, dostaw i przewozów. Niedotrzymanie tego warunku równa się niewypełnieniu umówionych zobowiązań.

Postanowienia powyższe przestają być obowiązującemi dla ministerstw Spraw Wojskowych i Marynarki od daty ogłoszenia powszechnej mobilizacji. (art. 68).

Przetargi i wolne umowy, zawierane w imieniu Państwa, powinny być w miarę możliwości dzielone na odrębne części w zależności od cha-

rakteru robót i dostaw oraz od względów technicznych t. j. z wzięciem pod uwagę specjalności różnych zawodów przedsiębiorców. Jeżeli niektóre części nie będą oddane z przetargu, rząd może bądź oddać je z wolnej ręki, bądź ogłosić ponowny przetarg na całość lub tylko na części nieoddane, które można łączyć w miarę potrzeby w pewne ugrupowania.

Jako przedsiębiorcy mogą występować **związki robotnicze**, ukonstytuowane według jednej z form, przewidzianych w art. 19 Kodeksu Handlowego,¹⁾ lub w ustawie z dn. 24 lipca 1867 r. Ze związkami temi mogą być zawierane wolne umowy na roboty i dostawy, wartość których nie przekracza 100,000 fr.; w razie wyższej wartości — umowy mogą być zawierane drogą przetargu. Żeby wystąpić jako strona w obydwóch wypadkach — związki winny przedłożyć: imienną listę członków, akt ukonstytuowania oraz dowody fachowego przygotowania dyrektorów — zarządzających lub członków, delegowanych do kierowania robotami lub dostawami i do uczestnictwa w przyjmowaniu wykończonych lub dostarczonych przedmiotów. Prócz tego związki powinny wskazać minimalną liczbę członków, mających być zatrudnionymi przy wykonaniu umowy. Jeżeli umowa zawiera się w drodze przetargu — wymienione dokumenty winny być złożone nie później jak na 10 dni przed terminem przetargu.

Związki robotnicze są zwolnione od obowiązku składania kaucji, jeżeli wartość umowy nie przekracza kwoty 200,000 fr.

Jeżeli przedsiębiorca i związek robotniczy proponują jednakową cenę lub zniżkę, pierwszeństwo ma związek.

Wrazie, gdy kilka związków proponuje jednakowe ceny lub zniżki, następuje między nimi przetarg ponowny; jeżeli takowy nie dojdzie do skutku, lub nie da pozytywnych wyników — następuje losowanie.

Związki otrzymują zaliczki za częściowo wykonane roboty lub dostawy co piętnaście dni; potrącenia różnego rodzaju powinny być wyszczególnione w umowie.

Pozatem związki podlegają wszystkim rozporządzeniom i specjalnym warunkom, wydanym przez poszczególne ministerstwa dla przedsiębiorców robót i dostaw. (art. 68/2).

Warunki umów o roboty publiczne, zawieranych przez Państwo, mogą zobowiązywać przedsiębiorcę do wypłacania dodatków na utrzymanie rodziny urzędnikom, zatrudnionym przy tych robotach. (art. 69).

ROZDZIAŁ VII.

ASYGNOWANIE WYDATKÓW.

Wydatki ze Skarbu Państwa mogą być dokonywane li tylko na mocy bezpośredniego zlecenia ministra lub a s y g n a c j i, wystawionej przez podwładnych urzędników na podstawie upoważnienia ministerjalnego.

Nie dotyczy to jednak e m e r y t u r, wypłacanych ze Skarbu Państwa,

---

¹⁾ Jako spółka handlowa firmowa, komandytowa lub bezimienna.

które mogą być podejmowane bez uprzedniego asygnowania przez posiadaczy książeczek emerytalnych w kasach, w których znajdują się odpowiednie kartki katalogu ruchomego emerytów.¹⁾

Dokonane z tego tytułu wydatki są regulowane przez asygnowania ex post przed 31 lipca następnego roku. Jeżeli wypłata następuje na rachunek ubiegłych okresów budżetowych, niezbędnym jest asygnowanie uprzednie. (art. 82).

Każde a s y g n o w a n i e, względnie zarządzenie wypłaty musi być wydane na poczet odnośnego otwartego kredytu i z uwzględnieniem sum, będących w danym miesiącu do dyspozycji²⁾. Wrazie niezachowania tych warunków minister Skarbu asygnowania nie zatwierdza. (§ 83).

Minister daje zlecenia wypłaty wprost na imię jednego lub kilku wierzycieli Państwa, lub też upoważnia władze niższych instancji do dysponowania częścią przyznanego kredytu i wystawienia asygnacji³⁾

Ministrowie dołączają do bezpośrednich zleceń wypłaty dokumenty, stwierdzające powstanie należności; władze, upoważnione do wystawiania asygnacji, dołączają także dokumenty do wykazów wydanych asygnacji i przesyłają te wykazy kasom skarbowym (płatnikom) Kasy skarbowe mają obowiązek bezzwłocznie je sprawdzić i wrazie potrzeby zażądać dodatkowych dokumentów lub wyjaśnień. (§ 85)).

Władze asygnujące są odpowiedzialne za doręczenie komu należy zawiadomień o wyasygnowaniu, lub talonów asygnacji do kas państwowych. Kasa wypłaca należną sumę tylko wtedy, jeżeli są jej doręczone dowody stwierdzające, że suma asygnowana przeznaczoną jest na całkowite lub częściowe uregulowanie niewątpliwej należności ze strony Państwa.

Wspomniane dowody są sporządzane w formie, ustalonej dla poszczególnych ministerstw przez właściwych ministrów w porozumieniu z ministrem Skarbu, na podstawach następujących:

WYDATKI OSOBOWE.

Pobory, wynagrodzenia, za-
sługi, odszkodowania, honorarja i
zapomogi.

Etaty faktyczne lub nominalne,
zawierające stopień służbowy lub
urząd, obecność lub nieobecność na
służbie, czynność wykonana, czas
trwania czynności, należność na
podstawie rozporządzeń, ustaw
i decyzji.

---

¹⁾ fiches mobiles.

²⁾ p. wyżej rozdz. IV, str. 57.

³⁾ Ordonnances de paiement et ordonnances de délégation.

WYDATKI RZECZOWE.

Kupno i wynajem nieruchomości i ruchomości.

Kupno artykułów spożywczych i materiałów.

Roboty przy budowie, utrzymaniu i odnowieniu budynków, fortyfikacji, dróg, mostów i kanałów.

Roboty przy wyrabianiu, utrzymaniu i reparacji przedmiotów ruchomych. (§ 88).

1) Należycie poświadczone kopje lub wyciągi z dekretów i rozporządzeń ministerjalnych, umów sprzedaży i najmu, ofert, protokółów przetargu i kontraktów.

2) Stan rachunków ze wskazaniem wykonanych robót i kwoty, należnej tytułem zaliczki lub zapłaty.

Wszystkie rozporządzenia, dotyczące bezpośrednich zleceń wypłaty, mają zastosowanie i do asygnacji, wystawianych przez władze drugorzędne.¹⁾

Asygnacje bez względu na miejsce wypłaty są kierowane przez władze drugorzędne do Głównych Kasjerów departamentu²⁾ ze wszystkimi odnośnymi aktami dla akceptacji. (§ 89).

ROZDZIAŁ VIII.

WYPŁATY.

Minister Skarbu ma nadzór za tem, aby zlecenia wypłaty i asygnacje, nie przewyższające odnośnego kredytu, były wypłacane we wskazanych przez władze asygnujące terminach i miejscach. (§ 90).

Płatnicy³⁾ mogą odmówić wypłacenia asygnacji, wystawionej na ich kasę, tylko w wypadkach skonstatowania omyłki lub nieprawidłowości w okazanych dokumentach, lub w wypadkach niżej wyszczególnionych.

Nieprawidłowość zachodzi wtedy, gdy wskazane w zleceniu lub asygnacji nazwisko, tytuł należności i kwota nie odpowiada tym samym danym, wskazanym w załączonych dokumentach, lub też gdy same dokumenty są niewystarczające albo sporządzone nie według wymagań.

Wrazie odmowy wypłaty, płatnik jest obowiązany bezzwłocznie wydać okazicielowi zlecenia lub asygnacji pisemne umotywowanie, odpis którego ma przesłać tego samego dnia ministrowi Skarbu.

Jeżeli, pomimo odmowy, władza asygnująca daje na piśmie i na swoją odpowiedzialność powtórne zlecenie dokonania wypłaty, płatnik obowiązany jest zadośćuczynić temu żądaniu. Do otrzymanego zlecenia lub asygnacji płatnik dołącza odpis odmowy i oryginał powtórnego zlecenia, oraz bezzwłocznie składa wyczerpujące sprawozdanie Ministrowi Skarbu.

¹⁾ Cidonnateurs secondaires.

²⁾ Trésorier — payeur général.

³⁾ payeurs — kasjerzy.

Jeżeli powtórne zlecenie względnie zażądanie wypłaty dotyczy wypadków przekroczenia rozporządzalnego kredytu, braku dokumentów, stwierdzających powstanie należności, wreszcie zakwestjonowania ważności lub autentyczności talonu asygnacji — płatnik nie może skutecznie wypłaty i składa sprawozdanie ministrowi Skarbu, który bezzwłocznie porozumiewa się z właściwym ministrem. (art. 91).

Również powinien płatnik odmówić wypłaty nawet wrazie powtórnego zlecenia, jeżeli nie posiada upoważnienia od skarbu, lub jeżeli upoważnienie wymienia sumę mniejszą niż żądana — inaczej mówiąc, jeżeli talon asygnacji nie odpowiada asygnacji, lub tej ostatniej płatnik wcale nie otrzymał. W tym wypadku płatnik składa bezzwłocznie sprawozdanie ministrowi Skarbu, który w porozumieniu z właściwym ministrem przesyła upoważnienie, względnie otwiera kredyt, albo też, jeżeli przyznane w budżecie kredyty są niewystarczające, stara się o uchwalenie kredytów dodatkowych, względnie o przyznanie takowych dekretem Rady Stanu.¹⁾

Wypłata, dokonana wbrew przytoczonym przepisom, z przekroczeniem kredytów budżetowych, lub gdy odnośny kredyt wcale nie jest w budżecie przewidziany, obciąża urzędnika rachuby, (comptable) o ile zgromadzenia ustawodawcze nie zgodzą się na zatwierdzenie i uregulowanie danego wydatku (art. 91/2).

Wrazie niewystarczalności przyznaných lub asygnowanych kredytów na **wypłatę żołdu** i dodatków do żołdu wojskowych, podwładnych ministerstwu Spraw Wojskowych, Marynarki i Kolonji, oraz osób z prawami służby wojskowej, podwładnych Zarządowi Marynarki Handlowej, na wypłatę tymże kosztów reprezentacyjnych, djet i kosztów podróży i na **wypłatę zarobków robotnikom** w ministerstwach Spraw Wojskowych i Marynarki mogą być wydawane zlecenia lub asygnacje, płatne bezzwłocznie bez względu na stan kredytów na pisemne żądanie władz asygnujących, które stwierdzają pod osobistą odpowiedzialnością, że pieniądze są niezbędne na cele wyżej wskazane. Dokonane wypłaty są zarchowywane na poczet otwieranych w najbliższej przyszłości kredytów. Stosuje się to również do zakupów, które ma prawo czynić ministerstwo Spraw Wojskowych na rachunek kredytów przyszłego okresu budżetowego w celu zaprowiantowania wojska w czasie pierwszych miesięcy roku, oraz do kredytów na wypłatę żołdu, przekazywanych do dyspozycji władzom podległym przez ministrów Spraw Wojskowych i Marynarki. (art. 92).

Wrazie postawienia armji na stopie wojennej wchodzą w życie rozporządzenia specjalne. (art. 93).

W specjalny również sposób, mianowicie z pomocą akredytów są dokonywane zagranicą wypłaty na pokrycie wydatków jednostek służbowych ministerstwa Marynarki i konsulatów, wrazie gdy rozporządzalny zapas gotówki jest niewystarczający.

---

¹⁾ P wyżej str. 56 art. 57.

Wydatki na potrzeby okrętów wojennych, na żołąd i utrzymanie oddziałów, odkomenderowanych do kolonii, i na przewiezienie do kraju rozbitków są opłacane we wskazanym wyżej wypadku akredytywami na Skarb Państwa, przyczem akredytywy mogą być wystawiane tylko za granicą i tylko w razie nagłej potrzeby pod odpowiedzialnością prawną osób wystawiających. Akredytywy na potrzeby okrętów wojennych muszą być obowiązkowo podpisane przez kapitana, oficera gospodarczego i komisarza okrętowego,¹⁾ — bez tych trzech podpisów są nieważne.

Jeżeli okręty są złączone w eskadrę — akredytywy są wydawane przez głównodowodzącego i komisarza eskadry.

Gdy na okręcie niema komisarza, a sztab okrętu składa się z trzech co najmniej oficerów, akredytywy podpisuje kapitan, oficer gospodarczy i oficer, przeznaczony do pomocy kapitanowi w czynnościach administracyjnych.

Jeżeli okręt z powodu wyjątkowych okoliczności musi natychmiast odbić od brzegu, i oficerowie, którzy mieli wystawić akredytywę, są absolutnie pozbawieni możności zakończenia i zamknięcia rachunków — te ostatnie przejmuje w pozostałości konsul i zaciąga do ksiąg wydatków, które dokonywa na rachunek ministerstwa Marynarki, a do których m. in. należą koszta repatriacji rozbitków. Wydatki te są zwracane konsulom za okazaniem dowodów drogą bezpośrednich zleceń wypłaty, wystawianych w Paryżu i płatnych do rąk i za pokwitowaniem osób, upoważnionych przez konsula.

W braku środków rozporządzalnych konsul również może wystawić akredytywę na Skarb Państwa. Akredytywy są sporządzane w dwóch egzemplarzach — jeżeli są wystawiane na zlecenie dostawcy, wypożyczającego pieniądze, oficera lub urzędnika Marynarki i osoby prywatnej; w jednym egzemplarzu — jeżeli są wystawiane na zlecenie urzędnika skarbowego.

Jeżeli w miejscowości, gdzie jednostki służbowe Marynarki są zmuszone dokonać wypłat zapomocą akredytyw, ministerstwo Skarbu utrzymuje specjalnego kasjera-płatnika, — kasjer może przyjąć te akredytywy wzamian za dostarczoną gotówkę; akredytywy w tym wypadku są płatne bądź na zlecenie danego kasjera, bądź na zlecenie Centralnej Kasy Państwowej.²⁾

Akredytywy, płatne na zlecenie wypożyczających pieniądze, są wydawane za pokwitowaniem w dwóch egzemplarzach. Jeden egzemplarz pokwitowania dołącza się do dowodów rachunkowych okrętu, drugi przesyła się do ministerstwa razem z zawiadomieniem o wystawieniu akredytywy.

Akredytywy są płatne w ciągu pięciu dni po okazaniu. (art. 95).

Wypłata następuje po zaakceptowaniu przez ministra Marynarki, który codziennie przesyła ministrowi Skarbu wszystkie akredytywy, otrzymane dnia poprzedniego. Prócz tego minister Marynarki przesyła mini-

---

¹⁾ urzędnik, prowadzący na okręcie rachunkowość.

²⁾ Caissier - payeur - central du Trésor Public.

strowi Skarbu co miesiąc ogólną sumę odnośnych wydatków ze wskazaniem odpowiedniego rozdziału budżetu. (art. 96).

Kredyty na uregulowanie wypłat są trzymane przez ministra Marynarki w rezerwie do czasu sprawdzenia dowodów i uznania takowych za wystarczające. Jeżeli kredyty, przyznane w budżecie, nie wystarczają na pokrycie wydatków, minister żąda kredytów dodatkowych. (art. 97—98).

Akredytywy mogą być wystawiane tylko po sprawdzeniu rachunków; akredytywa wydana przedtem, lub na kwotę wyższą niż się należało, powoduje dla wystawiającego obowiązek zwrotu wypłaconej sumy z doliczeniem procentów i wynagrodzenia za straty. (art. 99).

Konsulowie przedkładają ministrowi Marynarki co miesiąc wszystkie dowody rachunkowe na wydatki, o których była wyżej mowa; dowódcy zaś okrętów powinni przy pierwszej sposobności przesyłać temuż ministrowi dokumenty i dowody rachunkowe, usprawiedliwiające wystawienie akredytyw t. zw. okrętowych,¹⁾ by w ten sposób zdjąć z siebie odpowiedzialność wobec Skarbu Państwa. (art. 100).

Waluta zagraniczna, w której dokonywa się wypłaty żołdu, kosztów utrzymania i innych wydatków osobowych, oblicza się w/g wartości miejscowej. Jeżeli przytem powstaje nadwyżka, może być użyta na wydatki okrętowe z zachowaniem przepisów rachunkowych. Ponieważ jednak nadwyżka ta stanowi dochód Skarbu — należy bezzwłocznie wystawić na taką samą sumę akredytywę, płatną na zlecenie Centralnej Kasy Państwowej, i przesłać takową za pośrednictwem ministra Marynarki; tak samo postępuje się z sumami, osiągniętymi ze sprzedaży przedmiotów niezdatnych do użytku. Straty na walucie zagranicznej zalicza się na wydatki, przewidziane w odnośnym artykule budżetu Marynarki. (art. 100/2).

Wszystkie sprawy, dotyczące akredytyw, wystawianych na pokrycie wydatków ministerstwa Marynarki, prowadzi w tem ministerstwie specjalny urzędnik, mianowany przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek ministra Marynarki i za zgodą ministra Skarbu. Urzędnik ten składa kaucję i jest odpowiedzialny bezpośrednio przed Izbą Kontroli.²⁾ Nie ma prawa dysponowania funduszami, a tylko sprawdza i zatwierdza do wypłaty akredytywy, przyjęte przez ministra Marynarki. Centralna Kasa Państwowa opłaca akredytywy na rachunek tego urzędnika i zwraca mu je za pokwitowaniem po dokonaniu wypłaty z poświadczeniem odbioru. On prowadzi całą rachunkowość zapłaconych akredytyw, zapisując takowe na debet wystawiających i kredytując ich następnie w miarę otrzymywania dowodów rachunkowych. Akredytywy są zapisywane w rachunkowości w/g daty wystawienia i w/g okresu budżetowego, tak samo i w sprawozdaniach, przedkładanych ministerstwu Skarbu, Urzędnik, o którym mowa, powinien również dopilnowywać w urzędach min. Marynarki i wogóle wszędzie, gdzie zajdzie potrzeba, ostatecznego zamknięcia rachunków i wydawania zleceń wypłaty we wszystkich wypadkach wystawiania akredytyw i dawać baczenie na

¹⁾ Traités de bord.

²⁾ Cour des Comptes.

prawidłowe zarachowanie wydatków na odnośne pozycje budżetu, aby Izba Kontroli mogła te wydatki zatwierdzić. Czynności te zapisuje do specjalnego dziennika służbowego i co kwartał przedkłada ministrowi Skarbu wykaz nieuregulowanych ostatecznie pod koniec kwartału akredytyw, podając nazwisko wystawcy, datę i miejsce wystawienia, okres budżetowy i rodzaj wydatku.

Urzędnik ten powinien stosować się do wszystkich prawideł i instrukcji, dotyczących działalności i rachunkowości skarbników departamentalnych¹⁾. (art. 101—104 i 106).

Przed zamknięciem okresu budżetowego minister Marynarki wydaje zarządzenie co do akredytyw, zaliczonych do tego okresu i nieuregulowanych²⁾ ostatecznie z powodu niedostarczenia dowodów rachunkowych. Jeżeli będzie stwierdzone, że odpowiedzialność za akredytywy ponoszą wystawiający, odnośne kwoty zapisują się na debet wystawiających, o czym zawiadamia się ministra Skarbu dla ściągnięcia należności przez prokuratorję; w razie przeciwnym akredytywy zalicza się do wydatków ubiegłego okresu, uregulowanie zaś i sprawdzenie następuje w terminie i w sposób ogólnie przepisany dla udowodnienia i zatwierdzenia wydatków zamkniętych okresów budżetowych. (art. 105).

Wszystkie przytoczone wyżej postanowienia co do wystawiania, płatności i regulowania akredytyw mają zastosowanie i do akredytyw, wystawianych przez konsułów i agentów dyplomatycznych zagranicą. Zamiast ministra Marynarki występuje minister Spraw Zagranicznych, zaś specjalny urzędnik do prowadzenia tego działu — urzęduje przy ministerstwie Spraw Zagranicznych. (art. 106²⁾).

W Ministerstwie Robót Publicznych specjalny urzędnik, mianowany przez ministra R. P. na wniosek ministra Skarbu, prowadzi samodzielnie odrębną rachunkowość następujących operacji:

1) zaliczek, udzielanych w gotówce przez pięć wielkich kompani kolejowych na roboty, wykonywane bezpośrednio przez Państwo;

2) kosztów robót, wykonywanych na rachunek Państwa przez kompanie z własnych funduszków, powstałych: a) z corocznych zaliczek, udzielanych przez Państwo, b) z realizowanych obligacji, c) z opłat przewozowych stałych i kilometrycznych, d) w wypadkach wyjątkowych z funduszków, asygnowanych przez Państwo.

Rachunkowość prowadzi się na podstawie danych, przedkładanych przez kompanie kolejowe. Roczne sprawozdanie przedkłada się przed 1 listopada Izbie Kontroli, którą sprawdza zgodność tego sprawozdania ze sprawozdaniem bezpośrednim min. Robót Publicznych. (art. 106³⁾).

---

¹⁾ Trésorier - payeur - général

²⁾ Mowa o uregulowaniu wyłącznie rachunkowym nie zaś o wypłaceniu.

ROZDZIAŁ IX.

OSTATECZNE ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW BUDŻETOWYCH.

Ostateczne zamknięcie rachunków budżetowych jest przedmiotem specjalnej ustawy. Do projektu tej ustawy dołączane są sprawozdania rachunkowe ministrów. Samo zamknięcie powinno być podzielone na rozdziały, odpowiadające rozdziałom budżetu. Projekt ustawy o zamknięciu ostatecznym rachunków budżetu ubiegłego okresu ma być przedłożony zgromadzeniom ustawodawczym nie później, jak w dniu otwarcia pierwszej zwykłej kadencji, następującej po dniu zamknięcia okresu budżetowego (31 lipca). (art. 107—109).

Zamknięcie rachunkowe, dołączone do projektu ustawy, powinno wskazywać:

a) w dziale dochodów:

- 1) dochody preliminowane,
- 2) wierzytelności Skarbu z tytułu danin publicznych i dochodów Państwa,
- 3) wpływy faktyczne,
- 4) pozostałości do zrealizowania;

b) w dziale wydatków (podług rozdziałów):

- 1) kwoty otwartych kredytów,
- 2) zobowiązania Skarbu względem wierzycieli Państwa,
- 3) wypłaty dokonane,
- 4) pozostałości do uregulowania. (art. 111 i 114).

Minister Skarbu w swem sprawozdaniu podaje w każdym dziale dochodów kwotę wpływów pozostałości z ubiegłych okresów budżetowych. Wpływy te są zaliczane, jako dochody okresu bieżącego. (§§ 112 —113).

Wszystkie wydatki danego okresu budżetowego powinny być sprawdzone i przekazane do wypłaty w przeciągu trzech miesięcy po upływie okresu budżetowego.¹⁾ Wstrzymanie wypłat ze Skarbu Państwa na zlecenia ministrów następuje z dniem 30 kwietnia następnego roku, i zlecenia oraz asygnacje, niepodjęte z winy wierzycieli Państwa przed powyższą datą, są anulowane. Nie równa się to, jednak, pozbawieniu nabytych praw, i, o ile nie nastąpi przedawnienie, należność może być asygnowana powtórnie z kredytów następnych okresów budżetowych. (art. 116 — 118).

Kredyty, które w całości lub części nie zostały zużytkowane przed 30 kwietnia, są po ostatecznym zamknięciu okresu budżetowego anulowane w rachunkowości wszystkich ministerstw z wyjątkiem kredytów, które specjalne ustawy pozwalają przenosić do następnego okresu (reportować). (art. 119).

---

¹⁾ Okres budżetowy (exercice) upływa z dn. 31 grudnia, zamyka się zaś ostatecznie z dn. 31 lipca następnego roku. Należy więc rozróżniać upływ od zamknięcia.

Corocznie na mocy osobnej ustawy równocześnie z anulowaniem pozostałości kredytów w ubiegłym okresie przenosi się do kredytów okresu bieżącego z tem samym przeznaczeniem kredyty na nowe roboty publiczne, na zaprowiantowanie i materiały dla obrony narodowej (wojsko i flota), na zaopatrzenie państwowych zakładów przemysłowych i na prowadzenie w dalszym ciągu robót, które są przewidziane w specjalnych ustawach i w budżetach.

Administracja skarbowa w sprawozdaniu ogólnem omawia specjalnie kredyty, przeznaczone na zwroty w całości lub części kwot nienależnie otrzymanych, grzywien, konfiskat i t. p., które były zaliczone do dochodów budżetowych; w powyższym przedmiocie sporządza się i ogłasza osobny wykaz z zestawieniem dokonanych w każdym okresie wypłat i odpowiadających tym wypłatom wpływów. (art. 122).

Niezrealizowane przed zamknięciem okresu budżetowego przez właścicieli lub upoważnionych zlecenia wypłaty i asygnacje anuluje się w ten sposób, że odpowiednie kwoty są zapisywane na rozchód w rachunku wydatków państwowych, a jednocześnie na dochód w rachunku Skarbu Państwa, zatytułowanym „pozostałości do spłacenia“, założonym dla tego okresu budżetowego, w którym należność powstała. Operacja ta powinna być zakończona w dniu 31 maja następnego roku na podstawie wykazów, sporządzanych przez kasy skarbowe i potwierdzanych przez władze asygnujące.

Zlecenia i asygnacje, okazane do wypłaty po zamknięciu okresu budżetowego są płatne z rachunku „pozostałości do spłacenia“ dopóki nie nastąpi przedawnienie. Wypłaty mogą być dokonywane z tego rachunku do dnia 31 maja nawet przed zaliczeniem na debet rachunku ostatecznie obliczonej kwoty „pozostałości do spłacenia“, muszą jednak być udokumentowane, w szczególności musi być stwierdzona ważność talonu lub odpowiedniego dokumentu.

Do dnia 31 grudnia postępuje się analogicznie ze zleceniami i asygnacjami, wystawionemi na rachunek kredytów z ubiegłych okresów budżetowych.

Wrazie przedawnienia niewypłacone zlecenia i asygnacje zapisuje się w odpowiednim terminie jako wydatek i jednocześnie przyjmuje się je na przychód w rachunku „dochody przypadkowe z różnych tytułów“. Powyższa procedura niema zastosowania do renty państwowej, do wydatków, wypłacanych z dochodów z legatów i donacji, do emerytur, żołdu i niektórych wypłacanych przez Państwo odszkodowań i wynagrodzeń

Należności, które przed zamknięciem okresu budżetowego nie były asygnowane, mogą być asygnowane z przewidzianych kredytów na wydatki w ubiegłych okresach, dopóki nie nastąpi przedawnienie.

Przy wydawaniu zleceń wypłaty ministrowie są obowiązani powoływać się na budżety ubiegłych okresów i nie przekraczać wysokości odnośnych kredytów, pozostałych z danego okresu i następnie anulowanych przez ustawę o ostatecznem zamknięciu budżetu. Zlecenia te powinny być zestawione w osobnym rozdziale budżetu każdego ministerstwa, prowa-

dzonym jako rejestr, bez specjalnych kredytów. W rozdziale tym są zapisywane jako rozchód wszystkie wypłaty, dokonane w ciągu roku na rachunek ubiegłych okresów budżetowych, kredyty zaś na te wypłaty o czasie zamknięcia budżetu są otwierane w zwykłej drodze ustawodawczej. (art. 123 — 124).

Należności, co do których nie nastąpiło zlecenie wypłaty przed zamknięciem okresu budżetowego, mogą być przez ministrów asygnowane w granicach otwartych kredytów na rachunek okresu bieżącego, dopóki nie nastąpiło w drodze ustawodawczej zatwierdzenie i ostateczne zamknięcie danego okresu. (art. 125).

Jeżeli niewątpliwe należności z zamkniętego okresu budżetowego nie weszły do rubryki „pozostałości do spłacenia“ przy zatwierdzeniu zamknięcia rachunkowego, to należności te mogą być uregulowane tylko drogą przyznania kredytów dodatkowych z zachowaniem formalności następujących: jeżeli pozostałe w odpowiednich rozdziałach kredyty w kwocie tej samej lub wyższej były anulowane, dodatkowe kredyty mogą być przyznawane dekretemi; jeżeli zaś wydatki przewyższyły otwarte kredyty, zlecenie wypłaty może nastąpić dopiero po uchwaleniu dodatkowych kredytów w drodze ustawodawczej.

Zobowiązania państwowe, które preliminarz budżetowy określa tylko w przybliżeniu, i wysokość których może być ustalona dopiero po wykonaniu danej czynności, mają być w projekcie ustawy o zatwierdzeniu zamknięcia specjalnie omawiane i są przedmiotem specjalnych wniosków. (art. 126).

Roczne sprawozdania rachunkowe ministrów i jeneralne sprawozdanie ministerstwa Skarbu zawierają specjalną tablicę, wykazującą podług zamkniętych okresów budżetowych i podług rozdziałów kredyty na spłatę pozostałości, anulowane ustawą o zatwierdzeniu rachunków, należności, na których uregulowanie były przyznane kredyty dodatkowe, i wypłaty, dokonane przed terminem przedawnienia. (art. 127).

Kredyty na renty dożywotnie, emerytury, żołąd i t. p. rozchody, płatne podług list i spisów, oraz na wypłacanie zapomóg i odszkodowań, przewidzianych ustawą z dn. 5/IV 1910 i uzupełnieniem z dn. 27/II 1912, są przy zatwierdzeniu rachunków brane pod uwagę w wysokości wypłat, faktycznie dokonanych w okresie budżetowym. Zaległości z okresów ubiegłych są wypłacane również z kredytów bieżącego okresu, lecz przy końcu tegoż sumowane i wykazywane w osobnym rozdziale, osobno są też przyznawane dekretem, który podlega zatwierdzeniu w drodze ustawodawczej wraz z zatwierdzeniem zamknięcia. (art. 128).

Bezzwłocznie po ostatecznym zamknięciu okresu budżetowego ministrowie dysponujący kredytami sporządzają i mienną listę należności, które do czasu zamknięcia nie zostały uregulowane ani przez wypłatę, ani przez wniesienie do rachunku „pozostałości do uregulowania“. Takie listy sporządza się dla nowych należności, dla których stopniowo są otwierane specjalne kredyty. Listy sporządza się według wzoru ogólnego dla wszystkich ministerstw i przesyła w dwóch egzemplarzach do ministerstwa Skarbu. (art. 129).

Wydatki z okresów ubiegłych, opłacane w okresie bieżącym, są imiennie i przedmiotowo wskazywane w zleceniach wypłaty. Zlecenia są ważne tylko do końca tego roku, w którym zostały wydane. Po tym terminie anulacja następuje *ex officio* i jest zaznaczana przez kasy skarbowe. Powtórne zlecenie może nastąpić tylko wrazie ponownej reklamacji wierzyciela. (art. 130).

Zlecenia wypłaty z powołaniem się na zamknięte okresy budżetowe są płatne dopiero po sprawdzeniu przez ministra Skarbu na podstawie list imiennych, że na pokrycie należności są pozostawione ministrom do dyspozycji odpowiednie kredyty. (art. 131).

Przy końcu każdego roku kasy skarbowe przedkładają ministrowi Skarbu i m i e n n y w y k a z — z oznaczeniem ministerstwa, okresu budżetowego i odnośnego rozdziału — wszystkich wypłat, dokonanych w ciągu roku n a r a c h u n e k o k r e s ó w u b i e g ł y c h, na skutek zleceń lub asygnacji bez względu na to, czy wypłata nastąpiła faktycznie, czy też suma, przekazana do wypłaty, została zapisana na rachunek „pozostałości do spłacenia“. (art. 132).

Do wyżej wskazanych list imiennych nie wciąga się zaległości z tytułu renty dożywotniej i procentów od kaucji, jako wypłacanych na podstawie zapisu do ksiąg długu państwowego. Należności te notują się sumarycznie według rodzaju. (art. 133).

Po upływie trzech lat od otwarcia danego okresu budżetowego wszystkie kredyty, które mogłyby być stosowane do niespłaconych należności, **anulują się ostatecznie**, i dany okres przestaje figurować w rachunkowości ministerstw. Ewentualne pozostałości są spłacane na podstawie osobnych ustaw, a prawa wierzycieli zachowują moc stosownie do art. 9 i 10 ustawy z dn. 29 stycznia 1831 r. (art. 134).

O wszystkich wydatkach, dokonanych w bieżącym okresie budżetowym na spłacenie pozostałości z okresów ubiegłych, składa się specjalne sprawozdanie Izbie Kontroli z dołączeniem list imiennych, sporządzonych przez poszczególne ministerstwa, i wykazów ogólnych rent i odsetek od kaucji. Izba Kontroli na podstawie dołączonych dokumentów sprawdza dane operacje i wydaje opinię co do zachowania przepisów art. 8, 9 i 10 ustawy z dnia 23 maja 1834 r. (art. 135).

Niezależnie od terminów prekluzyjnych, oznaczonych w ustawach dawniejszych oraz określonych w umowach i kontraktach, wszelkie należności, niespłacone przed zamknięciem okresu budżetowego, w którym powstały, i które dla braku dowodów rachunkowych lub z innych powodów nie mogły być obliczone, asygnowane i spłacone w przeciągu pięciu lat od otwarcia tegoż okresu, jeżeli wierzyciel mieszka w Europie a sześciu lat — jeżeli mieszka poza granicami Europy, — uważają się za przeda w n i o n e i ostatecznie wygasłe. Nie stosuje się to do należności, które nie mogły być w terminie asygnowane i spłacone z winy administracji lub z powodu sprzeciwów, założonych przed Radą Stanu.

Wierzyciel ma prawo do otrzymania z odnośnego ministerstwa zaświadczenia o dacie zażądania wypłaty i o dokumentach, złożonych jako

udowodnienie pretensji. Zaświadczenie wydaje się na podstawie rejestrów i autentycznych dokumentów. (art. 136 — 138).

O ile we wskazanych wyżej wyjątkowych wypadkach należności mają być spłacone po upływie pięcioletniego, względnie sześcioletniego okresu, asygnowanie wypłaty może nastąpić dopiero po otwarciu nadzwyczajnego kredytu specjalnie dla każdego wypadku. Kredyty takie stanowią w budżecie bieżącym osobny rozdział zatytułowany „W y d a t k i z o k r e s ó w p r z e d a w n i o n y c h“. Niezużyte w ciągu okresu budżetowego tego rodzaju kredyty anulują się, i powtórne asygnowanie może nastąpić po otwarciu kredytu nanowo w okresie następnym. Kredyty mogą być otwierane tylko w drodze ustawodawczej z wyjątkiem kredytów na wypłatę zaległej renty wieczystej lub dożywotniej. (art. 139).

Należności z okresów przedawnionych wciąga się na listę imienną, taką samą jak dla należności z okresów zamkniętych i tak samo przedkładaną do ministerstwa Skarbu w dwóch egzemplarzach, z których jeden Ministerstwo przesyła Izbie Kontroli. (art. 140).

Zaległości renty wieczystej i dożywotniej i pensje, przywiązane do odznak Legji Honorowej i medalu wojskowego, oraz odsetki od kaucji przedawniają się z upływem lat pięciu. (art. 141).

Emerytury i stałe roczne zapomogi, nie podejmowane w ciągu lat trzech, wykreślają się z ksiąg Skarbu Państwa. Powtórne przyznanie tych świadczeń daje prawo żądania zaległości tylko od dnia złożenia odnośnego podania. Stosuje się to również do spadkobierców i przejmujących prawa emerytów, którzy nie udowodnili swych praw w ciągu trzech lat od daty śmierci emeryta lub przejścia praw tegoż. (art. 142).

Prawo do emerytury wojskowej podlega zawieszeniu wrazie zamieszkiwania dłużej niż rok na terytorjum niefrancuskim bez zezwolenia Prezydenta Rzeczypospolitej. Nie dotyczy to emerytur z innego tytułu. Na zamieszkiwanie w krajach, będących pod protektoratem francuskim, zezwolenie nie jest wymagane. (art. 143).

Kaucje, niezwrócone przez Skarb Państwa z powodów formalnych w ciągu roku od zaprzestania pełnienia czynności służbowych lub zdania robót i dostaw, mogą być wraz z odsetkami przelane do Kasy Wkładów i Depozytów z zachowaniem praw właścicieli; przelanie ostatecznie zwalnia Skarb Państwa od wszelkich zobowiązań. (art. 144).

Umowy i kontrakty na dostawę materiałów władzom wojskowym powinny zawierać wzmiankę o treści art. 3 dekretu z dn. 13 czerwca 1806 i mianowicie, że wszelkiego rodzaju reklamacje, nie udowodnione należyście w przeciągu sześciu miesięcy po upływie kwartału, w którym należność powstała — uwzględniane nie będą. (art. 145).

Powierzone poczcie lub znalezione w urzędach pocztowych papiery wartościowe wszelkiego rodzaju oraz s u m y w gotówce, **złożone do kas urzędów pocztowych** dla doręczenia, — o ile osoby uprawnione nie żądały zwrotu lub wydania takowych w ciągu roku, przechodzą bezpowrotnie na rzecz Państwa. Dla przekazów pocztowych termin powyższy przedłuża się do lat dwóch. Terminy obliczają się dla kwot, wpłaconych

do okienek kasowych — od dnia wpłacenia, w innych wypadkach — od dnia złożenia lub znalezienia w urzędzie. (art. 146).

Wszelkie pretensje osób trzecich do sum, dłużnych przez Państwo i wszelkie zawiadomienia o odstąpieniu lub przekazaniu tych sum oraz podania o wstrzymanie wypłaty powinny być składane przełożonym tej kasy, której zostały wydane zlecenia wypłaty lub asygnacje. W Paryżu i gdy chodzi o wypłaty, dokonywane z Centralnej Kasy Państwowej, wnioski powyższe składa się do rąk specjalnego urzędnika ministerstwa Skarbu¹⁾. Sprzeciwy i zawiadomienia, nie złożone do rąk wyżej wymienionych, uważane są za niebyłe.

Przepis powyższy nie stosuje się do sprzeciwów i zastrzeżeń, dotyczących kaucji i odsetek od takowych.

Złożone specjalnemu urzędnikowi ministerstwa Skarbu, skarbnikowi lub przełożonemu ekspozyturze Kasy Wkładów i Depozytów zastrzeżenia i zawiadomienia o cesji powinny być przesłane do właściwej kasy skarbowej lub właściwego urzędu nie później, jak w dniu następnym po złożeniu z opinią, zadatowaną dniem przesłania. (art. 148).

Wspomniane wyżej sprzeciwy, sekwestry, zawiadomienia i t. p. zachowują moc obowiązującą tylko przez pięć lat od daty założenia. Jeżeli w tym terminie nie będą wznowione w ten lub inny sposób, tracą znaczenie, bez względu na stan sprawy, która je wywołała, oraz na zaszczyt umowy, akty i wyroki, i są wykreślane z odnośnych rejestrów. (art. 149).

Uposażenia i płace funkcjonariuszów, urzędników, robotników i służących, przewyższające 6.000 fr. rocznie, mogą podlegać zająciu na spłatę długów w wysokości $\frac{1}{3}$ pierwszego tysiąca, $\frac{1}{4}$ następnych 5,000 fr. i jednej trzeciej pozostałości, przewyższającej 6,000 fr.

Jeżeli uposażenie, płaca lub zarobek nie przewyższa 6,000 fr. rocznie, mogą być zajęte tylko w $\frac{1}{10}$ części. Tylko w powyżej wskazanych częściach mogą być uposażenia i t. p. odstępowane dobrowolnie. Dodatki specjalne na utrzymanie rodziny nie doliczają się do ogólnej sumy poborów i podlegają zajęciu tylko na alimenty, wymienione w art. 63 Kod. Pracy.

Powyższe zastrzeżenia nie mają zastosowania do cesji i zajęć na wypłacanie alimentów, przewidzianych w art. 203, 205, 206, 207, 214 i 349 K. Cywilnego oraz kosztów prowadzenia gospodarstwa domowego w myśl ustawy z dn. 13 lipca 1907 r. (art. 149).

Zapowiedzenia i areszty, nakładane na kaucje skarbników i naczelników urzędów państwowych, podaje się wyłącznie specjalnemu urzędnikowi ministerstwa Skarbu. W drodze wyjątku na kaucje, składane dla zabezpieczenia interesów osób trzecich przez pisarzy hipotecznych i poborców celnych, prowadzących hipoteki morskie, mogą być nakładane areszty w kancelarych sądów, w których okręgu dany urzędnik pełni służbę. (art. 150).

Jeżeli kaucja jest zapisana w księgach Skarbu Państwa bez podania miejsca zamieszkania właściciela, zapowiedzenia należy składać do biura zastrzeżeń (bureau des oppositions) w Paryżu. (art. 151).

---

¹⁾ Conservateur des oppositions.

ROZDZIAŁ X.

SPRAWOZDANIA RACHUNKOWE MINISTRÓW.

Dołączane do projektu ustawy o ostatecznym zamknięciu rachunkowym sprawozdania ministrów powinny zawierać całokształt czynności w każdym dziale służby od dnia otwarcia do dnia zamknięcia okresu budżetowego oraz powinny być sporządzane według stałego wzoru. (art. 152 — 155).

Ogólne sprawozdanie administracji skarbowej, stan budżetu bieżącego oraz wszystkie dokumenty, które powinny być sporządzone do dnia 31 grudnia każdego roku, mają być podane do wiadomości publicznej przed 31 lipca następnego roku. (art. 156 — 157).

Sprawozdania rachunkowe, publikowane corocznie przez ministrów, winny być sporządzane według prawideł następujących:

A) Sprawozdanie jeneralne administracji skarbowej:

Sprawozdanie coroczne administracji skarbowej ma zawierać wszystkie dane, dotyczące pobierania i użycia funduszy publicznych, oraz stan rachunków wszystkich działów gospodarki państwowej w dochodach i wydatkach na początku i przy końcu roku.

Sprawozdanie jeneralne jest zestawieniem pięciu następujących rachunków szczegółowych:

1) rachunku podatków i innych dochodów państwowych, wykazującego podług roku, okresu budżetowego, rodzaju i sposobu pobierania — należności państwowe, wpływy i pozostałości do zrealizowania;

2) rachunku wydatków, będącego zestawieniem rachunków każdego ministerstwa, wykazującego podług roku, okresu budżetowego, ministerstwa i rozdziału budżetowego zobowiązania Państwa, wypłaty dokonane i pozostałości do uregulowania;

3) rachunku Skarbu Państwa, wykazującego obrót pieniężny między poszczególnymi kasami skarbowymi, emisje i wycofanie terminowych obligacji skarbowych, wpływy i wydatki na rachunek korespondentów Skarbu oraz nadwyżkę dochodów lub wydatków. Powyżej wskazane pozycje są obliczane na podstawie porównania stanu kas skarbowych w gotówce i walorach na początku i przy końcu roku kalendarzowego. Stan Skarbu Państwa oblicza się podług zestawienia stanu czynnego i biernego oraz wysokości zadłużenia bieżącego przy końcu roku;

4) rachunku budżetowego, wykazującego ostateczny stan rachunków ubiegłego okresu budżetowego i prowizoryczny stan rachunków okresu bieżącego i zawierającego zestawienie porównawcze przewidywanych w budżecie dochodów z powstałymi należnościami i faktycznymi wpływami oraz także zestawienie przyznaných kredytów z dokonanymi wypłatami i powstałymi zobowiązaniami;

5) rachunków różnych instytucji państwowych, zawierających sprawozdania z działalności w ciągu roku i stan rachunków przy końcu roku tych instytucji, których działalność jest związana pośrednio lub

bezpośrednio z wykonaniem ustawy skarbowej. Rachunki administracji długu państwowego wskazują dla każdego rodzaju długu sumę nominalną, sumę faktycznie osiągniętą (wartość emisyjną), wysokość sum, przeznaczonych na spłatę, spłaconą część długu nominalnego i wysokość odsetek; również zwiększenie lub zmniejszenie każdej ze wskazanych pozycji w porównaniu z rokiem ubiegłym. (art. 158).

B) Sprawozdanie o dochodach ubiegłego okresu.

Sprawozdanie o dochodach ubiegłego okresu, przedkładane przez ministra Skarbu, zawiera szczegółowe dane co do każdego rodzaju dochodów i przytacza wszystkie materiały, służące za podstawę do określenia stawek podatkowych i ogólnej kwoty należności państwowych.

C) Ostateczne zestawienia wydatków poszczególnych Ministerstw według okresów budżetowych.

Czynności poszczególnych ministerstw, figurujące w sprawozdaniu generalnem administracji skarbowej tylko w cyfrach ogólnych, winny być szczegółowo wymienione w sprawozdaniach, które ministrowie podają do wiadomości publicznej przed zwołaniem zgromadzeń ustawodawczych.

Sprawozdania te składają się z zestawień głównych, wskazujących stan ostateczny ubiegłego okresu według rozdziałów; na podstawie tych sprawozdań przedkłada się wniosek o zatwierdzenie budżetu danego okresu. Zestawienia uzupełniające wskazują według wydziałów ministerstwa, rozdziałów, artykułów i ewentualnie paragrafów wszystkie szczegóły funkcji danego działu, wydatki do uregulowania, wypłaty dokonane i zaległości niewypłacone do dnia zamknięcia okresu. Prócz tego każdy minister ogłasza w osobnej tablicy według rozdziałów wydatki ostatniego okresu budżetowego w porównaniu z wydatkami poprzedniego okresu z omówieniem ewentualnych różnic i dołącza zatwierdzenie zamknięcia rachunkowego poprzedniego okresu przez władzę ustawodawczą oraz specjalne dokumenty, które osobne ustawy i rozporządzenia nakazują podawać do wiadomości publicznej. Dokumenty, będące podstawą do zatwierdzenia zamknięcia, ogłasza wrazie potrzeby oddzielnie każdy departament danego ministerstwa.

Wbrew postanowieniom art. 637 i 638 kodeksu postępowania karnego prawo powództwa zarówno publicznego, jak i prywatnego z występów, wykrytych przy ostatecznem sprawdzaniu zamknięcia lub na podstawie czynności, przedsiębiorstw, koncesji i t. p., wymienionych w oddzielnych sprawozdaniach, przedawnia się z upływem lat trzech od dnia złożenia w kancelarji Izby Kontroli rachunków i usprawiedliwiających je dokumentów, o ile we wskazanym terminie nie było wdrożone dochodzenie. (art. 160/2).

D) Zestawienie operacji, związanych z wykonaniem konwencji kolejowych z r. 1883.

Corocznie przed 1 listopada minister Robót Publicznych przedkłada zgromadzeniom ustawodawczym następujące sprawozdania, dotyczące rozrachunków z kompanjami kolejowymi i tramwajowymi:

1) ogólne sprawozdanie o wydatkach danej instytucji według rodzajów; sprawozdanie to obejmuje wszystkie czynności z roku ubiegłego i rezultat ogólny czynności z lat poprzednich; dla wielkich kompanji kolejowych zawiera ponadto wyszczególnienie robót dodatkowych, wykaz rocznych rat, obciążających Skarb Państwa, oraz czynności, dokonanych w myśl konwencji z r. 1883.

2) Zestawienie dochodów i wydatków w roku ubiegłym z podziałem na rozdziały i z obliczeniem dopłaty gwarancyjnej ze strony Państwa lub kwot, wpłaconych przez kompanje tytułem zwrotu lub udziału Państwa w zyskach.

3) Stan rachunków gwarancji z zestawieniem corocznem dopłat, zwrotów i udziału w zyskach. Rachunki są uzgadniane z rachunkami ministra Skarbu.

Minister Robót Publicznych określa, jakie mianowicie dane i w jakiej formie winny być dostarczone przez kompanje kolejowe dla sporządzenia wymienionych wyżej sprawozdań. Rachunki z lat, w których form obowiązujących nie było, sporządza się na podstawie ksiąg kompanji z zastrzeżeniem późniejszych uzupełnień. (art. 160/3).

Wszystkie odnośne zarządzenia ministra Robót Publicznych, wydane w ciągu roku, są badane przez specjalną komisję do kontrolowania sprawozdań ministrów (p. niżej). Sprawozdania tej komisji łącznie z rachunkami, przedkładanemi przez kompanje, są dla ministra dowodami rachunkowemi. (art. 160⁴).

ROZDZIAŁ XI.

Postanowienia, dotyczące budżetu wydatków zwrotnych oraz specjalnych rachunków i czynności

Kredyty, otwierane na podstawie specjalnego budżetu wydatków, podlegających zwrotowi z kwot wpływających do Skarbu w myśl traktatów pokoju,¹⁾ są podporządkowane tym samym przepisom, co zwykle kredyty budżetowe. Minister Skarbu dzieli te kredyty między poszczególne ministerstwa, nie może jednak podzielić między kilka ministerstw kredytu z jednego rozdziału. Minister Skarbu przekazuje kredyty częściowo w miarę możliwości, stosownie do wpływów z pożyczek i do stanu Skarbu Państwa. Co miesiąc specjalny dekret określa wysokość kredytów do dyspozycji każdego z ministrów na miesiąc następny. Minister dysponuje temi kredytami pod osobistą odpowiedzialnością i z zachowaniem wszystkich przepisów, obowiązujących przy dysponowaniu kre-

---

¹⁾ Mowa o traktacie Wersalskim i innych, likwidujących skutki wojny światowej. Postanowienia, podane w niniejszym rozdziale, są streszczeniem ustawy z dn. 31 lipca 1920 r.

dytami zwykłymi. Rachunkowość prowadzi się z podziałem na wydatki okresu bieżącego, okresów zamkniętych i okresów przedawnionych; sprawozdania ministrów są przez ministra Skarbu łącznie z jego własnym sprawozdaniem przedkładane po uzgodnieniu zgromadzeniom ustawodawczym. Kredyty, nie wyzyskane do końca okresu budżetowego, mogą być przeniesione (raportowane) do okresu następnego z tem samym przeznaczeniem. (art. 160^b).

Rachunkowość tych działów administracji państwowej, które posiadają odrębne budżety, prowadzi się w ten sam sposób i z zachowaniem tych samych prawideł, co i rachunkowość działów, wyszczególnionych w budżecie głównym, wyjąwszy działy, które są zamieszczone w specjalnym wykazie, dołączonym do ustawy skarbowej.

Specjalne działy administracji, dokonujące zakupów lub sprzedaży towarów, sporządzają w końcu roku zestawienie ogólne i szczegółowy inwentarz, podając jedno i drugie do wiadomości publicznej w ciągu pierwszego kwartału następnego roku.

Dysponowanie kredytami, zlecenia wypłaty i asygnowania odbywają się z zachowaniem ogólnych formalności wyżej wskazanych. (art 160^b).

ROZDZIAŁ XII.

Specjalne rachunki, składane przez ministrów.

Do projektu ustawy, zatwierdzającej budżet ogólny, ma być załączany corocznie wykaz specjalnych rachunków, które w myśl ustaw skarbowych ministrowie są obowiązani przedkładać zgromadzeniom ustawodawczym. (art. 161).

Zwykłe kredyty na wydawnictwa, przyznane różnym ministerstwom, mogą być zużytkowane nie więcej jak w dwóch trzecich, jeżeli wydawnictwo ma być zakończone dopiero po kilku latach. Książki i prace drukowane lub rytowane na obstalunek rządu, lub przez rząd zakupione, mogą być rozdawane tylko bibliotekom publicznym w Paryżu i w departamentach. Izbowi zdaje się rachunek ze wszystkich specjalnych zapomóg, przyznanych komukolwiek na mocy osobnych umotywowanych decyzji. (art. 181—182).

W sprawozdaniu ministrów, dysponujących środkami na popieranie nauk, umiejętności i sztuk pięknych, należy, jako usprawiedliwienie wydatków, podawać spis dzieł nabytych lub zaprenumerowanych, nazwiska autorów, ilość nabytych egzemplarzy, kwotę wypłaconą autorowi, wreszcie osoby lub instytucje, które nabyte dzieło otrzymały. Prócz tego wskazuje się cel i przeznaczenie nabytych lub zamówionych obrazów, posagów, biustów i innych dzieł sztuki. (art. 183).

Corocznie przedkłada się Izbowi wykaz wszystkich umów i kontraktów, zawartych w roku ubiegłym, na kwotę od 150,000 fr. wzwyż, oraz umów częściowych na dostawę przedmiotów jednego rodzaju, jeżeli łączna wartość dostawy wynosi 150,00 lub więcej. W wykazie przytacza się nazwisko i miejsce zamieszkania stron, czas trwania, przedmiot i główne warunki każdej umowy. (art. 185²).

W gmachach państwowych żaden lokal nie może być zajmowany lub przyznawany bezpłatnie, o ile tego nie wymaga potrzeba i dobro publiczne. W tym wypadku lokal przyznaje się specjalnym dekretem umotywowanym, opublikowanym w Dzienniku Urzędowym i Dzienniku Ustaw. Corocznie przedkłada się komisji budżetowej Izby Deputowanych i komisji finansowej Senatu wykaz szczegółowy lokali zajmowanych bezpłatnie. Wykaz ten nie jest imienny, podaje tylko urząd, do którego przywiązane jest bezpłatne posiadanie lokalu, lub też specjalne przyczyny udzielenia takowego; do wykazu dołącza się odnośne dekrety z roku ubiegłego. (art. 186).

Inwentarze należących do Państwa przedmiotów są corocznie drukowane i przedkładane Izbowi dodatkowo do głównych zamknięć rachunkowych. (art. 187).

Inwentarze ruchomości, oddawanych do użytku urzędnikom przez Państwo i przez departamenty, są przy końcu każdego roku i przy każdej zmianie posiadacza sprawdzane i sporządzane nanowo z zaznaczeniem przybytku lub ubytku w porównaniu z inwentarzem poprzednim. Ruchomości państwowe są inwentaryzowane przez urzędników państwowych, ruchomości prefektur i podprefektur — przez komisję departamentową. Inwentarze początkowe i następne winny być składane do archiwum ministerstwa Skarbu, archiwów właściwych ministerstw, do Izby Kontroli i do głównych sekretarjatów prefektur. (art. 188).

Właściwi ministrowie sporządzają corocznie szczegółowe wykazy wszelkiego rodzaju aktów, które stwierdzają zobowiązanie departamentu, gminy, zrzeszenia lub poszczególnej osoby do jakiegokolwiek współudziału w wydatkach Państwa. wykazy te winny zawierać warunki wymagalności i rachunek sum wpłacanych; sporządzane są w dwóch egzemplarzach i za pośrednictwem ministra Skarbu przesyłane do Izby Kontroli i do komisji, sprawdzającej sprawozdania ministrów. (art. 188²).

Do obowiązków ministra Skarbu należy ogłaszanie w Dzienniku Urzędowym co miesiąc zestawienia wpływów z podatków i innych źródeł dochodowych, przewidzianych przez ustawy, przyczem wpływy podatku dochodowego są wykazywane oddzielnie; co kwartał zaś — zestawienia ogólnego dochodów i wydatków Skarbu Państwa w ciągu ubiegłego kwartału. Zestawienia te powinny zawierać rubryki następujące:

- 1) budżet zwyczajny,
- 2) budżet wydatków zwrotnych,
- 3) rachunki specjalne,
  - 4) operacje skarbowe (pożyczki i t. p.),
- 5) czynności bliżej nieokreślone,
- 6) czynności porządkowe i różne.

Komisjom finansowym Izby Deputowanych i Senatu należy przedkładać co miesiąc stan Skarbu Państwa w ostatnim dniu poprzedniego miesiąca i co kwartał stan specjalnych rachunków. (art. 188³)

ROZDZIAŁ XIII.

Budżety uzupełniające¹⁾ budżet państwowy.

Jako materiał uzupełniający, do ogólnopaiństwowego budżetu są dołączane budżety niżej wymienionych zakładów państwowych i różnych instytucji, które w budżecie ogólnym figurują tylko jako saldo czynne lub bierne (netto).

Są to mianowicie budżety:

mennicy,
drukarni państwowej,
Legji Honorowej,
monopolu prochowego,
kasy inwalidów marynarzy,
centralnej szkoły sztuk i rzemiosł,
kolei i portu na wyspie Reunion,
kolei państwowych,
państwowej kasy oszczędności

oraz—jako budżety tymczasowo odrębne—budżet państwowych zakładów przemysłowych i budżet kolei państwowych w Alzacji i Lotaryngji.

Dla wymienionych instytucji są obowiązującymi wszystkie przepisy, dotyczące dochodów i wydatków państwowych, zawarte w ustawach skarbowych. Budżety i sprawozdania szczegółowe są dołączane do budżetów i sprawozdań odnośnych ministerstw. (art. 189).

Izba Kontroli stwierdza corocznie w ogólnych sprawozdaniach zgodność ostatecznych wyników rachunkowych z dodatkowych budżetów, przedłożonych zgromadzeniom ustawodawczym dla zatwierdzenia, z wynikami, ustalonymi przez nią na podstawie otrzymywanych poszczególnych sprawozdań. (art. 190).

ROZDZIAŁ XIV.

Kontrola i badanie sprawozdań ministrów.

Ogłaszane przez ministrów sprawozdania są sporządzane na podstawie ksiąg urzędowych i uzasadniane dokumentami. Wyniki są sprawdzane przez porównanie z główną księgą Dyrekcji Rachuby Państwowej (art. 191).

Minister Skarbu przedkłada corocznie przy końcu roku Prezydentowi Rzeczypospolitej wniosek o mianowanie komisji, składającej się z dziewięciu członków, wybranych spośród senatorów, członków Izby Deputowanych, Rady Stanu i Izby Kontroli. Komisja ta zamyka z dniem 31 grudnia dziennik i główną księgę rachuby Skarbu Państwa i stwierdza zgodność sprawozdań rachunkowych ministrów z centralną rachubą skarbową; o wynikach działalności komisji sporządza

---

¹⁾ annexes

się protokół. Komisja sprawdza również wykaz porównawczy sprawozdań rachunkowych poszczególnych ministrów z danymi Izby Kontroli, zestawionemi jako wynik sprawozdań specjalnych, przedkładanych bez pośrednio Izbie Kontroli, oraz zgodność ksiąg Dyrekcji Rachuby Państwowej z ogólnem sprawozdaniem skarbowem i rachunki materiałów w każdym ministerstwie. (art. 192-193).

Komisja zaś wia d c z a osobno wydatki i dochody państwowe, dokonane i otrzymane w ciągu roku na rachunek niezamkniętych okresów budżetowych, w tym celu, by coroczne jej zaświadczenia dały możność stwierdzenia rzetelności ostatecznych sprawozdań rachunkowych, przedkładanych przez ministrów po upływie okresu budżetowego. (art. 194).

Komisja bada i zamyka z dniem 31 grudnia księgi i rejestry Dyrekcji Długu Stałego, służące do ustalenia ogólnej kwoty rent i emerytur oraz kaucji zwrotnych; sprawdza księgowość i działalność Prokuratorji Skarbowej¹⁾; w tym celu przegląda rejestry, wykazy, dzienniki, decyzje i inne dokumenty; bada ścisłość zamykanych corocznie imiennych list wierzytelności państwowych, podlegających egzekucji przez prokuratorję w drodze sądowej lub innej; w szczególności — co się tyczy powiększenia wierzytelności w kapitałach, odsetkach i kosztach sądowych i egzekucyjnych — sprawdza wszystkie odnośne dokumenty — dokonane wypłaty, wyroki sądów, decyzje w sprawach spornych, umowy i t. p. — pozwalające wnioskować o wysokości wierzytelności, o stopie procentowej i o terminach płatności odsetek; co do zmniejszenia wierzytelności — bada deklaracje płatnicze, zaświadczenia o spłatach, częściowe lub całkowite umorzenie wierzytelności na podstawie decyzji, wyroków sądowych, dobrowolnych umów, protokółów o nieściągalności i dekretów Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanych w drodze łaski.²⁾ (art. 195).

Sprawozdanie Komisji i protokół o działalności Skarbu Państwa w ciągu okresu budżetowego i w ciągu roku, w którym ten okres się zamyka, powinny być zakończone i przesłane ministrowi Skarbu przed końcem następnego roku. Minister Skarbu zarządza doreczenie sprawozdania członkom zgromadzeń ustawodawczych. (art. 195²⁾).

ROZDZIAŁ XV.

Specjalne postanowienia, dotyczące długu państwowego stałego i bieżącego³⁾.

§ 1. Renta konsolidowana.

Zapisy na rente państwową mogą być dokonywane stale na podstawie poprzednio wydanych ustaw.

Pożyczka państwowa w jakiejby formie może być zaciągnięta jedynie na mocy ustawy specjalnej.

Corocznie ustawa skarbowa określa wysokość kwoty, na którą mają być wypuszczone obligacje skarbowe, przeznaczone na spłatę obligacji, wypuszczonych poprzednio, termin płatności których upłynął, oraz na

¹⁾ Agent judiciaire du Trésor.

²⁾ Patrz niżej — o Prokuratorji Skarbowej str. 116.

³⁾ Dette inscrite et dette flottante.

potrzeby skarbu, określa również rodzaj obligacji i termin płatności. Wrazie konieczności dodatkowa emisja może nastąpić tylko na mocy ustawy. Sposób i warunki emisji zatwierdza się dekretemi, ogłaszanymi w Dzienniku Urzędowym. (art. 196).

Księga Główna Długu Państwowego konsolidowanego jest zasadniczą podstawą prawną rent, zapisanych na rzecz wierzycieli Państwa. Renty dzielą się na imienne, mieszane i na okaziciela. Renty imienne i mieszane zapisuje się do Księgi Głównej według nazwisk wierzycieli. Księga Główna składa się z kilku tomów, liczba tomów i serji nie jest ograniczona i zmienia się stosownie do potrzeby.

Każdy wierzyciel otrzymuje wyciąg z zapisu do Księgi Głównej. (art. 197 — 198).

Niemożna zapisywać do Księgi Głównej rent na kwotę mniejszą, niż określona w warunkach emisji. (art. 199).

Wszelkie zmiany i przeniesienia własności rent imiennych i mieszanych, oraz zamiana rent imiennych i mieszanych na renty na okaziciela są zapisywane w Księdze Głównej nie inaczej jak przy łącznym udziale urzędnika, prowadzącego dział zmian i przeniesień, i urzędnika, prowadzącego Księgę Główną.¹⁾

Wpisy z urzędu do Księgi Głównej, wynikające z cesji, podziałów, wznowień rent na okaziciela i zmiany rent na okaziciela na renty imienne i mieszane mogą być dokonywane tylko przy udziale urzędnika, prowadzącego dział wnowień i konwersji²⁾, oraz urzędnika, prowadzącego Księgę Główną.

Urzednicy, prowadzący działy zmian i przeniesień oraz wznowień i konwersji, sporządzają każdy w swym zakresie zaświadczenia o zmianach, przeniesieniach i t. p., na podstawie których następuje wpis do Księgi Głównej. Deklaracje stron powinny być zaświadczone przez kompetentne władze, lub posiadać w załączeniu dokumenty, stwierdzające odnośne prawa. Wyciągi z wpisów po sprawdzeniu wydaje się stronom.

Wymienieni urzednicy zdają sprawę ze swej działalności Izbie Kontroli. (art. 200).

Deklaracje i zaświadczenia o przeniesieniu praw do renty państwowej są na giełdach, posiadających maklerów przysięgłych, sporządzane i podpisywane przez agenta wymiany oraz zaopatrzone pieczęcią tegoż. Starszy makler sprawdza prawidłowość transakcji. Agenci wymiany przy Giełdzie Paryskiej mogą samodzielnie zaświadczać wszelkie przeniesienia, przy innych giełdach mogą zaświadczać tylko przeniesienia rent imiennych. (art. 200/2).

Urzednik, prowadzący Księgę Główną, dokonywa wpisów, dotyczących rent wszelkiego rodzaju, wydaje wyciągi, wpisuje na debet właściwego rachunku renty wypłacone, prowadzi rejestry, akta i wykazy zaległości do spłacenia; składa sprawozdanie Izbie Kontroli ze wszystkich operacji, dotyczących zmniejszenia lub powiększenia długu państwowego w rentach. (art. 201).

¹⁾ Agent comptable des transferts et mutations. Agent comptable du grandlivre

²⁾ Agent comptable des reconversions et des renouvellements

Wszyscy trzej wyżej wymienieni urzędnicy są odpowiedzialni osobiście wobec Skarbu Państwa i przed objęciem obowiązków składają kaucję w gotówce lub w rencie. (art. 202).

Każdy wyciąg z Księgi Głównej zapisuje się w tem samym miejscu drugiego egzemplarza tej księgi i ma być podpisany—zależnie od treści—przez urzędnika, który przyjmuje od stron podania i wydaje wyciągi — t. j. bądź przez prowadzącego dział zmian i przeniesień, bądź przez prowadzącego dział wznowień i konwersji; prócz tego ma mieć podpis Dyrektora Administracji Długu Stałego i być zaopatrzony w adnotację kontroli (art. 203).

Izba Kontroli udziela absolutorjum odpowiedzialnym urzędnikom Administracji Długu Stałego co do wzrostu zobowiązań państwowych z powodu nowych zapisów rent — po zbadaniu, że takowy nie przekracza granic, zakreślonych przez władzę ustawodawczą, oraz że zapisy zostały dokonane prawidłowo pod względem formalnym. (art. 204).

Tożsamość osób, autentyczność dokumentów i tytułów zaświadczają władze, powołane do tych czynności przez specjalne ustawy. Władze te ponoszą całkowitą odpowiedzialność za rzetelność poświadczeń. (art. 205).

W miastach, w których niema giełdy urzędowej, skarbnicy departamentu (In¹⁾) zawiadują przeniesieniami własności rent i zaświadczają dokumenty, na podstawie których są w następstwie dokonywane wpisy imienne do Księgi Głównej po zawizowaniu dokumentu przez urzędnika, prowadzącego księgę, i przez kontrolę centralną.

Z czynności tej skarbnicy departamentalni zdają sprawę Izbie Kontroli, przyczem ich sprawa o zdania, zarówno jak sprawozdania urzędników, prowadzących dział zmian i przeniesień oraz prowadzących dział wznowień i konwersji i Księgę Główną, winny obejmować czasokres od 1 stycznia do 31 grudnia i być przedłożone w ciągu pierwszego półrocza roku następnego. Sprawozdania są przedkładane według wzoru, ustalonego przez ministra Skarbu. (art. 211).

Posiadacz renty imiennej ma prawo żądać zamiany takowej na rentę na okaziciela z zastosowaniem obowiązujących przepisów.

Wyciągi z zapisów renty na okaziciela są wydawane z księgi talonowej za podpisami urzędników działu Księgi Głównej i działu zmian i przeniesień, dyrektora Administracji Długu Stałego oraz z adnotacją kontroli. Na żądanie stron wyciągi winny być sprawdzone z grzbietem talonu księgi, przechowywanej w Dyrekcji Długu Stałego. (art. 212).

Renty na okaziciela winny być na każde żądanie posiadacza zamienione na rentę imienną. Przed przyjęciem do zamiany, wyciąg z zapisu obowiązkowo porównywał się z grzbietem księgi talonowej. (art. 213).

Z rent mieszanych mogą korzystać jedynie osoby, mające zupełne i niezaprzeczone prawo dysponowania swemi wkładami. (art. 213²).

Zaległości rent imiennych są wypłacane okazicielom wyciągów z Księgi Głównej po udowodnieniu tożsamości osoby i za pokwitowaniem. Wypłata zaznacza się na odwrotnej stronie wyciągu za pomocą stempla

---

¹⁾ Tresorier - payeur général. Odpowiada naszej kasie wojewódzkiej.

z podaniem kwartału, za który została dokonana i pokwitowana. Zaległości renty na okaziciela są płatne tylko w Paryżu i kwitowane złożeniem kuponu, oderwanego od wyciągu, względnie od obligacji (art. 214 — 216).

Zaległości, nie podjęte w ciągu lat pięciu, wykreśla się z wykazów i zapisuje na osobny rachunek sum niepodjętych. Na żądanie osób uprawnionych mogą być na mocy decyzji ministerstwa powtórnie zaciągane do wykazów razem z zaległościami nieprzedawnionymi. (art. 217).

§ 2 Renta amortyzowana.

Przytoczone powyżej przepisy formalne mają zastosowanie również do renty amortyzowanej. Amortyzowaną rentę 3% i 5% zapisuje się w osobnych rozdziałach Księgi Głównej Długu Państwowego. Podzielona jest na serie, podlegające corocznemu spłaceniu drogą losowania pod warunkami, przewidzianymi w ustawie emisyjnej.

Wyciągi z zapisów — imienne lub na okaziciela — są wydawane z zachowaniem tych samych formalności, co przy rencie konsolidowanej, i w granicach kwot, oznaczonych dla każdego rodzaju obligacji. (art. 217²).

§ 3. Obligacje kolei państwowych.

Specjalny rozdział w Ksiedze Głównej Długu Państwowego jest przeznaczony dla obligacji, emitowanych na potrzeby kolei państwowych w myśl art. 44 ustawy z dnia 13 lipca 1911 r. Obligacje te są przyjmowane na lokaty i zabezpieczenia stosownie do treści art. 29 ustawy z dn. 16 września 1871 r.

Właściciele wkładów w kasach oszczędności, wysokość których jest wystarczająca do zakupu jednej lub kilku obligacji, mogą dokonywać tej operacji bez kosztów dodatkowych przez administrację kasy.

Obligacje kolei państwowych są wydawane na okaziciela z wartością nominalną 500 fr. serjami, zawierającymi emisję z dziesięciu lat kolejnych.

Wypłata odsetek i amortyzacja oblicza się w taki sposób, aby na każdą serję przypadła stała i określona kwota wypłat, oraz aby każda serja była w zupełności amortyzowana w przeciągu najdalej lat 50 od czasu wypuszczenia w obieg pierwszej emisji tej serji.

Ilość obligacji, spłacanych w ciągu roku, powiększa się lub zmniejsza tak, żeby stanowiła liczbę podzielną przez 100. Setkowe grupy obligacji są wyznaczane przez losowanie coroczne, które odbywa się przynajmniej na miesiąc przed wyznaczonym do spłacenia obligacji i kuponów terminem.

Państwo zastrzega sobie prawo wykupu w każdym czasie wszystkich obligacji po cenie nominalnej.

Arkusze obligacji — prowizorycznych lub rzeczywistych — są wydawane w myśl art. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1850 r. z księgi talonowej za specjalnym numerem porządkowym dla każdej serji; są podpisane przez dyrektora Administracji Długu Stałego, urzędnika, prowadzącego dany dział, i posiadają adnotację kontroli.

Do czasu całkowitego spłacenia danej emisji, obligacje nie mogą ulegać żadnym zmianom zewnętrznym oprócz dodania nowych kuponów po wyczerpaniu początkowych. Drugie egzemplarze mogą być wydawane wrazie zgubienia, kradzieży, zniszczenia lub uszkodzenia pierwszych i z zachowaniem formalności, wymaganych przez ustawę z dnia 15 czerwca 1872 r., uzupełnioną przez ustawę z dnia 8 lutego 1902 r.

Zastrzeżenia co do obligacji są przyjmowane przez specjalnego urzędnika Ministerstwa Skarbu.¹⁾ Posiadacze obligacji na każde żądanie i bez żadnych opłat dodatkowych mogą zdeponować takowe w Skarbie Państwa wzamian za imienne świadectwa ze wskazaniem numerów obligacji; świadectwa są podpisywane przez dyrektora Administracji Długu Stałego i urzędnika odnośnego działu, oraz mają adnotację kontroli.

Wszelkiego rodzaju transakcje — przeniesienia własności, zamiany i konwersje — z imiennymi świadectwami na zdeponowane obligacje kolejowe winny być dokonywane z zachowaniem tych samych formalności, co i transakcje z rentami wieczystymi, zapisanymi do Księgi Głównej Długu Państwowego, oraz pod ewentualnym warunkiem uiszczenia opłaty za przejście prawa własności. Zaświadczanie transakcji przez agentów wymiany odbywa się w formie i pod warunkami temi samymi, co zaświadczanie transakcji z rentą państwową.

Deklaracje o deponowaniu, wycofaniu, zmianie i przeniesieniu prawa własności nie mogą być przyjmowane w ciągu piętnastu dni, poprzedzających termin półrocznej amortyzacji; wymienione operacje mogą być dokonywane tylko z obligacjami względnie świadectwami na obligacje niewylosowane w bieżącym półroczu.

Odsetki od obligacji kolejowych są płatne co pół roku, po upływie oznaczonej daty w Centralnej Kasie Państwowej w Paryżu, w kasach departamentalnych i powiatowych. Od obligacji na okaziciela odsetki są płatne za złożeniem kuponu, — od obligacji zdeponowanych — za okazaniem świadectwa, przyczem na odwrotnej stronie takowego notuje się wypłatę w specjalnych rubrykach, przygotowanych na okres dziesięcioletni.

Odsetki są płatne z potrąceniem podatków; ułamek centyma nie bierze się pod uwagę.

Wypłaty za obligacje, wylosowane do amortyzacji, odbywają się w kasach z ewentualnem potrąceniem podatku od premji; potrąca się również wartość brakujących kuponów, których termin płatności jeszcze nie nastąpił.

Administrowanie działem obligacji kolejowych jest powierzone — pod zwierzchnictwem dyrektora długu stałego — specjalnemu odpowiedzialnemu urzędnikowi w randze kierownika oddziału. Urzędnik ten odpowiada bezpośrednio przed Izbą Kontroli i składa kaucję w wysokości 50,000 franków.

Wszystkie emitowane obligacje wpisuje się do księgi rejestrowej w porządku liczbowym; każda obligacja ma swój rachunek, na który są zapisywane wszystkie zmiany, zastrzeżenia i ich uchylenie oraz data wylo-

---

¹⁾ Conservateur des oppositions — p. wyżej

sowania i spłacenia. Prócz tego prowadzi się specjalną księgę świadectw imiennych, w której są notowane nazwiska posiadaczy, data i liczba kolejna świadectw oraz ilość i numery zdeponowanych obligacji.

Prowadzący dany dział wpisuje do ksiąg wszystkie operacje — emisję, amortyzację, deponowanie, wycofanie, zmiany, przeniesienia i t. p., licząc obligacje według wartości nominalnej; prócz tego prowadzi rachunek przychodu i rozchodu blankietów świadectw imiennych.

Jako materiał dowodowy przedkłada się Izbie Kontroli tymczasowe kwity odbiorcze, tymczasowe świadectwa, świadectwa imienne, anulowane po wycofaniu depozytów — wogóle wszelkie dokumenty, stwierdzające prawidłowość dokonanych czynności; przedkłada się również zaświadczony przez kontrolę centralną odpis rachunku blankietów świadectw imiennych.

Księgowość jest prowadzona podług systemu podwójnego. Oprócz ksiąg pomocniczych i księgi rejestrowej obligacji prowadzi się dziennik ogólny, do którego rozpisuje się wszystkie czynności dzienne, i księgę główną, w której zapisuje się wyniki poszczególnych rachunków. Dziennik ogólny i księga główna są sprawdzane i zamykane w dniu 31 grudnia przez specjalną komisję kontrolującą.¹⁾

Zdeponowane obligacje są przechowywane w specjalnych kasach lub szafach pod dwoma kluczami, z których jeden znajduje się u prowadzącego dany dział urzędnika, drugi u kontrolera. Tylko w obecności wymienionych urzędników lub ich zastępców mogą być dokonywane manipulacje z depozytami.

Kupony obligacji, zdeponowanych w kasach państwowych, pozostają nieodcięte przez czas trwania depozytu.

Corocznie w dniu 31 grudnia lub, wrazie zmiany urzędnika, w dniu zdawania służby odbywa się przez specjalnie delegowanego urzędnika Jeneralnej Inspekcji Skarbowej sprawdzanie zdeponowanych obligacji. Odnośny protokół sporządzają i podpisują delegat Inspekcji, delegat Centralnej Kontroli Skarbowej, dyrektor Administracji Długu Stałego i urzędnik, prowadzący dany dział; odpis protokołu dołącza się do sprawozdania rocznego, przedkładanego Izbie Kontroli.

Po ukończeniu każdego losowania amortyzacyjnego właściwy urzędnik na podstawie protokołu losowania sporządza wykaz wylosowanych obligacji ze wskazaniem ich numerów jako też numerów świadectw imiennych na obligacje zdeponowane, wartości nominalnej i kwoty, przypadającej do wypłaty za potrąceniem podatków. Wykaz ten wraz z protokołem losowania przesyła się do Kasy Centralnej, zawiadującej wypłatami

Sprawozdanie urzędnika, prowadzącego dział obligacji kolejowych obejmuje okres od 1 stycznia do 31 grudnia i winno być przedłożone Izbie Kontroli w ciągu pierwszego półrocza następnego roku.

Od obligacji kolei państwowych opłaca się wszystkie podatki, które przypadają lub przypadać mogą w przyszłości od obligacji, emitowanych przez francuskie towarzystwa, spółki i przedsiębiorstwa.

¹⁾ p. wyżej str. 82 (art. 195).

Wymiar i uiszczenie opłat stempłowych za subskrypcję i za przelanie własności oraz podatku od dochodu z majątku ruchomego dokonywa się wyłącznie w dwóch terminach półrocznych w ciągu dni dwudziestu od daty płatności kuponów; co za tem idzie — wykazy i pisma, przedkładane do biura wymiaru należitości stempłowych, jako potwierdzenie wysokości uiszczonych opłat, są sporządzane co pół roku i przedkładane w wyżej wskazanym terminie. Ustalenie wysokości podatków i opłat od obligacji winno być dokonane przez prowadzącego ten dział urzędnika. Ogólna kwota opłat rocznych jest podana w dziale wydatków dodatkowego budżetu kolei państwowych.

Półroczne raty podatków od obligacji na okaziciela są potrącane z kredytów, przeznaczonych na wypłatę odsetek i spłatę wylosowanych obligacji, i odpowiednio zarachowywane; dotyczy to również ewentualnych opłat od premji. Zawiadujący działem urzędnik przedkłada Kasie Centralnej urzędowe wykazy wszystkich podatków. Opłaty za przeważanie prawa własności obligacji imiennych zapisuje się na osobny rachunek. (art. 217³).

§ 4. Umorzenie długu stałego.

Umorzenie długu stałego stanowi przedmiot czynności specjalnej kaszy, pozostającej pod kontrolą komisji, składającej się z 10 członków, mianowicie:

dwóch senatorów, wybranych przez Senat,
dwóch członków Izby Deputowanych, wybranych przez tąż Izbę,
dwóch członków Rady Stanu, mianowanych przez Rząd,
jednego z prezesów Izby Kontroli, delegowanego przez Izbę,
dyrektora lub jednego z wicedyrektorów Banku Francuskiego, delegowanego przez Radę Banku,
prezesa lub jednego z członków Paryskiej Izby Handlowej, wybranego przez tąż Izbę,
dyrektora Departamentu Obrotu Pieniężnego ministerstwa Skarbu.

Komisja wybiera z pomiędzy członków prezesa, głos którego przeważa przy równym podziale głosów. Członkowie pełnią obowiązki przez trzy lata, po tym terminie mogą być wybrani, względnie mianowani ponownie; wynagrodzenia nie pobierają. (art. 218).

Kasa umorzeń znajduje się pod zarządem głównego dyrektora; posiada odpowiedzialnego kasjera z tytułem kasjera głównego. (art. 219).

Główny dyrektor ma do pomocy trzech wicedyrektorów — pierwszego drugiego i trzeciego, którzy pełnią czynności, powierzone im przez głównego dyrektora. Wrazie nieobecności lub choroby głównego dyrektora, oraz jeżeli urząd ten jest nieobsadzony, zastępują go wicedyrektorowie kolejno podług rangi.

Dyrektor główny, wicedyrektorowie i główny kasjer są mianowani dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek ministra Skarbu. Wynagrodzenie ich ustala się dekretem stosownie do wniosku Komisji kontrolującej.

Dyrektor główny odpowiada za dysponowanie funduszami Kasy; może być odwołany tylko na skutek umotywowanego żądania Komisji kontrolującej.

Kasjer odpowiada za całość funduszków i składa corocznie sprawozdanie Izbie Kontroli. (art. 219 — 223).

Aż do odwołania w drodze ustawodawczej w budżecie ogólnym państwa stale jest przewidziany kredyt na utworzenie przez wpłaty miesięczne specjalnego funduszu, przeznaczonego na likwidację pożyczki obrony narodowej. Fundusz ten ma być użyty na wykupienie obligacji tej pożyczki.

Obligacje w żadnym wypadku nie mogą być wykupywane po cenie wyższej niż cena emisyjna z dodaniem odsetek za kwartał bieżący; wykupywanie ma być dokonywane z zachowaniem warunków, oznaczonych przez komisję kontrolującą.

Nabyte obligacje mają być oddane Skarbowi Państwa i wykreślone ostatecznie z Księgi Głównej Długu Państwowego. (art. 230²).

Kasa umorzeń niema prawa przyjmować żadnych depozytów lub wkładów. Co trzy miesiące powinno być przedłożone Komisji Kontrolującej sprawozdanie o stanie Kasy umorzeń; sprawozdanie to jest publikowane. Komisja w każdej chwili, gdy to uzna za stosowne, a nie rzadziej jak raz na miesiąc sprawdza stan kasy, prowadzenie ksiąg i wszystkie szczegóły administracyjne. Uwagi swe komunikuje głównemu dyrektorowi, nie mają one jednak charakteru obowiązującego. (art. 231 — 233).

Corocznie Komisja składa obydwom zgromadzeniom ustawodawczym w obecności głównego dyrektora sprawozdanie o działalności i o stanie materialnym Kasy; sprawozdanie i dołączone do tegoż dane są publikowane.

Kasa umorzeń jest instytucją specjalnie powierzoną nadzorowi i gwarancji władz ustawodawczych.

Wykupywanie obligacji jest dokonywane przez Kasę obowiązkowo jawnie i na wolnym rynku. (art. 234 — 237).

§ 5. Długi czasowe.

A. EMERYTURY.

Emerytury, obciążające Skarb Państwa, wpisuje się do Księgi Głównej Długu Państwowego z podziałem na serje, wymieniane corocznie w ustawie skarbowej. (Budżet wydatków Ministerstwa Skarbu). (art. 254).

Żaden z ministrów nie może polecić wypłacania emerytur z funduszków swego działu, chyba w wypadkach, wyraźnie przez ustawę określonych. Przepis ten stosuje się do wszystkich emerytur, które w jakiegokolwiek formie zostały już przyznane lub w przyszłości przyznane będą (art. 255).

Minister Skarbu nie może przyznawać ani wypłacać żadnej emerytury, przewyższającej normę, określoną przez ustawę, oraz nie stwier-

dzonej dekretem lub reskryptem, podającym podstawy prawne uposażenia emerytalnego, ogłoszonym w Dzienniku Urzędowym. (art. 256).

Kredyty na wypłatę nowopowstałych emerytur — roczne lub stałe są otwierane w drodze ustawodawczej niezależnie od uchwalanych corocznie kredytów na wypłatę emerytur już istniejących. (art. 257).

Obliczanie i zapisywanie do księgi długu państwowego emerytur odbywa się z zachowaniem następujących formalności:

a) **Emerytury wojskowe** są przyznawane na mocy rozporządzeń, wydanych przez ministra Wojny w porozumieniu z ministrem Emerytur i ministrem Skarbu; emerytury te nie podlegają cenzurze Rady Stanu, chyba że zainteresowany minister specjalnie tego żąda, lub też zachodzi różnica zdań między ministrem Wojny i ministrem Skarbu.

b) **Emerytury wyższych urzędników** są przyznawane na mocy osobnych ustaw.

c) **Emerytury cywilne**, podlegające postanowieniom ustawy z dn 9 czerwca 1853 r. oblicza właściwy minister i przesyła wniosek ministrowi Skarbu, który przedkłada go ze swą opinią wydziałowi finansowemu Rady Stanu i stosownie do decyzji tego wydziału wystawia dekret pensyjny.

Jednakże emerytury cywilne, przyznawane za długoletnią służbę bez względu na wiek urzędnikom lub ich prawonabywcom, nie podlegają cenzurze Rady Stanu, chyba że zainteresowany minister specjalnie tego żąda, lub też zachodzi różnica zdań między ministrem przyznającym emeryturę, i ministrem Skarbu.

d) **Wdowy i sieroty po emerytach cywilnych** mogą zwracać się bezpośrednio do ministra Skarbu, który bez cenzury Rady Stanu ma prawo przedłożyć do podpisu dekret, przyznający zaopatrzenie emerytalne za usługę lat wdowom i sierotom po emerytach. (art. 259 — 259²).

Okres budżetowy, na który zalicza się przyznaną emeryturę, zależy od daty dekretu lub rozporządzenia, względnie od daty śmierci urzędnika (art. 260).

Zarządzający działem emerytur przedkłada Izbie Kontroli sprawozdanie roczne, wykazując w niem powiększenia lub zmniejszenia w ciągu roku kwoty emerytur, wypłacanych z funduszków ogólnych. Izba Kontroli udziela absolutorjum co do zwiększenia kwot po sprawdzeniu, że przyznane nanowo emerytury nie przekraczają otwartych w drodze ustawodawczej kredytów, oraz że odpowiadają odnośnym dekretem pensyjnym. (art. 261 — 262).

Emeryci, zapisani do księgi głównej długu czasowego, otrzymują jako dowód wpisu ksią ż e c z k i z k u p o n a m i, w których jest zaznaczony numer i rodzaj emerytury oraz data płatności każdego kuponu. (art. 263).

Emerytury i roczne zapomogi są w y p ł a c a n e co kwartał po upływie oznaczonych terminów; wypłata następuje w kasach skarbowych. (art. 264).

W żadnym wypadku nie można żądać wypłaty zaległości więcej jak za trzy lata wstecz od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym dekretu pensyjnego. (art. 264).

Wypłata uskutecznia się we właściwej kasie bez okazania zaświadczenia o tem, że emeryt żyje, jeżeli tenże osobiście lub przez zastępcę prawnego składa książeczkę emerytalną; kupon terminowy odrywa się, i na nim emeryt lub zastępca prawny kwituje z odbioru w obecności płatniczego. Zastępca prawny składa deklarację, w której stwierdza, że emeryt względnie emeryci żyją. (art. 265).

Emeryt, lub jego zastępca prawny, który nie umie lub nie może się podpisać, lub który nie może stawić się osobiście, ma prawo podjąć emeryturę przez osobę trzecią, która okazuje książeczkę płatniczemu, kwituje na kuponie i składa zaświadczenie, wydane przez mera bezpłatnie i bez pobrania stempla, o tem, że emeryt żyje i upoważnia daną osobę do podjęcia zaległej emerytury; zaświadczenie powyższej treści może być także sporządzone przez notariusza bez opłaty stemplowej.

Emeryt lub jego zastępca prawny, który może się podpisać i zgłosić osobiście, również ma prawo upoważnić osobę trzecią do podjęcia zaległej emerytury; w tym wypadku zaświadczenie jest sporządzane przez notariusza z zachowaniem obowiązujących ustaw i przepisów. (art. 265).

Odstępować praw do emerytury niewolno.

Za życia emeryta emerytura może ulegać zajęciu lub potrąceniom niewyżej jak w $\frac{1}{3}$ części na pokrycie należności państwowych lub świadczeń, należnych władzom miejscowym w kolonjach i w krajach, będących pod protektorem, oraz w $\frac{1}{3}$ — w okolicznościach, przewidzianych w art. 203, 205 i 214 kodeksu cywilnego.

Emerytury cywilne ulegają oprócz tego zajęciu do $\frac{1}{5}$ na spłatę długów uprzywilejowanych co do terminu spłaty w myśl art. 2101 kodeksu cywilnego i do $\frac{1}{3}$ w okolicznościach, przewidzianych w art. 206 i 207 tegoż kodeksu. (art. 267).

Emerytury wojskowe — bieżące i zaległe — mogą być zajmowane tylko na spłatę długów, należnych Państwu lub władzom miejscowym w kolonjach i krajach, będących pod protektorem, lub też w okolicznościach, wskazanych w art. 203, 205 i 214 kodeksu cywilnego. Zajęcie i potrącenie nie może przekraczać $\frac{1}{5}$, na alimenty zaś — $\frac{1}{3}$. (art. 268).

Niedozwolonem jest udzielanie zaliczek w jakiegokolwiek formie na emerytury cywilne, wypłacane z funduszów Państwa, departamentów i gmin, na emerytury i wynagrodzenia wojskowe, na emeryturę, wypłacaną przez Kasę Inwalidów — Marynarzy i przez Państwową Kasę Przewozności Marynarzy Francuskich. W drodze wyjątku emerytom państwowym mogą być udzielane zaliczki do wysokości jedno lub dwumiesięcznej należnej za kwartał bieżący emerytury cywilnej lub wojskowej, lub wynagrodzenia wojskowego — przez Państwową Kasę Oszczędności i jej ekspozytury oraz przez lombardy państwowe. Do zaliczek tych nie mają zastosowania wskazane wyżej ograniczenia co do wysokości zajęć i potrąceń z wypłacanych emerytur. (art. 268²).

Emeryci cywilni i wojskowi, mianowani na stanowiska urzędowe cywilne, opłacane przez Państwo, departamenty, zarządy kolonji lub krajów, będących pod protektorem, przez gminy i zakłady państwowe, mogą pobierać emeryturę wraz z ewentualnymi specjalnymi dodat-

kami, odszkodowaniami i t. p. **Łącznie** z przywiązaniem do stanowiska uposażeniem tylko w tym wypadku, jeżeli kwota ogólna nie przewyższa 10,000 fr. rocznie lub też nie przewyższą rocznej kwoty ostatnio otrzymywanych w służbie czynnej poborów, nawet gdyby ta ostatnia była większą od 10,000 fr. Nadwyżkę potraca się z emerytury. Nie bierze się przytem pod uwagę specjalnego dodatku kolonjalnego oraz kwot, wypłacanych tytułem zwrotu wydatków.

Postanowienia, ograniczające łączenie wynagrodzeń nie mają zastosowania:

- 1) do członków Instytutu Francuskiego i Biura pomiarów długości;
- 2) do kawalerów orderu Legji Honorowej i medalu wojskowego, otrzymujących przywiązane do tych oznak pensje dożywotnie;
- 3) do otrzymujących emerytury wojskowe wszelkiego rodzaju, przysznane na podstawie ustawy z dn. 31 marca 1919 r.

Emerycy cywilni, otrzymujący połączone wynagrodzenia, są wolni od potrąceń na emeryturę, ale też nie otrzymują w następstwie nowych praw emerytalnych. Mogą jednak zrzec się połączonych wynagrodzeń i otrzymywać tylko pobory, przywiązane do zajmowanego urzędu, z potrąceniami na emeryturę, w następstwie zaś uzyskać emeryturę na nowych podstawach. Zrzeczenie musi być złożone specjalnie i w przeciągu dni ośmiu od daty zawiadomienia o ponownem przyjęciu emeryta do służby czynnej. (art. 268^b).

Emeryt cywilny, reaktywowany w tym samym dziale służby, traci prawo do emerytury na czas urzędowania. Po ustąpieniu ponownem otrzymuje poprzednio przyznaną emeryturę, lub też, o ile są warunki po temu, nową, obliczoną na podstawie całego okresu służby czynnej. (art. 269).

Emerytury przyznane wdowom i sierotom po urzędnikach cywilnych lub po wojskowych, mogą być do ogólnej wysokości 10,000 fr. **Łącznie** z pensją lub odszkodowaniem jakiegobądź rodzaju, wypłacaniem przez Państwo, departamenty, kolonie, gminy i zakłady państwowe. Do tej samej wysokości mogą być łączone i różnorodne emerytury; nadwyżka potraca się z emerytury, wypłacanej przez Państwo.

Powyższe ograniczenia nie mają zastosowania do emerytur, których łączenie jest dozwolone przez specjalne ustawy, i do emerytur inwalidzkich, przyznanych w myśl ustawy z dnia 31 marca 1919 r. za zmniejszenie zdolności do pracy, przewyższające 60%. (art. 269^b i 270).

Emerytury wikariuszów jeneralnych, kanoników i proboszczów okręgowych (kantonowych) w wieku lat 70 mogą być łączone z poborami za służbę czynną do wysokości 2,500 fr. Emerytury kościelne, przyznane w myśl ustawy z dnia 9 grudnia 1905 r., nie mogą być łączone z innymi emeryturami lub płacą z jakiegobądź tytułu ze strony Państwa, departamentów i gmin.¹⁾

Emerytury członków akademii i uczonych, będących w służbie czynnej w dziale oświecenia publicznego, przy Bibliotece Narodowej, Obserwatorium i Biurze pomiarów długości, mogą być do wysokości 2,000

---

*) Obecnie we Francji emerytur kościelnych niema.

fi. łączone z wynagrodzeniem za służbę czynną; ogólna kwota emerytury i poborów nie może przekraczać 6,000 fr. (art. 272).

Nie ulegają żadnym ograniczeniom co do łączenia emerytur djeły senatorów, **emerytury specjalne**, przyznane jako dowód wdzięczności narodowej, emerytury przyznane byłym donatarjuszom i ich wdowom, pensje dożywotnie, przywiązane do oznak Legji Honorowej i medalu wojskowego, emerytury, przyznane wdowom po wojskowych i urzędnikach zabitych w czasie Komuny Paryskiej.

Pobierający rentę dożywotnią w charakterze ofiar zamachu stanu w r. 1851 mogą bez ograniczeń otrzymywać pobory wraz z zajmowaniem stanowiska poborcy podatkowego, urzędnika biurowego kasy skarbowej, zarządzającego składem tytoniowym i detalicznego sprzedawcy tytoniu. (art. 274).

Wszelkie inne wyjątki muszą być dozwolone przez specjalne ustawy. (art. 275).

Potrącenia częściowe lub całkowite z **połączonych emerytur i poborów**, przewyższających dozwoloną normę, są dokonywane przez władze asygnujące; jeżeli pobory lub emerytury obciążają budżet nie państwowy, lecz inny, (np. samorządowy), potrącane kwoty przelewa się do Skarbu Państwa.

Jeżeli emerytura łącznie z prowizją od sprzedaży tytoniu przewyższa zakreśloną granicę, minister Skarbu potrąca nadwyżkę z emerytury, o czem czyni wzmiankę w odnośnych dokumentach. (art. 276).

Kto podejmie lub będzie próbował podjąć emeryturę państwową, nie mając do tego prawa lub nie będąc przez posiadacza tego prawa należycie upoważnionym; kto złoży fałszywe zeznanie w celu przyznania lub wypłacenia mu emerytury—podlega karze więzienia na przeciąg od dwóch do pięciu lat i karze pieniężnej nie niższej od 100 fr. i nie wyższej od rocznej kwoty emerytury, a niezależnie od tego jest obowiązany do zwrotu nie należnie podjętej emerytury i podlega odpowiedzialności cywilnej wobec poszkodowanych, może też podlegać wyższym karom za fałszowanie dokumentów lub za inne przestępstwa, przewidziane w obowiązującym kodeksie karnym, wraz z fałszywego zeznania co do łącznej wysokości emerytury i innych wynagrodzeń — traci prawa do emerytury w myśl ustawy z dn. 15 maja 1918 r.

Jeżeli winny jest funkcjonarjuszem lub urzędnikiem państwowym w służbie czynnej, lub pracuje w biurze urzędnika państwowego, notarjusza albo mera — podlega karze więzienia niezależnie od kary pieniężnej.

Po odbyciu kary winni mogą być ponadto pozbawieni praw, wymienionych w art. 42 kodeksu karnego.

W wypadkach wyżej przytoczonych mają zastosowanie postanowienia art. 462 kodeksu karnego. (art. 277).

Prawo do otrzymania lub pobierania emerytury wojskowej ulega zawieszeniu w wypadkach:

1) skazania na karę hańbiącą lub połączoną z pozbawieniem praw—na czas trwania kary;

2) zajścia okoliczności, powodujących utratę prawa obywatelstwa francuskiego — na czas pozbawienia prawa;

3) zamieszkania poza granicami Francji bez zezwolenia Prezydenta Rzeczypospolitej, jeżeli emeryt jest urodzonym lub naturalizowanym francuzem.

Wdowy po wojskowych zezwolenia na przebywanie poza granicami Francji nie potrzebują, należy tylko wskazać w wydawanych zagranicą zaświadczeniach, że nie utraciły obywatelstwa francuskiego. Stosuje się to również do emerytów wojskowych, zamieszkałych w krajach, będących pod protektoratem francuskim.

Prawo do otrzymania lub pobierania emerytury cywilnej ulega z a w i e s z e n i u wraz z zajścia okoliczności, które powodują utratę obywatelstwa francuskiego, na czas tej utraty.

Przywrócenie emerytury nie daje prawa do poszukiwania wypłat zaległych.

Urzędnik lub funkcjonariusz dymisjonowany, złożony z urzędu lub pozbawiony prawa do urzędowania **traci prawo do emerytury** Jeżeli jest przyjęty na powrót do służby czynnej, zalicza mu się czas trwania służby poprzedniej.

Urzędnik, któremu udowodniono sprzeniewierzenie pieniędzy lub materiałów i wogóle jakąkolwiek malwersację, traci prawo do emerytury, chociażby była obliczona i przyznana. Stosuje się to również do urzędnika, któremu udowodniono, że zrzekł się urzędu na skutek przekupienia, oraz do dotkniętego karą hańbiącą lub połączoną z pozbawieniem praw; jeżeliby w tym ostatnim wypadku nastąpiła rehabilitacja — prawo do emerytury zostaje przywróconem.

W obydwóch wyżej przytoczonych wypadkach utratę praw do emerytury ogłasza się dekretem, wydanym na wniosek ministra Skarbu po zasięgnięciu opinii właściwego ministra oraz wydziału finansowego Rady Stanu. (art. 279).

Jeżeli emeryt znikł bez wieści i w ciągu lat trzech nie zgłaszał się po otrzymanie zaległej emerytury, jego żona lub dzieci mogą żądać prowizorycznego przyznania tych praw, któreby im się należały wrazie śmierci emeryta. (art. 280).

B. K A U C J E.

Kaucje odpowiedzialnych urzędników skarbowych i innych funkcjonariuszów państwowych, co do kwoty przez ustawy nieokreślone, są ustalone przez dekret, wydany na wniosek właściwego ministra w porozumieniu z ministrem Skarbu; mogą być składane w gotówce lub w rentach państwowych, przez członków zaś francuskich stowarzyszeń wzajemnej poręki, którym minister Skarbu tego prawą udzielił—w formie zobowiązania poręczającego, które wystawia stowarzyszenie w myśl odnośnych statutów, zatwierdzonych uprzednio przez tegoż ministra. Rodzaj raz złożonej kaucji nie może ulegać zmianie podczas pełnienia przez urzędnika obowiązków służbowych. (art. 286).

Kaucja winna być wniesioną do kasy skarbowej. Aby otrzymać **zaświadczenie o zapisaniu kaucji** do księgi długu państwowego, należy

właściwemu urzędowi przedłożyć pokwitowanie kasy skarbowej; bez tego pokwitowania zapisu uczynić nie wolno. (art. 287 — 288).

Zaświadczenia o zapisaniu kaucji oraz zaświadczenia o prawach osób, pożyczających pieniądze na złożenie kaucji (bailleurs de fonds), stają się dowodem prawnym przeciwko Skarbowi Państwa dopiero po zaopatrzeniu zaświadczeń w adnotację kontroli. (art. 289).

Zwrot kaucji uskuteczniają kasy skarbowe na zlecenie ministra Skarbu. Odsetki są wypłacane ze specjalnych kredytów budżetowych przez kasy skarbowe za okazaniem zaświadczenia o złożeniu kaucji względnie zaświadczenia wydawanego osobom, pożyczającym pieniądze na kaucję w myśl dekretów z dn. 28 sierpnia 1808 i 22 grudnia 1812 r. (art. 290).

Zwrot kapitału, złożonego jako kaucja, może nastąpić tylko w tym departamencie (okręgu), w którym dany urzędnik pełnił ostatnio służbę; również asygnacje na wypłatę odsetek od kaucji mogą być wystawiane tylko na główną kasę tego departamentu, w którym pełni służbę właściciel kaucji.

Kapitały, składane jako kaucje, nie stanowią ani pozycji dochodowej, ani pozycji rozchodowej w budżecie państwowym. W zestawieniu rachunkowym administracji skarbowej są wykazywane w odrębnych pozycjach; sumaryczne zestawienie ich obrotów wykazuje się w zamknięciach corocznych (art. 292).

Kaucje w rentach państwowych są składane drogą bezpośredniego zapisu imiennego, przewidzianego dla rent i obligacji skarbowych. Jako kaucja mogą być przyjęte wszelkiego rodzaju renty, należące do różnych właścicieli, nie mogą być przyjęte tylko obligacje lub zaświadczenia bez kuponów.

Wartość rzeczywista rent, przeznaczonych na kaucję, oblicza się w/g przeciętnego kursu urzędowego giełdy paryskiej w dniu nominacji urzędnika, przyczem wartość ta nie może być obliczana wyżej od wartości nominalnej. Jeżeli kwotą kaucji, oznaczona w gotówce, nie może być ściśle wyrównana obligacjami renty, składający musi uzupełnić ewentualną różnicę, aby kaucja, złożona w rentach, nie była pod żadnym pozorem niższą, aniżeli złożona w tym samym wypadku w gotówce.

Posiadacz lub posiadacze rent, przeznaczonych na kaucję, przedkładają ministrowi Skarbu wyciągi z zapisów wraz z opłaconą stemplem i sporządzoną w/g ustalonego wzoru deklaracją o przeznaczeniu rent na kaucję. Jeżeli kaucja jest złożona jako zabezpieczenie ściśle określonych czynności, lub w deklaracji jest wymienione stanowisko urzędnika, należy deklarację taką powtarzać przy każdej zmianie czynności, wzgl. miejsca urzędowania danego funkcjonariusza.

Po sprawdzeniu tytułu własności i prawa dysponowania rentą notuje się w księdze głównej i w jej duplikacie: 1) przeznaczenie renty na kaucję; 2) nazwisko urzędnika i czynność gwarantowana kaucją; 3) miejsce urzędowania, o ile kaucja jest przywiązana do ściśle określonego urzędu. Zastrzeżenie to ciąży na rencie bez względu na jej przejście do innego posiadacza.

Niezależnie od wydania osobom interesowanym wyciągów z zapisów ze wskazanymi wyżej adnotacjami, Dyrekcja Długu Stałego wydaje urzędnikom, którzy złożyli kaucję w rentach państwowych, skontrolowane świadectwo składu z wyszczególnieniem rodzajów renty, serji, numerów i wartości rzeczywistej rent, przeznaczonych na kaucję.

Kontrola zaświadcza powyższe po sprawdzeniu, że wzmianka o przeznaczeniu rent na kaucję w księdze głównej długu państwowego jest dokonana.

Rodzaj kaucji może ulec zmianie tylko w tym wypadku, jeżeli urzędnik zmienia zajmowaną posadę, i kaucja otrzymuje nowe przeznaczenie; w tym tylko wypadku posiadacze rent mogą zamiast nich złożyć inne papiery państwowe.

Jeżeli kaucja złożona jest w rencie amortyzowanej, i pewne serje zostały wylosowane, posiadacze składają Dyrekcji Długu Stałego wyciągi z zapisów i zawiadamiają, jakie mianowicie papiery mają być nabyte i użyte na kaucje zamiast wylosowanych. Po nabyciu tych papierów składają deklarację o przeznaczeniu ich na kaucję, o czem czyni się zastrzeżenie.

O ile zajdzie potrzeba, kaucje oraz zaległe odsetki są sekwestrowane na mocy decyzji ministerjalnej przez Prokuratorję Skarbową (agent judiciaire) w całości lub w odpowiedniej części.

Jeżeli Prokuratorja nie posiada oryginalnych wyciągów z zapisów rent, przeznaczonych na kaucje, otrzymuje od Dyrekcji Długu Stałego na mocy specjalnego zlecenia ministra Skarbu odpisy tych wyciągów, które są dla niej podstawą prawną do wyegzekwowania należnej Państwu kwoty. Przeniesienia własności rent są zaświadczone przez Prokuratorję.

Gdy kaucja, złożona w rentach, jest w części własnością winnego urzędnika, w części zaś osób trzecich, to wraz, gdy mają być z niej pokryte straty Państwa, sprzedaje się najpierw w całości lub w części renty, będące własnością winnego; jeżeli suma, otrzymana ze sprzedaży, jest niewystarczającą, wtedy sprzedaje się renty, należące do osób trzecich, i jeżeli tych ostatnich jest kilka, a stosunkowa odpowiedzialność nie jest osiągnięta w drodze ugody — dzieli się tę odpowiedzialność w stosunku do wartości złożonych przez każdą osobę rent. Kwotę, osiągniętą ze sprzedaży, składa się do Skarbu Państwa, który wydaje komu należy pokwitowanie. Zapisy, pozostałe po pokryciu strat, są nadal obciążone zastrzeżeniem, jeżeli jednak pozostała kwota jest zbyt nieznaczna, aby mogła być zapisana do Księgi Głównej.¹⁾ to wnosi się w gotówce do Skarbu Państwa i pozostaje tam prowizorycznie bez doliczania odsetek

Wrazie z wrotu kaucji składa się odnośne dokumenty, i na mocy decyzji ministerjalnej posiadacze otrzymują wzamian zapisów, obciążonych zastrzeżeniem, nowe — wolne od zastrzeżenia.

Kaucje specjalne, składane przez pisarzów hipotecznych, podlegają przepisom ustaw z dn. 8 czerwca 1864 r. i 22 marca 1873 r. (art. 292²⁾).

---

¹⁾ Patrz wyżej — str. 83, art. 199.

Kaucje, składane solidarnie przez stowarzyszenia wzajemnej poręki, mogą być z upoważnienia ministra Skarbu złożone w jednej ogólnej sumie za wszystkich członków w wysokości, odpowiadającej łącznej kwocie kaucji wszystkich członków stowarzyszenia, będących na służbie lub mających objąć służbę. Minister Skarbu może zarządzić częściowy zwrot kaucji, a wrazie zwrotu całkowitego może z uwzględnieniem interesów Skarbu zarządzić wypłatę w krótkoterminowych obligacjach, spłacanych w ciągu najwyżej sześciu lat (art. 292³).

Dla każdej kategorii urzędników i funkcjonariuszów państwowych, mogących być członkami towarzystw wzajemnej poręki, prowadzi się specjalny rejestr, do którego zaciąga się członków na podstawie przedkładanych przez stowarzyszenie spisów, oddzielnych dla każdego urzędu, ze wskazaniem imion, nazwisk, miejsca zamieszkania, wysokości gwarantowanej kaucji i daty przyjęcia członka. Spisy winny być przedkładane Dyrekcji Długu Stałego niemniej jak na 10 dni przed objęciem obowiązków przez danego urzędnika w trzech egzemplarzach; dwa egzemplarze, podpisane przez zarządzającego stowarzyszeniem, lub przez osobę upoważnioną, pozostają w Dyrekcji, trzeci zaś egzemplarz, podpisany przez Dyrekcję Długu Stałego, zwraca się stowarzyszeniu, jako dowód wpisania członków do rejestru. Na podstawie spisów i rejestrów stowarzyszenia proponują członków do mianowania na dany urząd, zaznaczając wysokość kaucji. Przy uzupełnianiu kaucji, wrazie awansu i t. p. stowarzyszenia przedkładają naczelnikom urzędów odnośne zaświadczenia. O każdym zapisaniu kaucji, gwarantowanych przez stowarzyszenia, te ostatnie są zawiadamiane przez Dyrekcję Długu Stałego.

Każdy zainteresowany może otrzymać w drodze służbowej zaświadczenie, podpisane przez Dyrekcję Długu Stałego, o tem, że jego kaucja jest w całości lub części gwarantowana przez stowarzyszenie. Zaświadczenie to jest składane w chwili objęcia obowiązków służbowych.

Urzednicy, za których kaucja jest złożona ze wskazaniem miejsca służby, wrazie zmiany miejsca lub urzędu są obowiązani dla przyjęcia od nich dawnej kaucji złożyć podanie opłacone stemplem, zaświadczenie o zapisaniu kaucji gwarancyjnej lub kaucji w gotówce, albo w rentach — w tym ostatnim wypadku z wyszczególnieniem obligacji — wreszcie dokumenty zwalniające i kwitujące z poprzednich obowiązków. Cała procedura podlega zatwierdzeniu przez ministra Skarbu.

Jeżeli kaucja jest gwarantowana przez stowarzyszenie tylko w części, w części zaś pozostałej jest własnością urzędnika, ewentualne odszkodowanie ściąga się przedewszystkiem z części, będącej własnością winnego. Jeżeli jednak złożona przez urzędnika w gotówce lub rentach kaucja nie jest jego własnością faktyczną, odszkodowanie ściąga się stunkowo z kaucji gwarantowanej i z kaucji złożonej.

Dyrekcja Rachuby Państwowej lub urząd do spraw spornych¹⁾ w zależności od wypadku — zawiadamia stowarzyszenie o należącym się od członków odszkodowaniu.

---

¹⁾ Le service du contentieux.

Urzędnik, który w czasie pełnienia obowiązków służbowych przestaje być członkiem, jest wykreślany z rejestru wzajemnej poręki po złożeniu zaświadczenia o zapisaniu nowej kaucji oraz zezwolenia władzy przełożonej i absolutorjum, obejmującego czynności urzędnika aż do chwili złożenia nowej kaucji, które winno nastąpić w ciągu 15 dni od daty otrzymania stosownego wezwania.

Jeżeli urzędnik przestaje pełnić obowiązki służbowe, stowarzyszenie składa prośbę o zmniejszenie odpowiedzialności w stosunku do kaucji urzędnika, gwarantowanej przez stowarzyszenie. Wykreślenie jednak urzędnika z rejestru i formalne zawiadomienie o tem stowarzyszenia następuje dopiero po ostatecznem zlikwidowaniu rachunków i całkowitem absolutorjum (art. 292⁴).

C. DŁUG BIEŻĄCY SKARBU PAŃSTWA.

Dług bieżący stanowią terminowe zobowiązania Skarbu i fundusze, składane przez osoby, wchodzące w stosunek ze Skarbem, na rachunek bieżący (art. 293).

Ustawą skarbową, określającą środki i sposoby uzyskania funduszy na każdy okres budżetowy, upoważnia ministra Skarbu do wypuszczenia bonów skarbowych, oprocentowanych i płatnych w oznaczonych terminach, ustalając zarazem wysokość łącznej kwoty, której bony, będące w obiegu, przekroczyć nie mogą.

Bony są przeznaczone na potrzeby Skarbu i wyrównanie rachunków z Bankiem Francuskim. Jeżeli kwota, określona przez ustawę, **okaże się niewystarczająca**, dodatkowa emisja bonów może nastąpić w drodze dekretów, ogłaszanych w Dzienniku Ustaw (Bulletin des Lois); dekrety muszą uzyskać sankcję ustawodawczą na najbliższej sesji (art. 294).

Wydatki, dokonywane z kredytów, przeznaczonych na wypłacanie odsetek od sum długu bieżącego, kosztów kurtażowych i emisyjnych oraz prowizji, przypadającej skarbnikom powiatowym i departamentalnym, są sprawdzane corocznie przez specjalną komisję, powołaną dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej. Komisja ta sprawdza również wszelkiego rodzaju dochody, wpływające na zmniejszenie wyżej wymienionych wydatków, i dochody uboczne, zamieszczone w budżecie w rozdziale różnych wpływów pod tytułem: „Dochody uboczne Skarbu Państwa“.

Skład komisji jest następujący:

przewodniczący — prezes wydziału Finansowego Rady Stanu;

członkowie: dwóch członków Rady Stanu i trzech starszych radców Izby Kontroli, wybranych przez wymienione instytucje, oraz przedstawiciel Jeneralnej Inspekcji Skarbowości, wyznaczony przez ministra Skarbu. Mogą brać udział w Komisji wyznaczeni przez tegoż ministra referenci Rady Stanu i Izby Kontroli z głosem doradczym; młodszy urzędnicy obydwóch tych instytucji i inspektorowie skarbowości mogą być przez ministra delegowani do pomocy w pracach Komisji.

Komisję powołuje się w przeciągu pierwszych trzech miesięcy roku, następującego po okresie budżetowym, podlegającym sprawdzeniu.

CZĘŚĆ TRZECIA.

RACHUNKOWOŚĆ ADMINISTRACYJNA

ROZDZIAŁ I.

RACHUNKOWOŚĆ WŁADZ, DYSPONUJĄCYCH KREDYTAMI.

§ 1. Rachunkowość wydatków zamierzonych.

W każdym Ministerstwie istnieje specjalny urząd rachunkowości i kontroli wydatków zamierzonych,¹⁾ składający się z „kontrolerów wydatków zamierzonych“.²⁾ Kontrolerzy są mianowani dekretemi, kontrasygnowanymi przez ministra Skarbu, i jedynie od tegoż ministra zależni; wybierani są wyłącznie spośród urzędników skarbowych, pozostających w służbie czynnej, a w drodze wyjątku w ciągu lat pięciu, poczynając od 1 stycznia 1922 r., również spośród urzędników emerytowanych.

Kontrolerzy ci, oprócz obowiązków kontroli, nie mogą pełnić żadnych innych czynności; nie mogą otrzymywać żadnego wynagrodzenia, zaliczki, a nawet zwrotu poniesionych wydatków z kredytów innych ministerstw, oprócz ministerstwa Skarbu; nie mogą również być mianowani na jakiekolwiek stanowisko, zależne od ministerstwa, do którego są przydzieleni, i to nie tylko podczas pełnienia obowiązków kontrolera, ale i w ciągu trzech lat od daty opuszczenia tego stanowiska. Wyjątek stanowi inspektor jeneralny, przydzielony do ministerstwa Skarbu.

Jednemu kontrolerowi może być powierzona kontrolowanie kilku ministerstw. Organizację kontroli i podział pracy między kontrolerami zarządza minister Skarbu w granicach otwieranych corocznie przez ustawę skarbową kredytów i w porozumieniu z poszczególnymi ministrami co do strony technicznej, lokalów, urzędzeń biurowych i t. p.

Rachunkowość wydatków zamierzonych jest prowadzona według przepisów i wzorów, zawartych w dekreście, wydawanym na wniosek ministra Skarbu. Wyniki są przedkładane co kwartał ministrowi Skarbu i właściwym ministrom oraz komisjom finansowym zgromadzeń ustawodawczych wraz z wykazem poglądowym i wszelkimi niezbędnymi dane-

---

¹⁾ Dépenses engagées. Instytucja nowa, wprowadzona ustawą z 10 sierpnia 1922 r.

²⁾ Controleurs des dépenses engagées.

mi, dotyczącymi zwiększania lub cofania kredytów w miarę potrzeby w bieżącym okresie budżetowym.

Przedstawienie ogólnego stanu wydatków zamierzonych w dniu 31 grudnia przesyła się zgromadzeniom ustawodawczym 30 kwietnia następnego roku.

Kontrolerzy wydatków zamierzonych, mając na względzie interes Skarbu Państwa, w d a j ą u m o t y w o w a n e o p i n j e co do projektowanych ustaw, dekretów, uchwał, umów, przedsięwzięć i decyzji, podlegających konrasygnowaniu lub opinjowaniu ministra Skarbu, oraz co do wniosków budżetowych i żądań dodatkowych kredytów, składanych przez te ministerstwa, do których są przydzieleni. W tym celu otrzymują wszelkie niezbędne dane i dokumenty. Opinie kontrolerów są przesyłane ministrowi Skarbu równocześnie z projektami, wnioskami lub żadaniami, których się tyczą.

Wszelkie dekryty, rozporządzenia, umowy, zamierzenia i decyzje, pochodzące od ministra lub innego urzędnika władzy centralnej, a pociągające za sobą wydatek, podlegają przedwstępnej cenzurze kontrolera, który bada celowość wydatku z punktu widzenia interesów skarbu, prawidłowość zarachowania, wystarczalność odnośnych kredytów, prawidłowość obliczeń i zastosowania obowiązujących ustaw i rozporządzeń oraz zgodność z ustawą skarbową. W tym celu są udzielane kontrolerowi wszystkie akta, usprawniające zamierzenia wydatkowe.

Jeżeli projektowane zarządzenia wydają się kontrolerowi pod jakimkolwiek względem nieprawidłowemi, k o n t r o l e r o d m a w i a p o ś w i a d c z e n i a, a w i a z i e g d y w ł a d z e w ł a ś c i w e t r w ą j ą p r z y s w o i m p u n k t e w i d z e n i a, p r z e d k ł a d a s p r a w ę m i n i s t r o w i S k a r b u.

O załatwieniu sprawy przez ministra Skarbu lub przez jego zastępcę kontroler jest bezzwłocznie zawiadamiany.

Odmowa poświadczenia przez kontrolera może nie być wziętą pod uwagę tylko wtedy, jeśli odnośne zarządzenie będzie zatwierdzone bezpośrednio przez ministra Skarbu. Za świadome wykroczenie przeciwko temu postanowieniu **ministrowie i urzędnicy władz centralnych są odpowiedzialni osobiście i majątkowo.**

Kontroler poświadcza również listę imienną należności, niespłaconych przy końcu okresu budżetowego, oraz listę nowopowstałych należności, ujawnionych przy sprawdzaniu rachunków; listy te powinny być sprawdzone i poświadczone przed zażądaniem specjalnych kredytów.

Żadne zlecenie wypłaty (asygnacja) lub przekaz nie może być przedłożone do podpisu dysponującemu kredytem ministrowi bez w i z y k o n t r o l e r a. Zlecenia, niemające tego poświadczenia, są dla kas skarbowych nieważne.

Przy poświadczeniu zleceń wypłaty kontroler sprawdza, czy takowe są przeznaczone na pokrycie wydatków, uprzednio już przez niego zaaprobowanych, bądź specjalnie, bądź w ogólnych etatach, i czy nie przekraczają zawizowanej kwoty oraz przyznanych w budżecie na ten cel kredytów. W tym celu kontroler otrzymuje wszystkie dowody rachunkowe oraz wykazy należności i żądań wypłaty. Jeżeli zlecenie wydaje

mu się niezupełnie prawidłowem, kontroler udziela wizy z zastrzeżeniem; asygnacje, zawizowane z zastrzeżeniem, mogą być wypłacane tylko z upoważnienia ministra Skarbu. Za świadome wykroczenie przeciwko temu postanowieniu ministrowie, dysponujący kredytami, są odpowiedzialni osobiście i majątkowo.

Corocznie kontrolerzy zamierzonych wydatków sporządzają ogólne sprawozdanie, dotyczące ubiegłego okresu budżetowego i zawierające wyniki ich czynności oraz wnioski. Sprawozdania te, ułożone według rozdziałów budżetu, są przedkładane ministrowi Skarbu i właściwym ministrom oraz za pośrednictwem ministra Skarbu Izbie Kontroli i komisjom finansowym zgromadzeń ustawodawczych.

Powyzsze postanowienia o kontroli zamierzonych wydatków mają zastosowanie i do zakładów państwowych, posiadających samodzielność finansową, udzieloną pod warunkami, określonymi w rozporządzeniach ministra Skarbu, wydanych w porozumieniu z właściwymi ministrami.

Zabrania się pod karą, przewidzianą za nadużycie władzy, ministrom, podsekretarzom stanu i wogóle wszystkim funkcjonariuszom państwowym wydawać świadomie zarządzenia, które pociągałyby za sobą wydatki, przewyższające przyznane na odnośne cele kredyty, lub nieprzewidziane ustawą; prócz tego ministrowie, podsekretarze stanu i inni funkcjonariusze są w tych wypadkach odpowiedzialni majątkowo.

Jednakże, o ile podczas bieżącego okresu budżetowego rząd uzna za niezbędne i konieczne zaprojektowanie wydatków, przewyższających przyznane kredyty, lub zupełnie nieprzewidzianych w budżecie, a spowodowanych przez czynniki zewnętrzne, potrzeby obrony narodowej lub zabezpieczenia spokoju wewnętrznego, ma prawo to uczynić specjalną uchwałą Rady Ministrów z zastrzeżeniem, że żądanie przyznania kredytów dodatkowych będzie bezzwłocznie przedłożone zgromadzeniom ustawodawczym, które mogą to żądanie przyjąć lub odrzucić. (art. 295²).

Pod przewodnictwem ministra Skarbu funkcjonuje st a ł a K o m i s j a k o n t r o l i z a m i e r z o n y c h w y d a t k ó w, zbierająca się przynajmniej raz na kwartał. Do Komisji tej należą:

Dyrektor Departamentu Budżetowego i kontroli finansowej — jako zastępca przewodniczącego; drugi dyrektor lub wicedyrektor Departamentu Budżetowego i kontroli finansowej;

Kontrolerzy zamierzonych wydatków przy różnych władzach;

Obowiązki sekretarza pełni naczelnik wydziału Departamentu Budżetowego i kontroli finansowej lub jego zastępca.

W posiedzeniach Komisji mogą brać udział z głosem doradczym urzędnicy administracji skarbowej, których obecność będzie uznana za pożyteczną.

Zadaniem Komisji jest uzgodnienie poglądów i systemów wykonywania kontroli. Komisja bada warunki i sposoby wprowadzania w życie ustaw i rozporządzeń, mających styczność z kontrolowaniem zamierzonych wydatków; projektuje zarządzenia, dotyczące ulepszeń i skuteczności kontroli, i wydaje opinie we wszystkich sprawach, mających na wzglę-

dzie interes Skarbu Państwa, i co do których minister Skarbu zasięga jej zdania.

Komisja bada poszczególne sprawy, przedłożone przez kontrolerów, które nasuwają trudności i wątpliwości bądź specjalne, bądź zasadnicze: roztrząsa zapytania, mogące mieć znaczenie dla różnych działów służby, zbiera uwagi i spostrzeżenia kontrolerów oraz rozstrzyga kwestje konkretne i ogólne.

Prócz kontroli wydatków zamierzonych istnieje także¹⁾ administracyjna kontrola finansowa, do której należy nadzór nad wykonaniem budżetu; w ministerstwach zaś w których niema stałych przedstawicieli kontroli finansowej, prawidłowość wykonywania budżetu jest zabezpieczona w sposób, przewidziany w rozporządzeniach, wydawanych na wniosek właściwego ministra i ministra Skarbu. Kompetencja kontroli finansowej rozciąga się na wszystkie czynności urzędowe zarówno władz centralnych, jak i władz I i II instancji.²⁾

Kontrola pilnuje ścisłego przestrzegania ustaw, dekretów i decyzji ministerjalnych, regulujących funkcjonowanie różnych działów gospodarki państwowej, wytyka nadużycia, błędy i omyłki; obmyśla sposoby dokonywania możliwych oszczędności oraz projektuje ulepszenia w organizacji władz i sposobie urzędowania.

Corocznie Kontrola sporządza sprawozdanie ogólne, zawierające wyniki jej czynności oraz wnioski i przedłożenia. Sprawozdanie to przesyła się ministrowi Skarbu i komisjom finansowym zgromadzeń ustawodawczych.

Sprawozdanie układa się według rozdziałów budżetu rozchodowego i według pozycji przychodowych. (art. 294⁴).

W ministerstwie Skarbu sprawozdania roczne, przedkładane przez Kontrolę finansową, są rozpatrywane przez stałą komisję, w składzie następującym:

przedstawiciel Rady Stanu,
przedstawiciel Izby Kontroli,
dyrektor rachuby państwowej,
dyrektor kontroli i rachuby ministerstwa Spraw Wewnętrznych,
dyrektor kontroli ministerstwa Spraw Wojskowych,
dyrektor kontroli ministerstwa Marynarki,
dyrektor kontroli ministerstwa Kolonji.
szef Generalnej Inspekcji Skarbowej.

W charakterze sprawozdawców z głosem stanowczym są przydzieleni do Komisji: referent Rady Stanu, radca Izby Kontroli i jeden z inspektorów finansowych.

Przewodniczący Komisji i członkowie są mianowani dekretem na wniosek ministra Skarbu. Sprawozdania Kontroli są przedkładane najpóźniej 15 października; jeden egzemplarz przesyła Komisja bezzwłocznie ministrowi Skarbu.

---

¹⁾ na zasadzie ustawy z 13 lipca 1911 r.

²⁾ Services exterieurs.

Przed 15 kwietnia następnego roku wszyscy ministrowie przesyłają ministrowi Skarbu w dwóch egzemplarzach wykaz wydanych zarządzeń i rozważanych lub już wprowadzonych w życie reform, wywołanych uwagami i obserwacjami Kontroli, poczynionemi w sprawozdaniu za rok ubiegły. Wykaz ten powinien zawierać wiadomości o stanie spraw, już poruszanych poprzednio, lecz ostatecznie nierozstrzygniętych; dołączane są do niego uzasadnienia instrukcji, wydawanych władzom podległym.

Minister Skarbu otrzymuje co pół roku sprawozdania o działalności Komisji. (art. 295² i 295³).

§ 2. Rachunkowość asygnowań i wypłat.

W każdym ministerstwie specjalny dział rachuby prowadzi wszystkie czynności, związane z obliczaniem, asygnowaniem i wypłacaniem sum wydatkowanych. Organizacja rachuby we wszystkich ministerstwach powinna być jednakowa i stosować jednakowe zasady, systemy i formularze.

W każdym ministerstwie prowadzi się memoriał (dziennik) i księgę główną według zasad rachunkowości podwójnej. Do ksiąg tych wpisuje się sumarycznie i chronologicznie wszelkie czynności, dotyczące ustalenia wysokości kredytów, obliczania, asygnowania i wypłacania sum wydatkowanych. Czynności te są, prócz tego, notowane szczegółowo w księgach pomocniczych, których ilość i forma zależy od właściwości danego działu administracji.

Dane rachub specjalnych są stopniowo uzgadniane z danymi ksiąg głównej rachuby ministerstwa Skarbu, które są podstawą do jeneralnego sprawozdania budżetowego. (art. 296).

W ciągu pierwszych dziesięciu dni każdego miesiąca skarbnicy departamentalni, przesyłają władzom asygnującym I i II instancji¹⁾ sumaryczne wykazy wypłat, dokonanych w miesiącu ubiegłym, z podaniem okresu budżetowego, ministerstwa i rozdziału budżetu. Władze asygnujące, poświadczwszy wykazy, przekazują je bezpośrednio swemu ministerstwu, które zestawia w porządku rozdziałów budżetu dokonane wypłaty i dokumenty, usprawiedliwiające wydatki, poczynione w ciągu okresu budżetowego. (art. 297).

Po zamknięciu tego okresu skarbnicy departamentalni przedkładają szczegółowe wykazy pozostałości do spłacenia z przytoczeniem rodzaju należności, nazwisk wierzycieli i należnej każdemu z nich kwoty. (art. 298).

Władze I i II instancji, dysponujące kredytami bezpośrednio lub pośrednio, prowadzą dziennik, w którym zapisują podług daty wszystkie czynności, dotyczące wydatków, któremi zarządzają. Każda pozycja tego dziennika jest w następstwie zapisywana do dziennika głównego lub do księgi głównej z podziałem rachunków stosownie do rozdziałów budżetu. **Księgi szczegółowe i pomocnicze** mogą być różne co do ilości i formy, zależnie od właściwości danego działu administracji. Zasadniczo należy w nich notować dla każdego wierzyciela i na każdy roz-

1) Oidonnateurs secondaires.

dział i artykuł budżetu: wysokość otwartego kredytu, powstała należność i wydane asygnacje oraz dokonane wypłaty, te ostatnie tylko ze wskazaniem rozdziału budżetu. (art. 299 — 302).

Dziesiątego każdego miesiąca władze, dysponujące kredytami, po sprawdzeniu księgi głównej z dziennikiem przesyłają do swego ministerstwa sprawozdania lub wyciągi z rachunków za miesiąc ubiegły w formie, określonej specjalnymi rozporządzeniami. Sprawozdania i wyciągi są przedkładane z miesiąca na miesiąc w ciągu okresu budżetowego, aż do wskazanej w tych rozporządzeniach daty zamknięcia przekazanych do dyspozycji kredytów. (art. 303).

Wyciągi te powinny wykazywać podług rozdziałów i artykułów budżetu:

1) wysokość kredytów, przekazanych władzom I i II instancji do dyspozycji,

2) powstałe należności,

3) wysokość kwot asygnowanych,

4) wysokość kwot wypłaconych.

Ostatnie sprawozdanie lub też rachunek ogólny sporządza się i przedkłada ministerstwu w terminie, wyznaczonym do ostatecznego zamknięcia rachunków okresu budżetowego; w tym samym terminie zamyka się wszystkie księgi władz I i II instancji, dysponujących kredytami. (art. 304 — 305).

ROZDZIAŁ II.

Rachunkowość urzędników poborowych i płatniczych, jako też kas skarbowych.

§ 1. Poborcy dochodów Państwowych.

Zawiadujący pobieraniem dochodów Skarbu, są obowiązani ustalać należne kwoty, zawiadamiać płatników o ich wysokości, pobierać należności, ewentualnie wdrażać postępowanie egzekucyjne w myśl obowiązujących ustaw i przepisów. Podatki bezpośrednie mają osobną administrację.¹⁾

Poborcy państwowych dochodów są obowiązani zdawać pobrane należności do kas skarbowych w terminach, z zachowaniem formalności, wskazanych w odnośnych ustawach i rozporządzeniach. Z sum pobranych opłacają koszty administracji i egzekucji, asygnowane do wypłaty z ich kas, zapisując takowe na rozchód z zachowaniem przepisów, wydanych w tej mierze dla skarbników departamentalnych i powiatowych. Poborcy powinni prowadzić następujące księgi:

1) księgę—dziennik kasy i portfeli celem zapisywania wpływów i rozchodów w gotówce i walorach, z wyprowadzeniem codziennego salda;

---

¹⁾ les comptables charges de la perception des revenus publics

2) rejestry pomocnicze celem szczegółowego przedstawienia każdego rodzaju czynności;

3) księgę — sumaryjusz, zawierającą dzienne i ogólne zestawienia czynności według rodzajów. (art. 306 — 309).

Poborca, zawiadujący pobieraniem dochodów Skarbu, jest obowiązany odnotowywać w rejestrach bierczych, w wykazach wpływów lub w innych tego rodzaju dokumentach otrzymaną kwotę i datę uiszczenia. Otrzymaną kwotę powinien niezwłocznie zapisać do dziennika, pła t n i k o w i zaś wydać p o k w i t o w a n i e z księgi talonowej. Ta ostatnia formalność nie stosuje się do kwot, pobieranych przez urzędy rejestracyjne i przez zarządy dóbr państwowych, do niektórych opłat pocztowych, telegraficznych i telefonicznych i do dochodów przypadkowych i nieokreślonych, wpłacanych do kas skarbowych. (art. 310 — 311).

Poborcy główni,¹⁾ zawiadujący pobieraniem dochodów państwowych składają co miesiąc Dyrekcji Rachuby Państwowej sprawozdanie o wpływach i wydatkach i dołączają doń dowody rachunkowe i zaświadczenia, przewidziane w instrukcji. Urzędnicy ci podlegają bezpośrednio kompetencji Izby Kontroli, której również przedkładają sprawozdania we własnym imieniu i pod osobistą odpowiedzialnością.

Sprawozdania powinny obejmować całokształt czynności w ciągu roku kalendarzowego; mają być podzielone na dwie odrebne części, z których pierwsza zawiera czynności dodatkowe ubiegłego okresu budżetowego, druga zaś czynności roku bieżącego. Część druga powinna zawierać:

1) wyszczególnienie gotówki i papierów wartościowych w kasie i w portfelu oraz należności do zrealizowania w dniu 1 stycznia, ewentualnie sumy, udzielone lub wpłacone zaliczkowo;

2) wpływy i wydatki wszelkiego rodzaju w ciągu roku;

3) wyszczególnienie gotówki i papierów wartościowych oraz należności do zrealizowania w dniu 31 grudnia, ewentualnie sumy, udzielone lub wpłacone zaliczkowo.

Sprawozdania, o których wyżej mowa, należy przedkładać ministrowi Skarbu nie później jak w trzy miesiące po upływie roku; przed upływem następnych trzech miesięcy winny być przez ministra sprawdzone i przesłane do Izby Kontroli (art. 315 — 318).

Jeżeli w pewnym departamencie (okręgu) niema poborcy głównego, to sprawozdania rachunkowe poszczególnych urzędników są zestawiane w wykazach sumarycznych bądź na miejscu przez Dyrekcje Skarbowe, bądź w Paryżu w Dyrekcji Rachuby Państwowej. Wykazy te są przedkładane Izbie Kontroli wraz z poszczególnymi sprawozdaniami (art. 319).

Wszyscy urzędnicy poborowi, podwładni ministerstwu Skarbu, są **odpowiedzialni za całkowite pokrycie** wszelkich należnych od dłużników Skarbu kwot, których pobór jest im powierzony. Wskutek tego ciąży na nich obowiązek wyliczenia się według ksiąg i rachunków z wpływu wszystkich pozycji rejestrów bierczych, względnie innych wykazów do-

---

¹⁾ Les comptables principaux

chodów państwowych i zdania sprawy w oznaczonych przez ustawy i rozporządzenia terminach.

Poborca, któryby w ciągu czterech lat od daty opublikowania listy podatników (rejestrów bierczego) nie przedsięwziął żadnych kroków prawnych przeciwko opieszałemu podatnikowi, traci wszystkie prawa do powództwa przeciwko niemu. (art. 320).

Nadzór ze strony władz przełożonych nad poborcami wyraża się w sprawdzaniu i poświadczaniu rejestrów i ksiąg, w rewidowaniu kasy, papierów wartościowych, dowodów rachunkowych i wogóle całej rachunkowości, dokonywa się, prócz tego, wszelkimi innymi sposobami, wymienionymi w szczegółowych instrukcjach dla każdego działu służby państwowej.

Podwładni urzędnicy są wolni od odpowiedzialności po otrzymaniu od przełożonego pokwitowań, stwierdzających całkowite wpłacenie kwot, które obowiązani byli pobrać. (art. 321).

Urzędnik przełożony jest odpowiedzialny za dochody i wydatki podwładnych mu urzędników; nie odpowiada tylko za tę część dochodów, pobranych przez podwładnego mu poborcę, której wpłacenie lub użycie było całkowicie od niego niezależne. (art. 322).

Wrazie popełnienia przez podwładnego urzędnika poborowego w y k r o c z e n i s ł u ż b o w y c h, lub wrazie zauważenia jakichkolwiek nieprawidłowości, urzędnik przełożony obowiązany jest poczynić zarządzenia w myśl odnośnych ustaw. Ma prawo nawet zawiesić winnego w pełnieniu obowiązków i powierzyć takowe prowizorycznemu zastępcy, zawiadamiając o tem władze wyższe. (art. 323).

Skarbnicy departamentalni i powiatowi są obowiązani pokryć z własnych funduszków zaległości podatkowe, które nie zostały ściągnięte zgodnie z księgami bierzczymi. Pokrycie powinno nastąpić nie później jak 1 listopada roku trzeciego od czasu sporządzenia listy płatników (księgi bierczej). (art. 324).

Przed 10 czerwca drugiego roku okresu budżetowego sporządza się co do każdego urzędnika poborowego i co do każdego rodzaju dochodów wykazy zaległości z podziałem na : 1) wymagalne natychmiast i obciążające urzędnika; 2) odroczone lub przeniesione do następnego okresu budżetowego; 3) niemożliwe do ściągnięcia i nie leżące na odpowiedzialności urzędnika.

W rachunkach i sprawozdaniach poborców powinny być wyraźnie wykazane kwoty, umorzone z powodu nieściągalności lub odroczone; co do każdej z nich należy usprawiedliwić się przed Izłą Kontroli. (art. 325).

Urzędnicy, pozostający w służbie czynnej, powinni niezwłocznie wnieść do właściwej kasy skonstatowaną należność, za którą są odpowiedzialni; od niebędących w służbie czynnej należność egzekwuje Prokuratorja Skarbu. (art. 326).

Urzędnik, który z własnych funduszków uiścił zaległość podatkową lub kwotę, należącą się Skarbowi Państwa z jakiegobądź tytułu, wstępuje we wszystkie prawa Skarbu względem podatnika lub dłużnika, zgodnie z postanowieniami Kodeksu Cywilnego. Również urzędnik przełożony,

który wyrównał zaległości lub sprzeniewierzenia podwładnego, wstępuje we wszystkie prawa Skarbu do kaucji, majątku i osobistej odpowiedzialności tegoż podwładnego. (art. 327).

Od odpowiedzialności za zaległe należności podatkowe i dłużne urzędnik może być zwolniony, jeżeli dowiedzie, że we właściwym czasie poczynił wszystkie odpowiednie kroki i zastosował środki prawne względem dłużnika. (art. 328).

Również urzędnik przełożony, obowiązany do wyrównania zaległości lub kwoty, sprzeniewierzonej przez podwładnego, może, o ile ma podstawę do tego, żądać zwolnienia od odpowiedzialności na zasadzie dochodzenia służbowego, które powinno ustalić, że nie był w możności zapobiec w drodze służbowej powstaniu zaległości lub dokonaniu sprzeniewierzenia. Tego rodzaju żądanie rozstrzyga minister Skarbu, zasięgając w razie potrzeby opinii wydziału finansowego Rady Stanu, która niezależnie od tego jest drugą instancją w sprawach spornych. (art. 329).

§ 2. Skarbnicy departamentalni¹⁾ i powiatowi.²⁾

Skarbnicy departamentalni oraz ich podwładni — skarbnicy powiatowi mają sobie powierzone pobieranie i ściąganie podatków bezpośrednich; do ich kas wpływają też inne dochody budżetowe. Obowiązkiem ich jest również dokonywanie wypłat i innych czynności kasowych. (art. 330).

Na każdą wpłatę do kas skarbowych, uskutecznioną bądź w gotówce, bądź w papierach wartościowych z tytułu należności państwowej, wydaje się bezzwłocznie *p o k w i t o w a n i e*, które, aby stanowić dowód prawny względem Skarbu Państwa, musi być obowiązkowo wycięte z księgi talonowej.

Pokwitowania ze zdeponowania walorów jako też z wniesienia wpłat do Kasy Emerytalnej³⁾ są wydawane z zachowaniem formalności, w szczególności w dekretach z dnia 15 grudnia 1875 r. i 28 grudnia 1886 r. (art. 330³⁾).

Skarbnicy departamentalni wypłacają zlecenia i asygnacje, wystawione do kasy departamentu, przyczem wypłata może być dokonana bądź w głównej kasie departamentu, bądź w kasach skarbników powiatowych z sum, do tych kas wpływających, a o ile te sumy okażą się niewystarczającymi, ze specjalnych zasiłków pieniężnych; wypłaty mogą być uskuteczniane na rachunek skarbnika również przez poborców dochodów państwowych.

Wypłata może nastąpić tylko **za okazaniem zlecenia**, awizu lub talonu asygnacji, wystawionego na imię wierzyciela Skarbu, bądź też za okazaniem innego równoznacznego dokumentu. Na każdym dokumencie skarbnik departamentalny zaznacza, że dokument stanowi dowód ostateczny, i wypłata ma być uskuteczniona. Zaznaczenie to w żadnym wypadku nie może być warunkiem.

---

1) Trésorier — payeur général.

2) Receveur particulier des finances.

3) Caisse nationale des retraites.

Odpowiedzialność wypłacającego polega na zachowaniu wyżej wymienionych formalności i na otrzymaniu przepisanego pokwitowania z odbioru wypłaconej kwoty. Pokwitowania z odbioru sum, wypłacanych przez skarbników powiatowych, są uwzględniane przy przelewaniu pobieranych przez nich dochodów państwowych do kasy. Skarbnik powiatowy przekazuje te pokwitowania skarbnikowi departamentalnemu, który kwituje go ze swej strony.

- **Wydatki państwowe, dokonywane przez skarbników**, muszą być udokumentowane w myśl przepisów, przytoczonych wyżej (cz. I, rozdz. VII, str. 64). Skarbnik powinien dbać o to, zwłaszcza w tych wypadkach, w których instrukcje i rozporządzenia pozostawiają na jego odpowiedzialności decydowanie o tem, czy przedłożone mu dokumenty są wystarczające dla stwierdzenia pretensji do Skarbu Państwa.

Jeżeli zakład lub instytucja państwowa posiada **rachunek bieżący** w Skarbie Państwa, w Kasie Wkładów i Depozytów lub w kasie skarbnika departamentu, wpłaty i wypłaty powinny być notowane bezzwłocznie w książeczce wkładowej pod odpowiedzialnością urzędnika, prowadzącego ten dział. Saldo każdorazowe notuje się słownie i podpisuje przez tegoż urzędnika. (art. 330⁴).

Wierzyciele Skarbu Państwa lub departamentów, posiadający rachunki wkładowe imienne w Centralnej Kasie Państwowej, w Banku Francuskim lub w banku, posiadającym rachunek w Banku Francuskim, mogą przy zachowaniu warunków, wskazanych w dekrete z dnia 20 czerwca 1916 r., otrzymywać należność drogą zapisania na dobro ich rachunku; w myśl zaś dekretu z dn. 6 grudnia 1918 r. powyższe stosuje się również do wierzycieli Państwa, departamentów, gmin i zakładów państwowych, którzy posiadają pocztowy rachunek czekowy.

Dokonanie wypłaty w sposób wyżej podany następuje na skutek warunku, przewidzianego w umowie, albo na żądanie, zaznaczone na rachunku, fakturze lub w liście do władzy asygnującej.

Należności, nieprzewyższające 500 franków, mogą być na żądanie i na koszt strony przesyłane przekazem pocztowym. (art. 330⁵).

Nieważne są polecenia lub instrukcje, nakazujące skarbnikom **dokonywanie wypłat zaliczkowych** na rachunek przysyłanych asygnacji lub zleceń wypłaty z kredytów ogólnopństwowych. Wyjątek stanowią wypadki, przewidziane w ustawach lub dekretach, ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym. Jeżeliby jednak dokonane w ten sposób wypłaty przewyższyły otwarte na dany cel kredyty, lub wogóle nie były przewidziane w budżecie, skarbnicy ponoszą za nie całkowitą odpowiedzialność. Izba Kontroli po uprzednim zażądaniu od skarbnika wszystkich odnośnych danych i dokumentów i zbadaniu takowych, może nie uznać wypłaty, jeżeli poweźmie podejrzenie, że wypłata przewyższyła otwarty kredyt, względnie, że kredyt wcale nie był otwarty. (art. 330⁶).

Rachunkowość skarbników departamentalnych i powiatowych jest prowadzona według systemu rachunkowości podwójnej; powinni prowadzić następujące księgi:

1) memorjały czynności dochodowych i rozchodowych, w których zapisuje się szczegółowo każda czynność w chwili dokonania;

2) dziennik ogólny;

3) księgę główną;

4) księgi pomocnicze, w których zapisuje się codziennie szczegółowo dochody podług rodzaju, rozchody zaś podług rozdziałów i artykułów budżetu danego okresu;

5) dziennik wypłat, w którym notuje się podług rozdziałów i artykułów budżetu kwoty, zlecone do wypłaty przez ministerstwa, asygnacje, wydawane przez władze, dysponujące kredytami, i dokonane wypłaty.

Dziennik ogólny specjalnych poborców powinien być prowadzony w ten sposób, aby jednocześnie mógł służyć jako memorjał i jako księga kasowa. (art. 331).

Skarbnicy departamentalni są obowiązani w n o s i ć całkowite kwoty wpływów n a r a c h u n e k b i e ż ą c y Skarbu Państwa i są odpowiedzialni za odsetki od tego rachunku, obliczane co pewien okres czasu stosownie do wydawanych rozporządzeń. Rachunek ten obciążać mogą kwotami wypłat, dokonywanych na ciężar Skarbu Państwa, udowodnionych przepisaniem pokwitowaniami i poświadczeniami odbioru.

Skarbnicy powiatowi zatrzymują kwoty, wpływające do ich kas, do dyspozycji skarbnika departamentalnego, bądź dokonując wypłat na miejscu, bądź trzymając sumy w rezerwie lub używając na potrzeby służbowe. (art. 332).

Skarbnicy powiatowi pełnią swe czynności pod kierunkiem i dozorem skarbnika departamentalnego, przed którym są bezpośrednio odpowiedzialni. Skuteczne i zupełne zwolnienie ich od odpowiedzialności za pobrane wpływy następuje z chwilą otrzymania od skarbnika departamentalnego odpowiedniego pokwitowania. Skarbnik departamentalny jest odpowiedzialny za czynności skarbników powiatowych przed władzą zwierzchnią i przed Izbą Kontroli.

20-go każdego miesiąca skarbnicy powiatowi przedkładają skarbnikowi departamentalnemu b i l a n s na podstawie danych księgi głównej w dwóch egzemplarzach oraz inne dokumenty, wyszczególnione w instrukcjach. Skarbnik przesyła drugi egzemplarz bilansu do Dyrekcji Rachub Państwowej.

Skarbnicy departamentalni przedkładają ministerstwu Skarbu następujące s p r a w o z d a n i a ze swych czynności służbowych:

1) co dziesięć dni — odpis dziennika głównego;

2) przed dziesiątym każdego miesiąca — bilans na podstawie danych księgi głównej i sumaryczny rachunek dochodów i wydatków za miesiąc ubiegły oraz inne dokumenty, wyszczególnione w instrukcjach;

3) przed dwudziestym każdego miesiąca dokumenty przychodowe oraz pokwitowania i dowody rachunkowe na dokonane w ubiegłym miesiącu wypłaty wraz ze szczegółowym wykazem takowych;

4) sprawozdania roczne w myśl przepisów ogólnych.¹⁾ (art. 334—335).

---

¹⁾ p wyżej str. 49.

Skarbnicy departamentalni odpowiadają za czynności skarbników powiatowych swego departamentu, wobec czego mają obowiązek kontrolowania tych czynności, sprawdzania dochodów i wydatków oraz rachunkowości. Dysponują oni na własną odpowiedzialność funduszami, wpływającymi do rąk skarbników powiatowych, co do ich użycia na wydatki lokalne, albo na inne potrzeby, przelania do Skarbu Państwa lub zatrzymania w rezerwie (art. 336).

Wrazie deficytu w kasie skarbnika powiatowego, skarbnik departamentalny jest obowiązany do bezzwłocznego pokrycia pretensji Skarbu. (art. 337).

Za czynności poborców podatkowych odpowiadają zarówno skarbnicy departamentalni, jak i powiatowi, i są obowiązani do bezzwłocznego wyrównania ewentualnego deficytu lub zaległości.

Przed wykonaniem wypłaty na podstawie zlecenia lub asygnacji, wystawionej na kasę skarbnika, względnie przed przekazaniem takowych do wypłaty (art. 338) przez kasy podwładne, skarbnik departamentalny powinien pod osobistą odpowiedzialnością sprawdzić, czy wszystkie wymagane formalności zostały zachowane, a niezbędne dokumenty załączone lub okazane.

Urzednicy — płatnicy (kasjerzy) winni zachowywać następujące formalności co do pokwitowań:

pokwitowanie powinno być dołączone do zlecenia wypłaty lub do asygnacji;

w pokwitowaniu nie może być żadnych warunków lub zastrzeżeń;

jeżeli pokwitowanie oryginalne ma być przedłożone osobno, to do zlecenia wypłaty lub do asygnacji dołącza się drugi egzemplarz pokwitowania, gdyż dowód wykonania zobowiązania ze strony Państwa zasadniczo nie może być oddzielony od zlecenia, przyznającego stronie prawo do otrzymania należności;

pokwitowanie winno być datowane i podpisane przez stronę, otrzymującą pieniądze, wobec wypłacającego urzędnika i w chwili wypłacenia;

jeżeli pieniądze otrzymuje osoba niepiśmienna, a wypłacana kwota nie przekracza 150 fr., — wypłacający czyni odnośną wzmiankę na zleceniu wypłaty lub na asygnacji i wzmiankę tą sam podpisuje oraz zarządza jej podpisanie przez dwóch świadków, obecnych przy wypłacie;

jeżeli wpłacana kwota jest wyższą, wymagane jest bezwzględnie autentyczne pokwitowanie, t. j. za osobę niepiśmienną podpisuje jej zastępca z prawa.

W drodze wyjątku przy wypłacaniu należności za tytoń, zakupywany od plantatorów we Francji i w Algierze, pokwitowania osób, nieumiejących lub niemogących pisać, mogą być podpisane przez wypłacającego urzędnika i dwóch świadków, a przy zakupach zbiorowych — zamiast

oddzielnych pokwitowań mogą być sporządzane listy wypłat, należycie poświadczone.

Wrazie wywłaszczenia na cele użyteczności publicznej, pokwitowanie z odbioru należności może być zredagowane w formie aktu urzędowego.

Wrazie śmierci urzędnika, wojskowego, robotnika lub jakiegokolwiek funkcjonariusza, otrzymującego wynagrodzenie z funduszków Państwa, departamentów, gmin, zakładów państwowych i kolonji, należne mu do dnia śmierci pobory, wszelkiego rodzaju wynagrodzenia dodatkowe, premje, wkładki oszczędnościowe i t. p. mogą być wypłacone pozostałemu przy życiu małżonkowi, o ile nie będzie założony sprzeciw ze strony prawnych spadkobierców lub wierzycieli. Stosuje się to również do zaległych emerytur, oraz do wypłat z funduszków Kasy Wkładów i Depozytów i z Państwowej Kasy Ubezpieczeń na starość.

Małżonek, pozostały przy życiu, otrzymuje wymienione fundusze do nieograniczonego rozporządzenia, odpowiada jednak za nie tak, jak za inne części masy spadkowej, przed prawnymi spadkobiercami i przed wierzycielami.

Postanowienia powyższe nie stosują się do małżonków, żyjących w separacji. (art. 338²).

Jeżeli Izba Kontroli nie aprobuje wypłaty, jako dokonanej nie na podstawie należytych dokumentów, lub nienależycie pokwitowanej, właściwa władza zarządza odpowiednie środki prawne przeciwko stronie, która otrzymała pieniądze, i przeciwko urzędnikom, którzy wypłatę zlecił i uskutecznił (art. 338³).

§ 3. Główny Skarbnik Państwa¹).

Kasy Państwowe w Paryżu pozostają pod zarządem i odpowiedzialnością Głównego Skarbnika Państwa²). Pobór jednak podatków bezpośrednich i grzywien w departamencie Sekwany należy do Głównego Skarbnika Sekwany, odpowiedzialnego bezpośrednio przed Izbą Kontroli (art. 334).

We wszystkich kasach skarbowych — głównych i pomocniczych — zależących od Skarbnika Głównego, znajdują się urzędnicy, delegowani przez Głównego Rachmistrza Skarbu Państwa. Urzędnicy ci sprawdzają wpływy i wydatki i prowadzą odrębną rachunkowość, uzgadnianą codziennie z rachunkowością kas. Główny Rachmistrz sprawdza codziennie pozostałość gotówkową. Pod gotówką rozumie się tylko monety i bilety Banku Francuskiego; żaden papier wartościowy nie może być zaliczony, jako gotówka, bez specjalnego sprawdzenia przez Rachmistrza (art. 340 i 341).

Sprawdzoną pozostałość zamyka się w kasie ogólnej na dwa klucze, będące w posiadaniu Kasjera i Głównego Rachmistrza. Co rano oddaje się gotówkę do rozporządzenia Głównego Skarbnika, który w miarę potrzeby rozdziela ją między kasy podległe.

¹) Caissier — payeur central du Trésor public.

²) Centralna Kasa Państwowa.

Centralna Kasa Państwowa prowadzi rachunkowość podwójną; w szczególności księgi następujące:

1) księgi memorjałowe kas przychodowych i rozchodowych do bezwzględnego zapisywania dokonanych czynności;

2) dziennik główny — zestawienie czynności dziennych;

3) księgę główną, podzieloną na odrębne rachunki;

4) księgi pomocnicze dla poszczególnych dochodów i wydatków;

5) rejestr kasy i portfelu oraz notatnik terminowy;

6) księgi pomocnicze dla poszczególnych wypłat w/g każdego ministerstwa i okresu budżetowego;

7) księgę zleceń, wykazującą podług rozdziałów i artykułów budżetu kwoty, zlecone do wypłaty przez ministerstwa, i asygnowane przez władze I i II instancji, oraz istotnie dokonane wypłaty (art. 432).

Pokwitowanie, podpisane przez Głównego Kasjera, zwalnia od zobowiązania względem Skarbu Państwa i posiada moc dowodu prawnego przeciwko temuż Skarbowi tylko wtedy, gdy jest wydane z księgi talonowej i zawizowane przez kontrolę. Dotyczy to również wszelkiego rodzaju bonów, przekazów, asygnacji i kwitów depozytowych na gotówkę i papiery wartościowe. Po każdej wypłacie kasjerzy przesyłają do rachuby i kontroli odcinek wewnętrzny z książki talonowej (art. 343 — 344).

Wypłaty z rachunku sum obrotowych i wydawanie papierów wartościowych muszą być uprzednio przyzwolone przez Dyrektora Departamentu Obrotu Pieniężnego. Przyzwolenia te są bądź specjalne, bądź ogólne. Codziennie po ukończeniu czynności ustala się kwoty, wypłacone na podstawie przyzwoleń, i przedkłada w następstwie do Izby Kontroli, jako dowody rachunkowe do rocznego sprawozdania.

Przy wypłatach, dokonywanych przez Centralną Kasę na rachunek sum budżetowych, obowiązują formalności, przepisane dla skarbników departamentalnych. (art. 345).

Główny Skarbnik Państwa przesyła co wieczór do Departamentu Obrotu Pieniężnego i do D.y.r.e.k.c.j.i R.a.c,h,u,b,v Państwowej wykazy, noty i dokumenty, stwierdzające stan dzienny. Przy końcu każdego dnia są doręczane ministrowi Skarbu dwa wykazy stanu kasy i portfelu, sporządzone równoległe i odrębnie przez Głównego Skarbnika i Głównego Rachmistrza. Co miesiąc Skarbnik Główny przedkłada Dyrekcji Rachuby Państwowej szczegółowy wykaz dokonanych wypłat, sporządzony według okresów budżetowych, ministerstw i rozdziałów budżetu. i sumaryczny wykaz potrąceń oraz zestawienie obydwóch wykazów. Prócz tego przesyła szczegółowe wykazy wypłat, dokonanych na rachunek okresów budżetowych zamkniętych i przedawnionych.

Natomiast Skarbnik Główny nie ma obowiązku przedkładania co miesiąc dowodów rachunkowych, gdyż wypłaty są sprawdzane i datowane w chwili skutecznienia przez Głównego Rachmistrza lub jego zastępców (art. 346 — 347).

Rachunki Skarbnika Głównego są sporządzane z zachowaniem przepisów ogólnych (art. 348).

Obroty i manipulacje z gotówką i papierami wartościowymi, które nie wpływają na saldo kasy, nie są uważane ani za dochody, ani za wydatki, np. rachunek bieżący w Banku Francuskim, zamiana papierów, wartościowych, wypłacanie lub inkasowanie weksli i przekazów, płatnych w Paryżu i t. p. (art. 349).

Wydatki państwowe są wykazywane powtórnie w ogólnem rocznem zamknięciu podług ministerstw i podług okresów budżetowych; do sprawozdania tego dołącza się wykaz szczegółowy, poświadczony przez Dyrektora Rachuby Państwowej na dowód, że jest zgodny z danymi rachuby, będącemi zestawieniem sprawozdań miesięcznych (art. 350).

Skarbnik Główny jest odpowiedzialny za czynności swych podwładnych i posiada prawo regresu do nich. W wypadkach, spowodowanych przez siłę wyższą, lub przez okoliczności, których nie mógł przewidzieć, lub którym nie był w stanie zapobiec, może wystąpić do ministra Skarbu z żądaniem zwolnienia od odpowiedzialności. Od decyzji ministra Skarbu służy odwołanie do Rady Stanu. (art. 351).

Specjalne kasy wypłat w Paryżu, kasy, znajdujące się w kolonjach, i płatnicy wojskowi posiadają te same atrybucje i są obowiązani zachowywać te same przepisy, co i skarbnicy departamentalni. (art. 352).

§ 4. **Obroty bezgotówkowe w rachunkowości państwowej.**

Minister Skarbu uzupełnia sprawozdania, przedkładane Izbie Kontroli przez urzędników rachuby co do wpływów i użycia funduszków państwowych, ogólnem sprawozdaniem o obrocie bezgotówkowym — t. j. o przenoszeniu sum z jednego rachunku na drugi, o zmianach w zarachowaniu, wyrównaniach i t. p. operacjach, które nie pociągają za sobą faktycznego dochodu lub wydatku.

Sprawozdanie to jest sporządzane przez specjalnego urzędnika, który przedkłada go Izbie Kontroli pod osobistą odpowiedzialnością. Forma sprawozdania i porządek pozycji i rozdziałów są te same, co w innych sprawozdaniach rachunkowych, dotyczących funduszków państwowych. Każda pozycja dochodowa i rozchodowa winna być stwierdzona dołączonymi dokumentami. Termin przedłożenia pierwszej części sprawozdania upływa w dniu 1 maja; drugiej części — 1-go lipca¹⁾ (art. 366 — 367).

§ 5. **Specjalne postanowienia o kwotach zaległych.**

Kwoty, które są obowiązani wyrównać urzędnicy rachuby, na podstawie własnego przyznania przy składaniu sprawozdań, lub na podstawie decyzji kontroli administracyjnej albo sądowej (Izby Kontroli), są oprocentowane na korzyść Państwa w stosunku 5 od sta rocznie od dnia, w którym powinny były wpłynąć do Skarbu.

W szczególności, jeżeli należność powstała wskutek sprzeniewierzenia gotówki lub papierów wartościowych, niezapisania wpływu lub

---

¹⁾ p. wyżej str. 106.

jakiegokolwiek deficytu kasowego, odsetki liczą się od dnia przewinienia. Jeżeli należność powstała wskutek omyłki z wykluczeniem złej woli, odsetki liczą się od dnia wręczenia urzędowego aktu, ustalającego wysokość brakującej kwoty.

Gdy należność obciąża urzędnika z powodu omyłki w dowodach rachunkowych lub braku tych dowodów, odsetki liczą się od dnia wezwania do sprostowania omyłki lub do przedłożenia brakujących dowodów.

W wypadkach, spowodowanych przez siłę wyższą, odsetki liczą się od daty decyzji władzy, ustalającej winę urzędnika i obowiązującej go do pokrycia straty (art. 368).

O należnościach, ostatecznie ustalonych, ministerstwa zawiadamiają ministra Skarbu w ciągu 15 dni po dokonaniu obliczenia. Obliczenie nie może być zmienione, jeżeli należność powstała na podstawie rachunków, przyjętych przez dłużnika, lub jeżeli orzeczenie administracyjne, ustalające kwotę należności, nabyło mocy prawnej (art. 369).

Całkowite lub częściowe darowanie należnej sumy w drodze łaski może być uskutecznione tylko przez dekret, ogłoszony w Dzienniku Urzędowym. Dekret wydaje się na wniosek właściwego ministra, po party opiniją ministra Skarbu i Rady Stanu. Wykaz należności, w drodze łaski darowanych w okresie budżetowym, załącza się do ustawy o zatwierdzeniu zamknięcia rachunkowego (art. 370).

ROZDZIAŁ III.

Prokuratorja Skarbu ¹⁾.

O każdej ustalonej i obliczonej ostatecznie wierzytelności państwowej, powstałej, czy to jako należność od kontrybuenta, czy też jako należność ze strony odpowiedzialnych urzędników, zawiadamia się bezwzględnie Prokuratorję Skarbu. We wszystkich ministerstwach, a w razie potrzeby w poszczególnych departamentach, wydziałach i zakładach państwowych, posiadających odrębne budżety, są prowadzone imienne wykazy wierzytelności, o których Prokuratorja została zawiadomiona. Wykazy są zamykane, zatwierdzane, uzupełniane i podpisywane przez właściwego szefa corocznie w dniu 31 grudnia.

Wykazy tego rodzaju są prowadzone specjalnie:

1) przez Dyрекcyję Rachuby Państwowej — co do orzeczeń Izby Kontroli i decyzji administracyjnych, ustalających należności od odpowiedzialnych urzędników;

2) przez Departament Obrotu Pieniężnego — co do zagrożonych prawnie zobowiązań na rzecz Skarbu Państwa;

3) przez Dyрекcyję Rachuby Państwowej — co do pozostałych do uregulowania dochodów budżetowych, nienależących do grupy podatków i opłat skarbowych; w tym celu Dyrekcja otrzymuje wykazy pozostałości do wyegzekwowania ze wszystkich urzędów, rejestruje takowe i przesyła Prokuratorji. Zaświadczony odpis wszystkich wyżej wymie-

---

¹⁾ Agence judiciaire du Trésor.

nionych wykazów przesyła się do ministerstwa Skarbu, do wydziału spraw spornych w początku roku. Jeżeli odnośnych wypadków nie za-
szło, sporządzane jest zawiadomienie negatywne.

Wierzytelności Skarbu, powierzone Prokuratorji, są segregowane w rocznych spisach odpowiednio do rodzaju i charakteru¹⁾. Nomenklaturę spisów w zależności od charakteru odnośnych dokumentów ustala minister Skarbu. Prócz tego Prokuratorja sporządza osobne listy spraw, które doszły do jej wiadomości drogą inną, aniżeli wskazana w ustępie pierwszym, mianowicie drogą doniesień, zawiadomień, dobrowolnych wpłat, przy badaniu spraw innych i t. p. Spisy powinny wskazywać stan ogólny wierzytelności na dzień 1 stycznia i na dzień 31 grudnia z podziałem na kapitał, odsetki i koszty sądowe lub egzekucyjne. Zmniejszenie lub powiększenie kwot w każdej z wymienionych wyżej trzech kategorii, należy wykazywać w osobnych rubrykach. W spisach należy wykazywać osobno te wierzytelności, które już są zaliczone do aktywów administracji skarbowej, osobno zaś niezaliczone. Spisy są corocznie zestawiane w tablicy pogładowej, ułożonej do jeneralnego sprawozdania administracji skarbowej.

Koszta sądowe, poniesione przez Prokuratorję i mające być ściągnięte z dłużników, są przewidziane w specjalnym artykule budżetu, zatytułowanym: „Koszta sądowe egzekwowania wierzytelności Skarbu“.

Wpływy z tytułu uregulowania wierzytelności, egzekwowanych przez Prokuratorję, a niezaliczonych do aktywów administracji skarbowej, są zapisywane ze zwykłemi podziałami na rachunek różnych dochodów budżetowych pod ogólną nazwą: „Wpływy, egzekwowane przez Prokuratorję Skarbową“.

O sprawdzaniu spisów przez komisję p. wyżej str. 82 (art. 371).

ROZDZIAŁ IV.

Centralna Rachuba Państwowa.

Dyrekcja Rachuby Państwowej wydaje przepisy i postanowienia dla wszystkich poszczególnych rachub oraz jednolite wzory ksiąg, wykazów, sprawozdań i t. p. (art. 372).

Sprawozdania rachunkowe władz i urzędów niższych instancji, o których była wyżej mowa, są w Rachubie Państwowej sprawdzane na podstawie odnośnych dokumentów i dowodów rachunkowych i zapisywane do wykazów rocznych podług rodzaju urzędów z zachowaniem zasadniczego podziału na dwie części, będące podstawą, rachuby centralnej²⁾.

Księgi rachuby są prowadzone w/g systemu rachunkowości podwójnej i składają się z dziennika ogólnego, księgi głównej i ksiąg pomocniczych.

Po upływie roku kalendarzowego Dyrekcja Rachuby sprawdza także sprawozdania przedmiotowe urzędników rachuby i przesyła je

¹⁾ Etats de section.

²⁾ p. wyżej str. 106.

do Izby Kontroli wraz z ogólnymi uwagami, ułożonemi podług departamentów, okręgów, stanowisk urzędników i rodzaju spraw.

Na podstawie ksiąg Rachuby Państwowej są sporządzane jeneralne sprawozdania roczne i budżetowe, sprawozdania o wykonaniu ustaw skarbowych i o sytuacji finansowej ogólnej, które — w myśl odnośnych ustaw — podlegają opublikowaniu. Ogólne zestawienia porównawcze są przesyłane do Izby Kontroli, która zaświadcza ich prawidłowość i zgodność ze sprawozdaniami poszczególnych urzędów. (art. 373).

Sporządzanie preliminarza budżetowego oraz projektu ustawy skarbowej i ustaw o przyznaniu kredytów dodatkowych i nadzwyczajnych należy do Dyrekcji Budżetu i Kontroli Skarbowej. (art. 374).

CZĘŚĆ CZWARTA
RACHUNKOWOŚĆ ORZEKAJĄCA¹⁾
PAŃSTWOWEJ IZBY KONTROLI²⁾

ROZDZIAŁ I.

IZBA KONTROLI.

§ 1. Organizacja i kompetencja.

Izba Kontroli jest powołaną do orzekania o prawidłowości zdawanych jej corocznie rachunków z dochodów i wydatków publicznych.

Bezpośrednio składają rachunki Izbie Kontroli następujące działy służbowe:

A) Należące do administracji skarbowej:

- 1) Główny Skarbnik Państwa (Centralna Kasa Państwowa),
- 2) Skarbnicy departamentalni i Główny Skarbnik Departamentu Skwany,
- 3) Poborcy opłat stemplowych (należytości) i dochodów z dóbr Państwa,
- 4) Główni poborcy celni,
- 5) Główni poborcy podatków pośrednich,
- 6) Główni poborcy urzędów pocztowych,
- 7) Główni skarbnicy (kasy) w kolonjach i krajach, będących pod protektoratem,
- 8) urzędnicy, prowadzący dział akredytyw w ministerstwach Marynarki i Spraw Zagranicznych,
- 9) Wydział obrotu bezgotówkowego;

B) Inne działy:

- 1) kasjerzy zakładów państwowych, posiadających budżety osobne,
- 2) kasjer wydawnictwa dzienników urzędowych,

---

¹⁾ Comptabilité judiciaire. Ostateczne sprawdzanie rachunkowości odbywa się we Francji w trybie procesu sądowego

²⁾ Cour des Comptes — ściśle Sądu Obrachunkowego

3) skarbnicy departamentalni — co do finansów lokalnych (samorządowych),

4) urzędnicy kasowi uniwersytetów względnie fakultetów, intendentów szkół normalnych, średnich i początkowych, liceów i innych państwowych zakładów naukowych,

5) poborcy gmin, przytułków, zakładów dobroczynnych, stowarzyszeń i t. p., o ile pobierane w tych zakładach opłaty w sumie ogólnej osiągną wysokość ustawową;

6) wszystkie instytucje i osoby, obowiązane do tego w myśl odnoszących ustaw.

Prócz tego Izba Kontroli orzeka o prawidłowości sprawozdań urzędników, prowadzących rachunkowość długu państwowego¹⁾ i rozrachunki z kompanjami kolejowymi,²⁾ oraz sprawozdań, dotyczących rachunkowości materiałów.

Dla tych urzędników, których rachunkowość jest sprawdzaną przez rady prefektalne³⁾ lub rady kolonjalne, Izba Kontroli jest drugą instancją. (art. 375).

Wszystkie urzędy, obowiązane do składania rachunków Izbie Kontroli, winny nadsyłać takowe do kancelarji Izby w terminach oznaczonych. Wrazie niedotrzymania terminu Izba może nałożyć na winnych karę pieniężną. (art. 376).

Członkowie Izby Kontroli są mianowani dekretemi na wniosek ministra Skarbu; są oni nieusuwalni. (art. 377).

W szeregu urzędów państwowych Izba Kontroli zajmuje miejsce następujące bezpośrednio po Trybunale Kasacyjnym i posiada te same co on prerogatywy. (art. 378).

Skład Izby Kontroli jest następujący:

Pierwszy (starszy) prezes,
trzech prezesów,
ośmnastu członków (radców głównych),
radcowie — referenci pierwszej i drugiej klasy w ilości nieoznaczonej,
prokurator jeneralny,
naczelnik kancelarji.

Radca — referent pierwszej klasy jest desygnowany dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej do pełnienia funkcji adwokata jeneralnego wobec Izby z zachowaniem rangi i prerogatyw służbowych. Adwokat jeneralny zastępuje prokuratora jeneralnego, jeżeli ten ostatni jest nieobecny, lub nie może wziąć udziału w posiedzeniu.

Izba Kontroli dzieli się na trzy wydziały, z których każdy składa się z prezesa i sześciu członków (radców głównych). Pierwszy (starszy) prezes może prezydować w każdym wydziale według swego uznania. Członkowie są przydzielani do każdego wydziału przez pierw-

¹⁾ p wyżej str 83 (art 200)

²⁾ p wyżej str 69 (art 106³⁾)

³⁾ Odpowiada naszemu Urzędowi Wojewódzkiemu

szego (starszego) prezesa. Corocznie z każdego wydziału dwóch członków jest przenoszonych do innych wydziałów lub do innego wydziału (art. 380 — 381).

W każdym wydziale d e c y z j e zapadają większością głosów; wrazie równej ilości głosów przeważa głos prezesa. Sprawy mogą być rozpatrywane przy udziale niemniej jak pięciu członków. Radcowie—referenci nie są przydzieleni specjalnie do któregośkolwiek wydziału; do obowiązków ich należy referowanie spraw bez głosu decydującego. (art. 382 — 385).

Połączone trzy wydziały stanowią R a d ę I z b y K o n t r o l i.

Do Izby Kontroli przydziela się 27 a u d y t o r ó w, podzielonych na dwie klasy.

Pierwszy (starszy) prezes przydziela audytorów do pomocy radcom-referentom według swego uznania.

Audytorowie z chwilą przydzielenia są upoważnieni do bezpośredniego składania Izbie sprawozdań i referatów, dotyczących spraw, oddanych im do zreferowania przez pierwszego (starszego) prezesa, i do podpisywania orzeczeń, wydanych w tych sprawach. Korzystają z tych samych prerogatyw i są podporządkowani tym samym przepisom służbowym, co i inni członkowie Izby (art. 386 — 388).

§ 2. Kompetencja prokuratora Izby.

Prokurator jeneralny może wytaczać przed Izba sprawy tylko w formie aktu oskarżenia. Prokurator jeneralny utrzymuje ewidencję wszystkich urzędów, względnie urzędników, którzy są obowiązani do przedkładania sprawozdań rachunkowych Izbie Kontroli; pilnuje, aby sprawozdania były przedkładane w oznaczonych terminach, a względem opóźniających się stosuje kary.

Daje baczenie na to, aby posiedzenia wydziałów odbywały się regularnie, i aby radcy-referenci i audytorowie ściśle pełnili obowiązki służbowe, w razie potrzeby, zawiadamia Starszego prezesa o zauważonych usterkach.

Prokurator jeneralny przesyła ministrowi Skarbu odpisy orzeczeń Izby i występuje przed Izba przy dochodzeniu i rozpatrywaniu spraw, powstałych z powodu omyłek, przeoczeń i nienależnych lub podwójnych wypłat na szkodę Skarbu Państwa, departamentów, gmin, przytułków i zakładów państwowych i dobroczynnych.

W sprawach całkowitego lub częściowego zwolnienia hipotek od zobowiązań, zapisanych na rzecz Państwa, lub przy zmianach zabezpieczeń hipotecznych Izba Kontroli nie może decydować bez zasięgnięcia opinii prokuratora.

Przy rozpatrywaniu spraw, powstałych na skutek oskarżenia urzędnika o fałszerstwo lub sprzeniewierzenie, decyzja następuje po uprzednim wysłuchaniu wniosków i opinii prokuratora.

Prokurator może brać udział w badaniu rachunków, gdy to uzna za wskazane; może mu to również polecić Izba z urzędu.

Czasowym zastępcą prokuratora jeneralnego jest jeden z członków (radców głównych) Izby Kontroli, wyznaczony przez ministra Skarbu.

Zastępstwo dotyczy spraw bieżących; na posiedzeniach zastępuje prokuratora adwokat jeneralny (p. wyżej).

Do obowiązków prokuratora jeneralnego należy udzielanie na żądanie ministrów wyjaśnień i opinii co do sposobu wykonania rozporządzeń, zdjęć sekwestrów, co do sprzeciwów, aresztów i wpisów hipotecznych. (art. 389 — 397).

§ 3. Kancelarja.

Naczelnik kancelarji bierze udział w zebraniach ogólnych, jako trzymający pióro; prowadzi różne rejestry, w szczególności rejestr orzeczeń Izby; czuwa nad przechowywaniem oryginałów orzeczeń, nad sporządzaniem odpisów, przechowywaniem aktów i dokumentów oraz nad złożeniem do archiwum tych dokumentów w terminie i w sposób, przepisany odnośnymi rozporządzeniami i ustawami.

Sprawozdania, przedkładane przez odpowiedzialnych urzędników, są wpisywane do dziennika podawczego w dniu otrzymania, w porządku dat i liczb.

Pierwsze odpisy orzeczeń i wyroków Izby są wydawane stronom bezpłatnie, za następne pobiera się opłatę kancelaryjną w wysokości 75 centymów od półarkusza.

Odpisy wykonawcze wyroków Izby są redagowane według następującego wzoru:

„W imieniu ludu francuskiego

„Izba Kontroli wydała wyrok następujący:“

(odpis wyroku)

„Podając powyższe do wiadomości, Prezydent Rzeczypospolitej Francuskiej rozkazuje wszystkim komornikom sądowym wykonać po okazaniu niniejszego przytoczony wyrok, a wyższym i niższym władzom bezpieczeństwa używać na prawie uzasadnione żądanie pomocy siły zbrojnej.

„W dowód czego wyrok niniejszy podpisany został przez Starszego prezesa Izby i przez naczelnika kancelarji“.

Naczelnik kancelarji zaświadcza zgodność odpisów i wyciągów z oryginałami, wydaje te odpisy oraz prowadzi korespondencję z urzędnikami odpowiedzialnymi przed Izbą.

Zastępcę naczelnika kancelarji wyznacza wrazie potrzeby Starszy prezes. (art. 398 — 404).

§ 4. System kontrolowania rachunków.

Starszy prezes **rozdziela pomiędzy radców-referentów** sprawozdania rachunkowe oraz wyznacza wydział, któremu należy zreferować wyniki skontrolowania. (art. 405).

Temu samemu referentowi niewolno powierzać dwa razy zrzędu kontrolowania sprawozdań danego urzędu, względnie urzędnika.

Jednakże ten sam referent lub audytor sprawdza obie zasadnicze części sprawozdania¹⁾ urzędów i urzędników skarbowych, (t. j. część drugą sprawozdania przedmiotowego, dotyczącą czynności z pierwszego roku okresu budżetowego, i część pierwszą sprawozdania przedmiotowego następnego roku — z okresu ulgowego tegoż okresu budżetowego.) Stosuje się to również do sprawozdań poborców gminnych i poborców instytucji i zakładów dobroczynnych. (art. 406).

Referenci są obowiązani osobiście skontrolować powierzone sobie sprawozdania. (art. 407).

O wynikach kontroli sporządza się *motywowany referat*; uwagi i spostrzeżenia dzielą się na dwie części, z których pierwsza zawiera uwagi i zarzuty natury czysto rachunkowej, druga zaś zestawia dochody z odnośniami ustawami, a wydatki z przyznanami kredytami. (art. 408).

Referenci mogą żądać od kontrolowanych urzędników lub urzędów wyjaśnień szczegółowych. Korespondencję załatwiają osobiście i oddają do aprobaty prezesowi wydziału, któremu ma być referowane sprawozdanie. (art. 409).

Jeżeli skontrolowanie sprawozdania wymaga *współpracy* kilku referentów, Starszy prezes wyznacza radcę-referenta pierwszej klasy, który kieruje pracą, zestawia spostrzeżenia wszystkich referentów i referuje wydziałowi. (art. 410).

Prezes wydziału oddaje referat **jednemu z radców głównych (członków Izby)**, który sprawdza, czy referent dokonał kontroli osobiście, i czy wysunięte przez niego zarzuty są ugruntowane i słuszne. Prócz tego osobiście sprawdza na wrywki kilka pozycji sprawozdania, aby się przekonać, czy referent dokładnie skontrolował wszystkie części tegoż.

Radca główny nie może sprawdzać dwa razy zrzędu kontroli sprawozdania tego samego urzędu lub urzędnika, powinien jednak sprawdzić kontrolę dwóch zasadniczych części sprawozdania (p. wyżej). Przy referowaniu wyników kontroli są obecni wszyscy, biorący w niej udział referenci. Sprawozdanie, referat i wszystkie odnośne dokumenty i dowody rachunkowe powinny być pod ręką jako materiał informacyjny. (art. 411 — 413).

§ 5. Postępowanie przy sądzeniu sprawozdań rachunkowych.

Radca główny przedkłada wydziałowi *umotywowany wniosek* odnośnie do uwag i zarzutów referenta co do części rachunkowej sprawozdania oraz co do wszelkich innych spostrzeżeń. Wydział V wydaje orzeczenie co do pierwszej części referatu (p. wyżej); ewentualne spostrzeżenia i uwagi, dotyczące drugiej części, przesyła do Rady Izby Kontroli, powołanej do decydowania w tych kwestjach. (art. 414).

Referent wypowiada swoje zdanie, które ma tylko znaczenie dorad-

¹⁾ p. wyżej str. 106.

cze, następnie stawia wniosek radca główny (członek Izby), który sprawdza pracę referenta; dalej głosują pozostali członkowie (radcy główni) w porządku starszeństwa. Prezes notuje każdy wniosek na marginesie referatu i ogłasza orzeczenie. (art. 415).

Brulion orzeczenia sporządza referent za swym podpisem, następnie podpisuje brulion prezes wydziału i ze wszystkimi aktami sprawy przesyła naczelnikowi kancelarii, który przedkłada orzeczenie do podpisu starszemu prezesowi, poczem sporządza i podpisuje odpisy. (art. 416).

Orzeczenia Izby dzielą się na prowizoryczne i ostateczne. (art. 417).

Otrzymawszy akta sprawy, naczelnik kancelarii notuje na drugim egzemplarzu sprawozdania treść orzeczenia i składa sprawę do archiwum. (art. 418).

Izba ostatecznie zamyka i zatwierdza przedłożone sprawozdania i orzeka, czy urzędy lub urzędnicy są pod względem rachunkowym w porządku, czy też powstała różnica bądź na korzyść, bądź na niekorzyść Skarbu Państwa.

W pierwszych dwóch wypadkach Izba udziela ostatecznego absolutorjum, a jeżeli urzędnik przestaje pełnić obowiązki, orzeka zwrot kaucji, wykreślenie hipotek, ostrzeżeń hipotecznych i t. p.; w wypadku ostatnim—**skazuje na zapłacenie** należności w ustawowym terminie.

Odpisy orzeczeń Izby są przesyłane ministrowi Skarbu celem wydania odnośnych zarządzeń. (art. 419).

Po wydaniu ostatecznego orzeczenia Izba może przystąpić do ponownego rozpatrzenia sprawy bądź na skutek podania zainteresowanego urzędnika, opartego na dokumentach, odnalezionych i przedłożonych po wydaniu orzeczenia; bądź z urzędu lub na żądanie prokuratora jeneralnego — w razie skonstatowania omyłek, fałszerstw lub podwójnych zarachowań — przy kontrolowaniu innych sprawozdań. Przy podaniach o rozpatrzenie sprawy należy zachować formalności, obowiązujące przy zakładaniu apelacji, co do doręczenia odpisu stronie przeciwnej i wydania dwóch orzeczeń: o przyjęciu podania i merytorycznego (art. 420).

Izba orzeka co do podań o zmianę lub zmniejszenie zabezpieczeń hipotecznych, wnoszonych przez urzędników, będących na służbie czynnej, lub przez urzędników, którzy ze służby czynnej wystąpili, ale ich sprawozdania rachunkowe nie są jeszcze definitywnie skontrolowane i uregulowane, przyczem Izba wymaga, aby ewentualne pretensje Skarbu Państwa były zabezpieczone w inny sposób, dający dostateczną gwarancję. (art. 421).

Jeżeli przy kontrolowaniu sprawozdań Izba skonstatuje fałszerstwo lub sprzeniewierzenie, zawiadamia o tem ministra Skarbu i donosi ministrowi Sprawiedliwości, który zarządza pociągnięcie winnych do odpowiedzialności sądowej. (art. 422).

Orzeczenia Izby względem urzędników posiadają moc wykonawczą. Jeżeli urzędnik uważa orzeczenie za wydane z pogwałceniem ustaw bądź pod względem formalnym, bądź materialnym, może **złożyć apelację do**

Rady Stanu w nieprzekraczalnym terminie dwóch miesięcy od daty doręczenia odpisu orzeczenia w zwykłym trybie postępowania karnego.

We wskazanym wyżej terminie może też podać do Rady Stanu skargę kasacyjną minister Skarbu i każdy inny minister. (art. 423).

O ile nastąpiło unieważnienie orzeczenia Izby, i sprawa została odesłana do ponownego merytorycznego rozpatrzenia, decyduje sprawę **inny wydział Izby**. Jeżeli do wydziału tego przeszedł jeden lub kilku członków Izby (radców głównych) z wydziału, który rozpatrywał sprawę poprzednio¹⁾ — nie mogą oni brać udziału w rozpatrzeniu ponownem i są w razie potrzeby zastępowani przez innych radców w porządku starszeństwa. (art. 424 — 425).

Izba Kontroli nie ma prawa wkraczać w atrybucje władz, dysponujących kredytami, i nie może odmówić zatwierdzenia wypłat, dokonanych na podstawie właściwych dokumentów i z zachowaniem przepisanych formalności. (art. 426).

ROZDZIAŁ II. RADY PREFEKTALNE.²⁾

Rady prefektalne każdego departamentu kontrolują i zatwierdzają sprawozdania rachunkowe o dochodach gmin, przytułków i innych zakładów dobroczynnych, stowarzyszeń i t. p., które nie przedkładają sprawozdań Izbie Kontroli; kontrolują również rachunkowość innych instytucji w myśl obowiązujących ustaw. (art. 427).

Członkowie rad są mianowani dekretemi. (art. 427).

Do prawomocności uchwał rady niezbędna jest obecność przynajmniej trzech członków. Za członka rady uważany jest również prefekt lub jego zastępca, o ile bierze udział w posiedzeniu. Rada powinna otrzymać sprawozdania, podlegające kontroli, przed 1 wrześnią następnego roku. Względem urzędników, opóźniających się z przedłożeniem sprawozdań, rada może stosować grzywny i kary, przewidziane w ustawach i rozporządzeniach.

Sprawozdania winny być skontrolowane przed terminem złożenia sprawozdań za rok następny. (art. 429 — 430).

System kontrolowania sprawozdań, strona formalna i wogóle cała procedura są te same co w Izbie Kontroli, z tą różnicą, że drugą instancją jest, zamiast Rady Stanu, Izba Kontroli; pewne, nieznaczące różnice wywołane też są odmienną organizacją rad.

Czynności kancelaryjne prowadzi jeneralny sekretarz prefektury. (art. 431 — 434).

ROZDZIAŁ III.

Publiczna kontrola sprawozdań rachunkowych ministrów.

Do rocznego sprawozdania skarbowego dołączany jest wykaz stanu prac Izby Kontroli. (art. 435).

¹⁾ p wyżej str. 120 (art. 380 — 381).

²⁾ Conseils de Prefecture.

Izba Kontroli konstatuje i zaświadcza dokładność jeneralnych sprawozdań, ogłaszanych przez ministra Skarbu i przez ministrów, dysponujących kredytami.

W tym celu, po skontrolovaniu poszczególnych sprawozdań Izba Kontroli corocznie ogłasza dwie deklaracje ogólne—jedną, dotyczącą czynności całego ubiegłego okresu budżetowego, (exercice) drugą, dotyczącą czynności roku kalendarzowego. (art. 436).

Dla ułatwienia kontroli Izba otrzymuje od ministra Skarbu wykazy ogólne, zawierające zestawienie danych, przedkładanych bezpośrednio do Izby przez poszczególne działy służbowe.¹⁾ Zestawienie jest ułożone według systemu, przyjętego dla jeneralnego sprawozdania skarbowego, prócz tego przedkłada się Izbie wykazy porównawcze ze wskazaniem tych działów jeneralnego sprawozdania skarbowego, w których są zamieszczone pozycje rachunkowe poszczególnych działów służbowych. (art. 437).

Izba kontroli konstatuje w specjalnych deklaracjach zgodność skontrolovanych sprawozdań rachunkowych każdego urzędu, względnie urzędnika, z danemi wykazów ministerstwa Skarbu, oraz w deklaracji ogólnej (jeneralnej) — zgodność szczegółowych sprawozdań z danemi jeneralnego sprawozdania skarbowego. Deklaracje specjalne są wystawiane przez wydziały Izby, deklaracja ogólna — przez Radę. (art. 438).

Przed pierwszym lipca minister Skarbu przesyła Izbie Kontroli zestawienie porównawcze dochodów i wydatków państwowych, wykazanych w jeneralnem sprawozdaniu skarbowem za rok ubiegły, z poszczególnemi sprawozdaniami i wykazami za dany rok, przesłanemi uprzednio do Izby i już przez nią zatwierdzonemi w deklaracjach specjalnych.

Po sprawdzeniu tych wszystkich dokumentów Izba Kontroli ogłasza w deklaracji ogólnej zgodność zsumowanych danych, otrzymanych przy kontroli sprawozdań szczegółowych, z bilansem administracji skarbowej, podanym w jeneralnem sprawozdaniu.

Druga deklarację ogólną Izba Kontroli wydaje, jako zatwierdzenie sprawozdań rachunkowych ministrów oraz ostatecznych wyników ubiegłego okresu budżetowego. (art. 438 — 442).

Starszy prezes Izby wyznacza radcę-referenta do złączenia w jedną całość specjalnych deklaracji, wydawanych przez każdy wydział, i zestawienia wszystkich odnośnych dokumentów, stwierdzających zgodność danych Izby Kontroli z danemi jeneralnego sprawozdania skarbowego i sprawozdań ministrów. Sprawozdanie referenta przesyła się prokuratorowi jeneralnemu, a wyznaczony radca główny referuje to sprawozdanie Radzie Izby, wraz ze swemi uwagami i wnioskami. Na posiedzenie mogą być wezwani radcy-referenci, biorący udział w pracach przy sporządzaniu deklaracji specjalnych.

Po wysłuchaniu opinii prokuratora jeneralnego — zatwierdza się ostatecznie deklaracje ogólne, stwierdzające zgodność sprawozdań ra-

---

¹⁾ p. wyżej str. 118.

chunkowych rocznych i budżetowych, ogłaszanych przez ministrów, z danemi Izby Kontroli. Deklaracje są wygłaszane przez Starszego prezesa na uroczystym posiedzeniu w dniu zapowiedzianym. Przed pierwszym maja roku, następującego po zamknięciu okresu budżetowego, Izba Kontroli przesyła deklaracje ogólne ministrowi Skarbu dla ogłoszenia drukiem i rozdania członkom zgromadzeń ustawodawczych przed pierwszym listopada (art. 443—445).

ROZDZIAŁ IV.

MEMORJAŁ ROCZNY IZBY KONTROLI.

Wynik ogólny prac Izby Kontroli oraz jej poglądy na niezbędnosć reform i ulepszeń w różnych działach rachunkowości są podawane corocznie do wiadomości Prezydenta Rzeczypospolitej.

Corocznie Starszy prezes Izby zwołuje specjalny komitet, złożony z prezesów wydziałów, prokuratora jeneralnego, trzech członków (radców głównych), delegowanych przez wydziały, oraz z 3—6 radców-referentów według własnego wyboru z głosem doradczym. Komitet rozważa i bada projekt memorjału publicznego, ułożonego na podstawie uwag i spostrzeżeń, poczynionych przy porównywaniu osiągniętych dochodów z ich prawnymi podstawami, a wydatków z uchwalonymi kredytami, i zawierającego ewentualne wnioski co do proponowanych zmian i ulepszeń w systemie rachunkowości. Ostateczna redakcja memorjału następuje w Radzie Izby po rozpatrzeniu i przedyskutowaniu projektu początkowego w obecności prokuratora jeneralnego, poczem sprawozdanie przed 1 maja roku, następującego po roku zamknięcia okresu budżetowego, przedkłada się Prezydentowi Rzeczypospolitej oraz po wydrukowaniu rozdaje się członkom zgromadzeń ustawodawczych równocześnie ze szczegółowemi wyjaśnieniami właściwych ministerstw. (art. 446 — 447).

Przy ministerstwie Skarbu funkcjonuje stała komisja,¹⁾ która bada wnioski i uwagi, przesyłane przez Starszego prezesa Izby Kontroli poszczególnym ministrom, oraz wnioski i spostrzeżenia, zamieszczone w przedkładanym corocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej memorjale publicznym.

Przewodniczącym komisji jest dyrektor departamentu Budżetu i Kontroli finansowej, vice-dyrektor tegoż departamentu pełni obowiązki sekretarza; członkami komisji są trzej inspektorowie finansowi i trzej naczelnicy wydziałów głównych departamentów centralnej administracji skarbowej.

Wnioski i spostrzeżenia Izby Kontroli są przesyłane ministrowi Skarbu i właściwym ministrom ze stemplem komisji. Odpowiedź winna nastąpić najpóźniej w ciągu czterech miesięcy od daty Izby Kontroli; w sprawach administracji kolonialnej termin ten jest przedłużony do ośmiu miesięcy.

---

¹⁾ na zasadzie dekretu z 13 maja 1911 r.

Odpowiedzi przesyła do Izby Kontroli minister Skarbu, który otrzymuje takowe po uprzednim zbadaniu przez komisję i z jej stemplem przynajmniej na miesiąc przed upływem powyżej wskazanego terminu. Do odpowiedzi innych ministrów minister Skarbu może ewentualnie dołączyć własne uwagi i spostrzeżenia.

Minister Skarbu mianuje członków komisji i wydaje rozporządzenia co do trybu funkcjonowania. Co pół roku przedkłada się ministrowi Skarbu sprawozdanie o stanie prac komisji i o warunkach działalności.

Odpowiedzi i wyjaśnienia poszczególnych ministrów na uwagi i wnioski, zawarte w rocznym sprawozdaniu Izby Kontroli, powinny być przesłane ministrowi Skarbu nie później jak 8-go października.

Komisja bada te odpowiedzi i przedkłada ministrowi Skarbu w specjalnym sprawozdaniu.

Przed otwarciem zwykłej sesji zgromadzeń ustawodawczych właściwi ministrowie przesyłają ministrowi Skarbu w dwóch egzemplarzach dokładne wyszczególnienie wydanych rozporządzeń oraz reform, uskutecznionych lub zaprojektowanych w związku z uwagami i wnioskami Izby Kontroli, zawartymi w ostatnim memoriale publicznym, (art. 447²).

WYKAZ TREŚCI.

CZEŚĆ PIERWSZA. Postanowienia ogólne.

Str.

Skarb publiczny. Rachunki z czynności urzędnika i wykonania budżetu. Budżet. Okresy ulgowe. Wydatki osobowe i rzeczowe. Zaliczki na wydatki. Asygnacje. Władze administracyjne i urzędnicy rachuby. Rachunkowość brutto. Rachunki i księgi urzędników kasowych. Odpowiedzialność za prowadzenie rachunków. Sprawozdania (art. 1 — 29)	47—50
---	-------

CZEŚĆ DRUGA. Rachunkowość konstytucyjna.

Rozdział I. Budżet Państwa: ustawa skarbową; preliminarz budżetowy: budżet zwyczajny i specjalny budżet wydatków zwrotnych; kredyty (art. 30 — 32)	51
Rozdział II. Budżet dochodów: Pobieranie podatków i egzekucja należności. Odpowiedzialność poborców (art. 33 — 38)	52
Rozdział III. Budżet wydatków:	
§ 1. Postanowienia ogólne: ograniczenia, dotyczące powiększenia liczby urzędników; warunki prowadzenia robót publicznych; przekroczenia kredytów; sprzedaż majątku państwowego lub jego przekazanie; zwroty sum wypłaconych; omyłkowe wpłaty; udzielanie zaliczek pomiędzy ministerstwami; dysponowanie funduszami niepaństwowymi.	00
§ 2. Kredyty: przenoszenia kredytów; kredyty dodatkowe i nadzwyczajne (art. 39 — 58)	52
Rozdział IV. Podział kredytów i dysponowanie nimi: kredyty miesięczne (art. 60— 61) :	57
Rozdział V. Wydatki osobowe (art. 62 — 67)	58
Rozdział VI. Wydatki rzeczowe: zawieranie umów o roboty i dostawy; przetargi, kaucje, wolne umowy; wykonywanie robót sposobem gospodarczym; oddawanie robót związkom robotniczym (art. 68 — 69) . . .	59
Rozdział VII. Asygnowanie wydatków (art. 82 — 89)	63
Rozdział VIII. Wypłaty: odmowa wypłaty, powtórne asygnowanie; wypłaty za pomocą akredytyw (w Marynarce i w konsulatach) (art. 90—106 ³).	65
Rozdział IX. Ostateczne zamknięcie rachunków budżetowych: ustawa o zamknięciu ostatecznym. Pozostałości kredytów. Pozostałości do spłacenia — imienna lista należności. Wykazy wypłat na rachunek okresów ubiegłych. Anulowanie kredytów. Należności przedawnione. Wydatki z okresów przedawnionych. Pretensje osób trzecich do sum, należnych od Skarbu Państwa: zajęcia i zapowiedzenia (art. 107 — 151) . . .	70
Rozdział X. Sprawozdania rachunkowe ministrów: Sprawozdanie generalne Administracji Skarbowej. Zestawienia wydatków poszczególnych ministerstw. Zestawienie operacji, związanych z wykonaniem konwencji kolejowych (art. 152 — 164 ³)	76

	Str.
Rozdział XI. Postanowienia, dotyczące wydatków zwrotnych (art. 160 ^a —160 ^b)	78
Rozdział XII. Specjalne rachunki, składane przez ministrów: z kredytów na wydawnictwa, popieranie nauk i sztuk; wykazy lokalów i ruchomości, do bezpłatnego użytku przeznaczonych (art. 161 — 188 ^a)	79
Rozdział XIII. Budżety uzupełniające: przedsiębiorstw państwowych i inne (art. 189 — 190) . . . . . , , , , , , , , : : : : :	81
Rozdział XIV. Kontrola i badanie sprawozdań ministrów przez specjalną komisję z członków ciał ustawodawczych i Izby Kontroli złożoną (art. 191 — 195 ^a) . . . . . , , , , , , , , : : : : :	81
Rozdział XV. Specjalne postanowienia, dotyczące długu Państwa:	
§ 1. Renta konsolidowana: księga długu państwowego; zapisy do niej i sposób kontrolowania (art. 196 — 217).	
§ 2. Renta amortyzowana (art. 217 ^a).	
§ 3. Obligacje kolei państwowych (art. 217 ^b).	
§ 4. Umożnienie długu stałego — komisja kontrolująca (art. 218 — 237).	
§ 5. Długi czasowe (dożywotnie):	
A. Emerytury: kredyty na wypłatę emerytur; emerytury wojskowe; emerytury cywilne; pensje wdowie i sieroce; książeczki emerytalne; wypłacania emerytur; zajęcia pensji emerytalnych; zaliczki na emerytury; pobieranie emerytury łącznie z uposażeniem służbowym; emerytury uczonych i inne specjalne; zawieszenie i utrata praw emerytalnych (art. 254—280).	
B. Kaucje: K. odpowiedzialnych urzędników skarbowych; zapisanie K. do księgi długów; zwrot kaucji; kaucje w rencie p., świadectwa składu; zmiana rodzaju kaucji; zwrócenie egzekucji przeciw kaucji; kaucje składane przez towarzystwa wzajemnej poręki (art. 286—292 ^a).	
C. Dług bieżący Skarbu Państwa: Bony skarbowe. Komisja kontroli długu bieżącego (art. 293—295).	
 CZĘŚĆ TRZECIA. Rachunkowość administracyjna.	
Rozdział I. Rachunkowość władz, dysponujących kredytami:	
§ 1. Rachunkowość wydatków zamierzonych. Kontrolerzy ministerstwa Skarbu w innych ministerstwach. Wizowanie asygnacji. Sprawozdania kontrolerów. Stała komisja kontroli zamierzonych wydatków. Kontrola finansowa, wykonywana przez osobną komisję międzyministerjalną (art. 295 ^a i 295 ^b).	
§ 2 Rachunkowość asygnowań i wypłat: w ministerstwach (art. 296—298), we władzach I i II instancji (art. 299 — 305) . . . . . , , , , ,	99
Rozdział II. Rachunkowość urzędników poborowych i płatniczych.	
§ 1. Poborczy dochodów państwowych: ich księgi. Poborczy główni: ich sprawozdania. Odpowiedzialność urzędników poborowych; nadzór nad nimi. Zaległości podatkowe i odpowiedzialność za nie poborców. (art. 306 — 329).	
§ 2. Skarbnicy departamentalni i powiatowi. Uskutecznienie wypłat przez skarbników. Księgi skarbników departamentalnych i powiatowych. Sprawozdania skarbników departamentalnych. Ich odpowiedzialność za skarbników powiatowych. Pokwitowania (art. 330 — 338 ^a).	
§ 3. Główny Skarbnik Państwa i Główny Rachmistrz Skarbowy. Księgi rachunkowe. Codzienne wykazy stanu kasy (art. 339 — 352).	
§ 4. Obroty bezgotówkowe w rachunkowości państwowej (art. 366—367).	
§ 5. Specjalne postanowienia o kwotach zaległych (art. 368—370)	104
Rozdział III. Prokuratorja Skarbu (art. 371 ^a) . . . . . , , , , , , , ,	114
Rozdział IV. Centralna Rachuba Państwowa. (art. 372 — 374) . . . . . , , , , , ,	115

III

CZĘŚĆ CZWARTA. Rachunkowość orzekająca Państwowej Izby Kontroli.

Str.

Rozdział I. Izba Kontroli.

§ 1. Kompetencja i organizacja. Urzędy, urzędnicy, zakłady i instytucje, obowiązane do składania rachunków Izbie Kontroli. Skład Izby Kontroli. Wydziały. Rada Izby Kontroli. (art. 375 — 388).

§ 2. Kompetencja prokuratora Izby. (art. 389—397).

§ 3. Kancelaria Izby. (art. 398—404).

§ 4. System kontrolowania rachunków: udział referentów i radców głównych (art. 405—413).

§ 5. Postępowanie przy sadzeniu sprawozdań. Wnioski referenta. Oczeczenia wydziału i Rady. Udzielenie absolutorjum. Wznowienie postępowania. Odwołania do Rady Państwa (kasacje) (art. 414—426).

117

Rozdział II. Rady Prefektalne jako organy kontrolujące rachunkowość gmin i innych związków w pierwszej instancji (art. 427—434) . . . . .

123

Rozdział III. Publiczna kontrola sprawozdań rachunkowych ministrów — przez deklaracje Izby Kontroli. (art. 435—445) . . . . .

123

Rozdział IV. Memorjał roczny Izby Kontroli. (art. 446—447) . . . . .

125

UNIwersytet WROCLAWSKI
Biblioteka Wydziału Prawa

85126 III

SP. AKC. WYD.-DRUK.
„PRACA”
FR. BOGUCKI
KREDYTOWA 2-4.